
Raport roczny Narodowego Instytutu Dziedzictwa

2011

NARODOWY INSTYTUT
DZIEDZICTWA
NATIONAL HERITAGE BOARD OF POLAND

Raport roczny

Narodowego Instytutu Dziedzictwa

2011

NARODOWY INSTYTUT
DZIEDZICTWA
NATIONAL HERITAGE BOARD OF POLAND

Narodowy Instytut Dziedzictwa

Narodowy Instytut Dziedzictwa (NID) jest nowoczesną instytucją kultury podległą Ministrowi Kultury i Dziedzictwa Narodowego.

Misją Instytutu jest tworzenie podstaw dla zrównoważonej ochrony dziedzictwa, gromadzenie i upowszechnianie wiedzy o zabytkach, wyznaczanie standardów ich ochrony i konserwacji oraz kształtowanie świadomości społecznej celem zachowania dziedzictwa kulturowego Polski dla przyszłych pokoleń.

Instytut realizuje zadania określone w statucie obowiązującym od 1 stycznia 2011 roku. Zgodnie z Zarządzeniem nr 32 Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 23 grudnia 2010 roku w sprawie zmiany nazwy i zakresu działania Krajowego Ośrodka Badań i Dokumentacji Zabytków z dniem 1 stycznia 2011 roku Ośrodek otrzymał nazwę: Narodowy Instytut Dziedzictwa (NID). Wiąże się to z nadaniem instytucji nowego statutu oraz zasadniczą zmianą w sposobie realizacji wyznaczonych celów.

Narodowy Instytut Dziedzictwa swoimi działaniami kontynuuje dorobek dawnego Ośrodka Dokumentacji Zabytków (powołanego w 1962 r.), stanowiąc zaplecze eksperckie dla Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego oraz służb konserwatorskich, a także propagując ideę ochrony i udostępniania dziedzictwa kulturowego szerokim grupom odbiorców.

Niniejszy raport jest zatem pierwszym rocznym sprawozdaniem NID. Jego układ odzwierciedla wykaz zadań określonych w nowym statucie i bezpośrednio wskazuje sposób i poziom ich wykonania w pierwszym roku funkcjonowania Instytutu w nowym kształcie.

Jednocześnie publikacja ta jest pierwszym wydanym drukiem sprawozdaniem z działalności naszej instytucji w ciągu 50 lat jej istnienia. Dlatego też, poza standardowym omówieniem realizowanych w roku 2011 działań, raport został uzupełniony o schemat systemu ochrony zabytków w Polsce i strukturę organizacyjną instytucji. Zawiera też kilkanaście krótkich artykułów przybliżających wybrane projekty realizowane przez NID w ubiegłym roku, z których zdecydowana większość ma charakter zadań ciągłych.

NID realizuje bardzo szerokie spektrum zadań, a nasze projekty adresowane są do wielu różnych grup odbiorców. Realizujemy je też w ścisłej współpracy z wieloma partnerami zarówno instytucjonalnymi, jak i społecznymi, którym przy tej okazji należą się szczególne podziękowania.

Nasza działalność nie byłaby możliwa bez wsparcia ze strony Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego oraz Generalnego Konserwatora Zabytków. Funkcje recenzenta i doradcy pełni z kolei Rada Programowa NID, której również należą się wyrazy wdzięczności za życzliwe sugestie, konstruktywną krytykę oraz akceptację naszych działań.

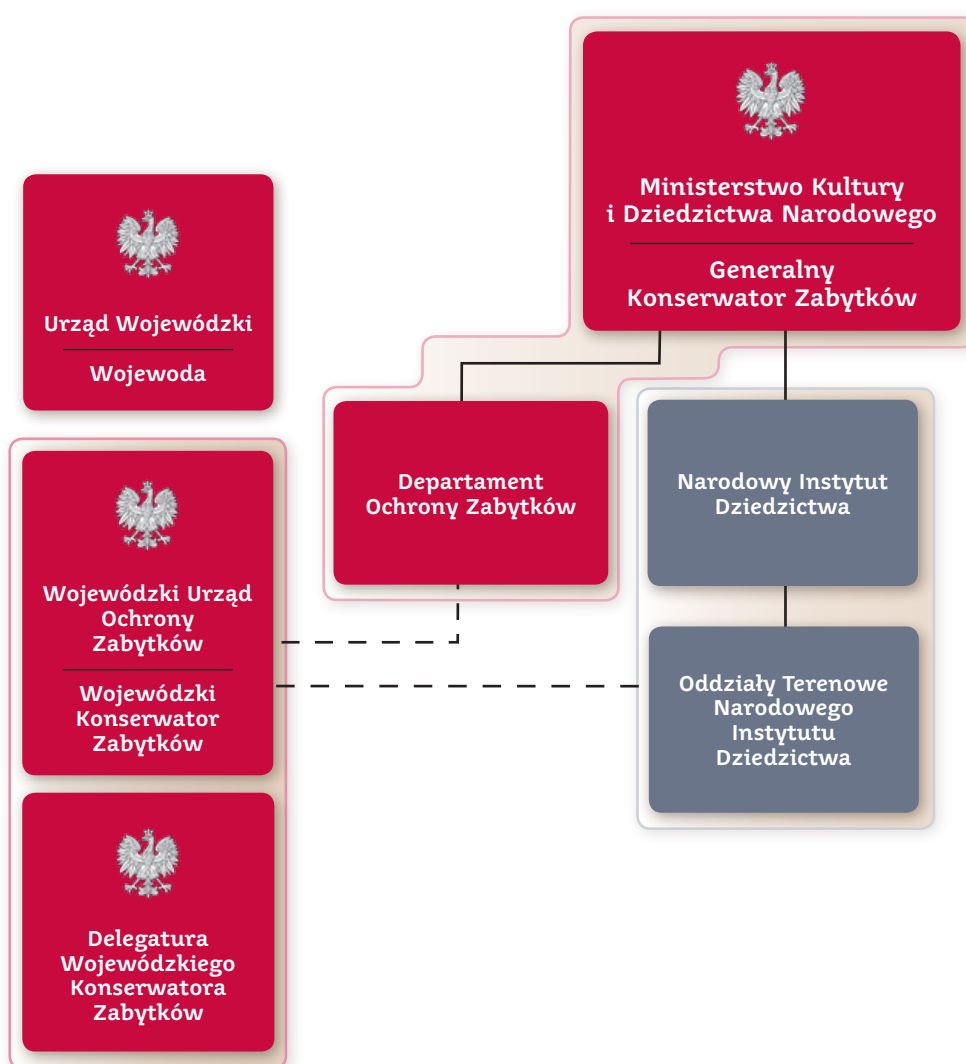
Przygotowanie niniejszego raportu nie było łatwym przedsięwzięciem z uwagi na mnogość i różnorodność naszych działań. Część z nich ma charakter zadań zleconych przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego, część to własne programy NID. Wszystkie realizowane są z najwyższą rzetelnością przez nieco ponad dwustu pracowników Instytutu zatrudnionych w centrali w Warszawie i w oddziałach terenowych. Siłą rzeczy nie wszystkie inicjatywy podejmowane w roku ubiegłym udało się tu zebrać, jednak mam nadzieję, że sposób prezentacji pozwala dostrzec cechujące nasz zespół: dynamizm, wysokie kompetencje oraz prawdziwą pasję do ochrony polskiego dziedzictwa!

Paulina Florjanowicz

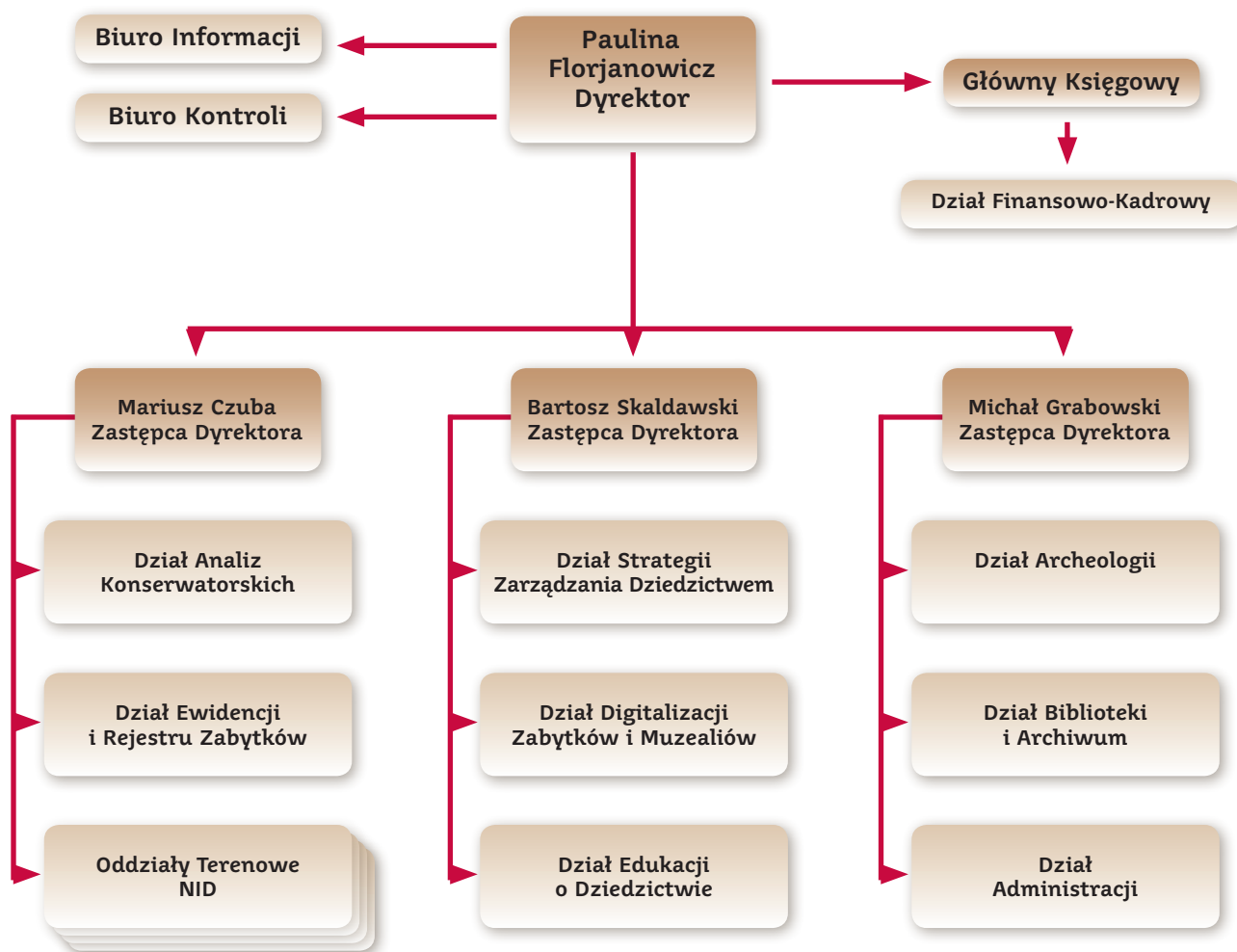
Dyrektor Narodowego Instytutu Dziedzictwa

Umieszczenie **NID** w strukturze systemu ochrony zabytków

Struktura

Narodowego Instytutu Dziedzictwa

Dyrekcja Narodowego Instytutu Dziedzictwa

Paulina Florjanowicz

Dyrektor

Z wyróżnieniem ukończyła studia w Instytucie Archeologii Uniwersytetu Warszawskiego, specjalizując się w zakresie archeologii późnego średniowiecza i czasów nowożytnych.

Autorka wielu publikacji z zakresu polityki kulturalnej, projektowania i finansowania przedsięwzięć kulturalnych, edukacji na rzecz dziedzictwa, promocji zabytków oraz zwalczania przestępczości w sferze archeologii.

Wykładowca na studiach podyplomowych: „Ochrona i zarządzanie dziedzictwem archeologicznym” organizowanych przez NID i UAM oraz „Zarządzanie kulturą w strukturach Unii Europejskiej” organizowanych przez Instytut Badań Literackich PAN.

Zawodowo związana zarówno z organizacjami pozarządowymi - Fundacją im. Stefana Batorego, Fundacją Edukacji Ekonomicznej - jak i instytucjami publicznymi - Narodowym Centrum Kultury, Ośrodkiem Ochrony Dziedzictwa Archeologicznego.

W 2007 r. objęła stanowisko Zastępcy Dyrektora Krajowego Ośrodka Badań i Dokumentacji Zabytków, a od 10 maja 2010 r. pełniła obowiązki Dyrektora tej instytucji. 5 stycznia 2011 r. odebrała z rąk Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Bogdana Zdrojewskiego, nominację na Dyrektora Narodowego Instytutu Dziedzictwa.

Członek EU & Cultural Heritage Reflection Group, Monitoring Group on Cultural Heritage in Baltic Sea Region oraz szeregu paneli ekspertów poświęconych tematyce zarządzania dziedzictwem kulturowym.

Mariusz Czuba

Zastępca Dyrektora

Michał Grabowski

Zastępca Dyrektora

Bartosz Skaldawski

Zastępca Dyrektora

Absolwent historii sztuki na Uniwersytecie Jagiellońskim w Krakowie.

Od 1993 r. zawodowo związany z Państwową Służbą Ochrony Zabytków. W latach 1999-2008 Podkarpacki Wojewódzki Konserwator Zabytków. Inicjował i nadzorował szereg przedsięwzięć konserwatorskich. Pracował także w charakterze wykładowcy w Państwowej Wyższej Szkole Wschodnioeuropejskiej w Przemysłu oraz Państwowej Wyższej Szkole Zawodowej w Sanoku, gdzie m.in. prowadził zajęcia dotyczące drewnianego budownictwa sakralnego w krajach karpaccich.

Od 2008 r. zastępca dyrektora Krajowego Ośrodka Badań i Dokumentacji Zabytków (od 1 stycznia 2011 r. Narodowego Instytutu Dziedzictwa).

W Instytucie koordynuje prace działów Analiz Konserwatorskich, Ewidencji i Rejestru Zabytków oraz oddziałów terenowych NID.

Absolwent archeologii oraz Międzywydziałowych Studiów Prawa Zarządzania i Ekonomii Uniwersytetu Warszawskiego. Uczestnik licznych prac i badań przy zabytkach archeologicznych.

Wykładowca na studiach podyplomowych: „Ochrona i zarządzanie dziedzictwem archeologicznym”, organizowanych przez NID i UAM w Poznaniu. Prowadził wykłady z zakresu archeologii na SGGW i Politechnice Warszawskiej.

Od 2010 r. zastępca dyrektora Krajowego Ośrodka Badań i Dokumentacji Zabytków (od 1 stycznia 2011 r. Narodowego Instytutu Dziedzictwa). W Instytucie koordynuje prace działów: Archeologii, Archiwum i Biblioteki oraz Administracji.

Ukończył studia w Instytucie Archeologii Uniwersytetu Warszawskiego, w Katedrze Antropologii Historycznej.

Prowadził działalność dydaktyczną na studiach podyplomowych: „Ochrona i zarządzanie dziedzictwem archeologicznym” organizowanych przez NID i UAM oraz „Zarządzanie kulturą w strukturach Unii Europejskiej” organizowanych przez Instytut Badań Literackich PAN, a także w Wyższej Szkole Pedagogicznej, Towarzystwie Wiedzy Powszechnej w Warszawie.

Od 2001 r. zawodowo zaangażowany w edukację, promocję i ochronę dziedzictwa kulturowego. Od 2008 r. uczestniczy w pracach European Heritage Legal Forum.

Od 2011 r. zastępca dyrektora Narodowego Instytutu Dziedzictwa. Nadzoruje pracę działów: Strategii Zarządzania Dziedzictwem, Digitalizacji Zabytków i Muzealiów oraz Edukacji o Dziedzictwie.

Spis treści

Rada Programowa Narodowego Instytutu Dziedzictwa	11
Sprawozdanie z działalności Narodowego Instytutu Dziedzictwa w 2011 roku	15
Działalność Narodowego Instytutu Dziedzictwa w postępowaniach administracyjnych w sprawach skreśleń zabytków z rejestru	32
Teki Ciołka	34
Digitalizacja zabytków	36
Inwentaryzacja w Krzeszowie	42
Dziedzictwo niematerialne	44
Poradnik dla planistów	46
Ewidencja badań archeologicznych	48
Weryfikacja obiektów wpisanych do rejestru zabytków nieruchomych	50
Procedura uznania zabytku nieruchomego za pomnik historii	52
Budowanie silnej marki „Pomnika Historii”	56

Wniosek o wpis na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO drewnianych cerkwi polskiego i ukraińskiego regionu Karpat	58
Dzieło Kazimierza Stronczyńskiego	63
Podsumowanie Europejskich Dni Dziedzictwa 2011	64
Konkurs „Zabytek Zadbany 2011”	66
Biblioteka Narodowego Instytutu Dziedzictwa	71
4. Europejskie Forum Dziedzictwa we Wrocławiu	72
Międzynarodowa Podyplomowa Letnia Szkoła „Akademia Nieświeska”	74
Rewaloryzacja Parku Mużakowskiego w Łęknicy w roku 2011	76
Wydawnictwa Narodowego Instytutu Dziedzictwa w roku 2011	79
Kalendarium 2011	81
Kontakt	97
Oddziały Terenowe NID	98

Pałac w Nieborowie

Rada Programowa Narodowego Instytutu Dziedzictwa

16 sierpnia 2011 r., zgodnie z par. 7 Statutu Narodowego Instytutu Dziedzictwa, powołana została Rada Programowa NID.

Rada jest organem doradczym i opiniodawczym dyrektora NID w zakresie działalności statutowej Narodowego Instytutu Dziedzictwa. W skład Rady wchodzi osoby powoływane na okres trzech lat przez dyrektora Instytutu po zasięgnięciu opinii ministra kultury i dziedzictwa narodowego.

Pierwsze posiedzenie Rady, inaugurujące jej funkcjonowanie, odbyło się 28 września 2011 r. w pałacu w Nieborowie. Podczas spotkania omawiano strategię działania NID oraz najważniejsze plany na rok 2012.

W skład Rady Programowej NID wchodzi:

prof. dr hab. inż. **Jerzy Jasieńko** – przewodniczący Rady Programowej **NID** – dyrektor Instytutu Budownictwa Politechniki Wrocławskiej. Z wykształcenia konstruktor, specjalizuje się w konserwacji i wzmacnianiu konstrukcji drewnianych i murowanych, zajmuje się diagnostyką stanu technicznego konstrukcji zabytkowych.

Elżbieta Berendt – kierownik Muzeum Etnograficznego – Oddziału Muzeum Narodowego we Wrocławiu. Z wykształcenia etnograf, specjalizuje się w problematyce sztuki ludowej i tożsamości kulturowej; autorka trzech prac zwartych, kilkudziesięciu artykułów naukowych i popularnonaukowych oraz kilkunastu katalogów towarzyszących przygotowanym przez nią ekspozycjom. Od 2007 roku wspólnie z zespołem merytorycznym Muzeum koordynuje dolnośląskie obchody Europejskich Dni Dziedzictwa.

dr hab. **Janusz Czebreszuk** – profesor na Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, archeolog, kierownik Pracowni Archeologii Śródziemnomorskiej Epoki Brązu w Instytucie Prahistorii oraz kierownik studiów podyplomowych „Ochrona i Zarządzanie Dziedzictwem Archeologicznym” na UAM, specjalizuje się w badaniach nad początkami cywilizacji europejskiej oraz ochroną dziedzictwa archeologicznego, zwłaszcza zastosowaniem metod nieinwazyjnych w konserwatorstwie archeologicznym.

dr **Dominik Jagiełło** – prezes Fundacji Hereditas. Z wykształcenia matematyk, specjalista w zakresie zarządzania organizacjami pozarządowymi oraz innowacyjności technologicznej.

prof. dr hab. **Sławomir Kadrow** – archeolog, profesor nauk humanistycznych w Instytucie Archeologii i Etnologii PAN w Krakowie i w Instytucie Archeologii Uniwersytetu Rzeszowskiego.

prof. dr hab. **Leszek Kajzer** – archeolog, kierownik Katedry Archeologii Historycznej Instytutu Archeologii Uniwersytetu Łódzkiego, specjalista w zakresie archeologii średniowiecznej.

prof. dr hab. **Leszek Kolankiewicz** – kulturoznawca, dyrektor Instytutu Kultury Polskiej Wydziału Polonistyki Uniwersytetu Warszawskiego, przewodniczący Komitetu Nauk o Kulturze Polskiej Akademii Nauk, przewodniczący Zespołu ds. Niematerialnego Dziedzictwa Kulturowego przy Ministrze Kultury i Dziedzictwa Narodowego.

dr hab. **Piotr Krasny**, profesor Uniwersytetu Jagiellońskiego – historyk sztuki, dyrektor Instytutu Historii Sztuki UJ w Krakowie.

dr inż. arch. **Halina Landecka** – architekt, doktor nauk technicznych, badacz zabytków architektury, obecnie Lubelski Wojewódzki Konserwator Zabytków, adiunkt w Katedrze Architektury, Urbanistyki i Planowania Przestrzennego Wydziału Budownictwa i Architektury Politechniki Lubelskiej.

dr hab. inż. **Robert Olszewski**, profesor Politechniki Warszawskiej – samodzielny pracownik naukowy Wydziału Geodezji i Kartografii PW, zajmujący się analizą danych przestrzennych oraz modelowaniem kartograficznym. Specjalizuje się w dziedzinie harmonizacji baz danych przestrzennych oraz implementacji Dyrektywy INSPIRE.

dr hab. **Małgorzata Omilanowska** – historyk sztuki. Specjalizuje się w problemach architektury XIX i XX wieku, teorii sztuki i opieki nad zabytkami. Z dniem 12 stycznia 2012 r. została powołana przez Prezesa Rady Ministrów na stanowisko podsekretarza stanu w Ministerstwie Kultury i Dziedzictwa narodowego i złożyła rezygnację z członkostwa w Radzie.

Nowy członek Rady zostanie powołany w roku 2012.

Alicja Pacewicz – dyrektor ds. programów i wydawnictw Centrum Edukacji Obywatelskiej, współzałożycielka CEO. Ekspertka w dziedzinie edukacji obywatelskiej, kulturalnej i ekonomicznej; autorka programów edukacyjnych, podręczników i materiałów dydaktycznych.

prof. dr hab. **Bogumiła Rouba** – kierownik Zakładu Konserwacji Malarstwa i Rzeźby Polichromowanej Instytutu Zabytkoznawstwa i Konserwatorstwa Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu. Z wykształcenia konserwator-restaurator dzieł sztuki, specjalista w dziedzinie konserwacji malarstwa sztalugowego, ściennego, rzeźby polichromowanej, profilaktyki konserwatorskiej.

ks. **Andrzej Rusak** – dyrektor Muzeum Diecezjalnego Dom Długosza w Sandomierzu, konserwator Diecezji Sandomierskiej, historyk sztuki, wykładowca akademicki, kanonik Kapituły Sandomierskiej.

prof. dr hab. **Tadeusz Żuchowski** – historyk sztuki, profesor nauk humanistycznych, obecnie dyrektor Instytutu Historii Sztuki Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu.

Święty Krzyż, kościół pw.
Świętej Trójcy w opactwie
benedyktyńskim

Sprawozdanie z działalności Narodowego Instytutu Dziedzictwa w 2011 roku

Zgodnie z par. 3 Statutu NID Instytut realizuje zadania w zakresie zrównoważonej ochrony dziedzictwa kulturowego Polski w celu jego zachowania dla przyszłych pokoleń poprzez:

- 1) gromadzenie i upowszechnianie wiedzy o dziedzictwie,
- 2) wyznaczanie i upowszechnianie standardów ochrony i konserwacji zabytków,
- 3) kształtowanie świadomości społecznej w zakresie wartości i zachowania dziedzictwa kulturowego.

Do zadań Instytutu należy w szczególności (par. 4 Statutu NID):

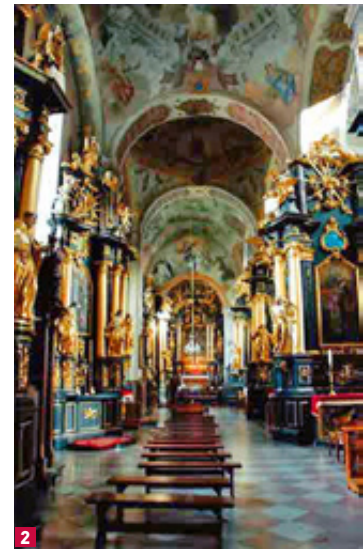
Monitorowanie stanu zachowania i ocena wartości zasobu dziedzictwa

Jedno z podstawowych zadań NID. Jego celem jest pozyskiwanie aktualnych i rzetelnych danych na temat stanu zasobu dziedzictwa. Od 2009 r. Instytut prowadzi w imieniu Generalnego Konserwatora Zabytków postępowania administracyjne związane z wnioskami o skreślenie z rejestru zabytków. W roku 2011 przygotowano 151 opinii w tym zakresie oraz 109 projektów decyzji.

WIĘCEJ INFORMACJI ► s. 32-33

Archiwizowanie zbiorów dokumentów związanych z ochroną zabytków oraz ich digitalizacja i upowszechnianie

Zadanie to ma na celu zachowanie informacji o zasobie zabytkowym dla przyszłych pokoleń. Instytut na bieżąco zarządza zasobem archiwalnym, na który składa się 5190 metrów bieżących (mb) archiwaliów oraz stale przyjmuje nowe zbiory. Ponadto w roku 2011 przyjęto i opracowano 472 decyzje o wpisie do rejestru zabytków nieruchomości, 99 decyzji o skreśleniu z rejestru zabytków, 2233 po-

stanowienia zmieniające lub wyjaśniające treść wydanych wcześniej decyzji, a także 382 decyzje o wpisie do rejestru zabytków ruchomych obejmujące 6381 obiektów sztuki i rzemiosła artystycznego. Ponadto przyjęto 261 zmian numerów oraz postanowień związanych z rejestrem zabytków ruchomych, opracowano 25 decyzji dotyczących zabytków techniki, 6 decyzji o skreśleniu z rejestru i 6 zmian numerów rejestru dotyczących zabytków techniki oraz 3 decyzje o wpisie do rejestru zabytków archeologicznych i 4 decyzje dotyczące skreśleń z rejestru zabytków archeologicznych. Zarchiwizowano także 317 opracowań wyników badań archeologicznych prowadzonych na trasie budowy dróg krajowych i autostrad.

WIĘCEJ INFORMACJI ► s. 34-35

Budowa i rozwój ogólnopolskiej, geoprzestrzennej bazy danych o zabytkach

Celem tego zadania jest realizacja postanowień ustawy o infrastrukturze informacji przestrzennej dla obszarów chronionych (zabytki), które organ wiodący – Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego – powierzył Narodowemu Instytutowi Dziedzictwa. W ramach niniejszego zadania w roku 2011 dostosowano polską klasyfikację zabytków do standardu dyrektywy INSPIRE, utworzono słowniki do modelu bazy danych o zabytkach archeologicznych oraz współpracowano z Głównym Urzędem Geodezji i Kartografii w zakresie tworzenia infrastruktury informacji przestrzennej.

W roku 2011 przygotowano także raporty i zestawienia statystyczne dotyczące rozmieszczenia zabytków rejestrowych w Polsce. NID pozyskał dane referencyjne dla obszaru całej Polski zgromadzone w państwowym zasobie geodezyjnym i kartograficznym oraz dane referencyjne dla obszaru całej Polski zgromadzone w Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa, dotyczące granic odniesienia działek ewidencyjnych. Przeprowadzono również adaptację przygotowanych słowników archeologicznych do wymogów dyrektywy INSPIRE, poczyniono uzgodnienia dotyczące modelu danych o zabytkach rejestrowych archeologicz-

1. Karta ewidencyjna kościoła oo. Bernardynów Bazyliki Mniejszej pw. Zwiastowania NMP w zespole oo. Bernardynów w Leżajsku

2. Nawa północna kościoła

nych. Zgodnie z zaleceniami Rady ds. Infrastruktury Informacji Przestrzennej utworzono w NID punkt kontaktowy ds. INSPIRE, co znacząco usprawnia koordynację działań, za którą odpowiada Główny Urząd Geodezji i Kartografii. Ponadto NID we współpracy z GUGiK i wykonawcami projektu pt. „Edukacyjne wsparcie wdrażania dyrektywy INSPIRE w administracji samorządowej w kontekście podniesienia jakości usług i efektywności działania” opracował zakres szkoleń dla specjalistów z dziedziny ochrony zabytków.

WIĘCEJ INFORMACJI ► s. 36-41

Gromadzenie dokumentacji Krajowej Ewidencji Zabytków

Celem zadania jest realizacja w imieniu Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego ustawowego obowiązku, którym jest gromadzenie dokumentacji Krajowej Ewidencji Zabytków. W okresie sprawozdawczym przyjęto 970 nowych kart architektury i budownictwa, 20 ewidencji parków i ogrodów oraz 121 kart cmentarzy. W obszarze zabytków ruchomych zbiór NID powiększył się o 6824 karty obiektów sztuki i rzemiosł artystycznych i 1220 kart zabytków techniki. W zakresie ewidencji archeologicznej przyjęto 602 karty ewidencyjne Archeologicznego Zdjęcia Polski.

W szczególnych przypadkach pracownicy NID podejmują się także opracowywania kart ewidencyjnych obiektów zabytkowych. W omawianym okresie wykonano 408 kart, w tym 227 dla zbiorów klasztoru ss. benedyktynek w Krzeszowie.

WIĘCEJ INFORMACJI ► s. 42-43

Ewaluacja i doskonalenie systemu ochrony i ewidencji dziedzictwa materialnego i niematerialnego

Narodowy Instytut Dziedzictwa na zlecenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego realizuje niektóre zapisy międzynarodowych konwencji dotyczących dziedzictwa, ratyfikowanych przez Polskę. Jedną z nich jest przyjęta przez Polskę w połowie 2011 r. Konwencja UNESCO o ochronie dziedzictwa niematerialnego, a zadanie wdrożenia jej zapisów Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego powierzył NID. W ciągu pierwszego półrocza opracowano propozycję Krajowego

1. Dożynki
2. Procesja Bożego Ciała w Myszyńcu

Programu Ochrony Dziedzictwa Niematerialnego, która została przekazana ministrowi. W drugim półroczu 2011 r. nowo powołany Zespół ds. Ochrony Tradycji Kultury opracował projekty procedur i dokumentacji wniosku o wpis na Krajową Listę Dziedzictwa Niematerialnego. Ponadto rozpoczęto prace nad rozpoznaniem zasobu niematerialnego dziedzictwa kulturowego.

Ważnym elementem wdrażania postanowień Konwencji było także rozpoczęcie akcji promującej konwencję i ochronę dziedzictwa niematerialnego. Przedstawiciele Instytutu prezentowali program ochrony dziedzictwa niematerialnego na konferencjach naukowych, spotkaniach folklorystów, festiwalach kultury tradycyjnej oraz w mediach. Pracownicy NID biorą też udział w pracach nad tworzeniem zasad dotyczących realizacji konwencji na szczeblu międzynarodowym, tj. w pracach grupy roboczej ds. usprawnienia procesu zgłaszania i rozpatrywania wpisów na Listę Reprezentatywną Niematerialnego Dziedzictwa Kulturowego Ludzkości.

WIĘCEJ INFORMACJI ► s. 44-45

Tworzenie i upowszechnianie standardów dokumentacji, badania i konserwacji poszczególnych kategorii zabytków

Celem zadania jest doskonalenie systemu ochrony zabytków. W ramach jego realizacji w 2011 r. przygotowano polskie definicje terminów specjalistycznych związanych z ochroną i opieką nad zabytkami w celu ustandaryzowania nazewnictwa w języku angielskim. Opracowano również jednolity formularz zgłaszania kandydatur do wpisu na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO.

Jednym z istotnych działań w ramach tego zadania było opracowanie przez Instytut poradnika dla planistów i samorządów lokalnych, dotyczącego ustaleń ochrony zabytków w planowaniu przestrzennym (poradnik został opublikowany w serwisie internetowym NID).

WIĘCEJ INFORMACJI ► s. 46-47

1

2

1. Warszawa – Zespół Stacji Filtrów Williama Lindleya
2. Jezioro, gm. Markusy – użytkowany do dziś most zwodzony

Panorama Torunia od strony Wisły.

Stare i Nowe Miasto w Toruniu zostały uznane przez Prezydenta RP za pomnik historii w 1994 r. Miasto średniowieczne w Toruniu zostało wpisane na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO w 1997 r.

W zakresie archeologii NID wspólnie z Muzeum Archeologiczno-Historycznym w Głogowie zrealizował projekt, którego rezultatem było opracowanie jednolitych standardów postępowania z ruchomymi zabytkami archeologicznymi.

Narodowy Instytut Dziedzictwa, bazując na postulatach środowisk konserwatorskich, gromadzonych i analizowanych od 2008 r., przekazał do MKiDN obszerne uwagi do projektów rozporządzeń do ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. W kontekście tworzenia standardów dokumentacji Instytut opracował załączniki do Rozporządzenia Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem – w formie wzorów kart ewidencyjnych.

W roku 2011 r. utworzono także trzy interdyscyplinarne zespoły robocze, zajmujące się następującymi zagadnieniami:

- architektura XX wieku – rozpoznanie zasobu i kryteria waloryzacji,
- zabytki techniki, inżynierii i przemysłu – rozpoznanie zasobu i określenie kryteriów waloryzacji,
- rejestrowe wpisy obszarowe – analiza decyzji, określenie precyzyjności wskazanych granic i przedmiotu ochrony w związku z tworzoną bazą danych geoprzestrzennych.

Wyznaczanie standardów prowadzenia badań archeologicznych w oparciu o realizowane przez Instytut prace ratownicze przy zabytkach archeologicznych szczególnie zagrożonych

W ramach zadania statutowego, którego celem jest doskonalenie systemu ochrony dziedzictwa archeologicznego, NID realizował porozumienie o współpracy z Generalną Dyрекcją Dróg Krajowych i Autostrad. Przedstawiciele Instytutu uczestniczyli w 143 terenowych odbiorach prac archeologicznych wykonywanych w związku z budową dróg ekspresowych i autostrad oraz przygotowali 231 opinii na rzecz GDDKiA. Dodatkowo w marcu 2011 r. NID zawarł porozumienie

z Państwowym Gospodarstwem Leśnym Lasy Państwowe. Strony podjęły współpracę w celu przygotowania i realizacji projektu „Rekultywacja na cele przyrodnicze terenów zdegradowanych, popoligonowych i powojennych zarządzanych przez PGL LP”.

Przedstawiciele NID przeprowadzili także archeologiczne badania sondażowe w Parku Pałacowym w Białowieży oraz nadzór archeologiczny nad pracami ziemnymi związanymi z odsłonięciem fundamentów Domku Angielskiego i ścieżek parkowych w Parku Mużakowskim w Łęknicy. Ponadto pracownicy Działu Archeologii wspólnie z przedstawicielami Muzeum Archeologicznego we Wrocławiu uczestniczyli w badaniach archeologicznych w miejscowości Modzurów w woj. śląskim. Archeolodzy Instytutu prowadzili badania pola bitwy pod Kunowicami. Kolejnym ważnym projektem był udział w pracach archeologiczno-ekshumacyjnych na terenie cmentarzyska ofiar zbrodni stalinowskich w Kijowie-Bykowni, gdzie pracownicy NID udzielali bezpośredniego wsparcia ekipie archeologicznej UMK w Toruniu, działającej na zlecenie Rady Ochrony Pamięci Walk i Męczeństwa.

Prowadzenie ewidencji badań archeologicznych prowadzonych na terenie kraju

Celem zadania jest pozyskiwanie informacji na temat stanu dziedzictwa archeologicznego. W 2011 r. zewidencjonowano i przeanalizowano 7078 pozwoleń na badania archeologiczne, wydanych przez wojewódzkie urzędy ochrony zabytków. Analiza statystyczna pozwoleń jest opublikowana w serwisie internetowym NID.

WIĘCEJ INFORMACJI ► s. 48-49

Ludwinowo, stanowisko 3, pow. Włocławek. Widok ogólny (m.in. domy trapezowate grupy brzesko-kujawskiej kultury lendzielskiej).

Monitorowanie i analizowanie zagrożeń dla dziedzictwa i wypracowywanie metod przeciwdziałania tym zagrożeniom

Zadanie ma na celu pozyskiwanie aktualnych i rzetelnych danych na temat stanu zasobu dziedzictwa. Narodowy Instytut Dziedzictwa w roku 2011 kontynuował rozpoczęty w 2008 r. projekt terenowej weryfikacji rejestru zabytków nieruchomych i archeologicznych, który tylko w roku ubiegłym objął 15 348 obiektów. Dotychczas weryfikacji poddano 45 824 obiekty, co stanowi ok. 74% zasobu zabytków nieruchomych w Polsce. Wykonano także kilkanaście zbiorczych analiz, będących elementem przygotowywanego raportu o stanie zabytków. Równoległe prowadzona jest weryfikacja rejestru zabytków archeologicznych, którą objęto w terenie kolejnych 445 stanowisk archeologicznych.

WIĘCEJ INFORMACJI ► s. 50-51

W ramach zadania kontynuowano również program przeciwdziałania i zwalczania przestępczości przeciw dziedzictwu archeologicznemu. Program ten obejmuje m.in. współpracę z Policją (zakres dotychczasowej współpracy został w minionym okresie rozszerzony o pion prewencji), Służbą Celną, Strażą Graniczną, placówkami muzealnymi, służbami konserwatorskimi oraz portalem Allegro (w ramach projektu „Współpraca w ochronie praw”). Prowadzono monitoring rynku antykwarycznego (420 zarchiwizowanych aukcji w roku 2011) i udzielano wsparcia merytorycznego w sprawach związanych z ochroną dziedzictwa archeologicznego.

1. Ulotka wykonana w ramach projektu: „Legalny i nielegalny obrót dobrami kultury. Platforma badawczo-edukacyjna wymiany doświadczeń w dziedzinie zapobiegania przestępstwom przeciw dziedzictwu kulturowemu”

2. Okładka publikacji pt. „Stop przestępczości przeciwko dziedzictwu. Dobre praktyki i rekomendacje”, wydanej w ramach projektu „Legalny i nielegalny obrót dobrami kultury. Platforma badawczo-edukacyjna wymiany doświadczeń w dziedzinie zapobiegania przestępstwom przeciw dziedzictwu kulturowemu”

Zakończono też realizację dwuletniego polsko-norweskiego projektu finansowanego z Funduszu Wymiany Kulturalnej pt. „Legalny i nielegalny obrót dobrami kultury. Platforma badawczo-edukacyjna wymiany doświadczeń w dziedzinie zapobiegania przestępstwom przeciw dziedzictwu kulturowemu”. Projekt prowadzony był w latach 2009-2011 przez Narodowy Instytut Dziedzictwa we współpracy z Norsk Kulturråd, Riksantikvaren oraz Centralnym Muzeum Morskim w Gdańsku. Podczas jego realizacji zorganizowano trzy warsztaty dla specjalistów i konferencję naukową podsumowującą przedsięwzięcie. Ponadto otwarto wystawę na Targach Turystycznych w Lillestrøm, przedstawiającą problem nielegalnego eksportu dóbr kultury, skierowaną specjalnie do „nieświadomego” turysty

oraz wydano (w trzech wersjach językowych: polskiej, norweskiej i angielskiej) publikację naukową, zbierającą najważniejsze artykuły i zagadnienia omawiane w trakcie projektu, a dotyczące szeroko pojętych aspektów ochrony dziedzictwa oraz przeciwdziałania i walki z nielegalnym obrotem dobrami kultury.

Ponadto po raz pierwszy w Polsce przeprowadzono ilościowe i jakościowe badania opinii społecznej w Polsce w zakresie świadomości i postaw wobec konieczności ochrony dziedzictwa. Wyniki badań zostaną opracowane i opublikowane w roku 2012.

Wydawanie opinii i ekspertyz dotyczących działań przy zabytkach na rzecz organów administracji publicznej

NID aktywnie wspomaga administrację publiczną w skutecznej ochronie zabytków. W okresie sprawozdawczym Instytut przygotował 5 opinii na rzecz Generalnego Konserwatora Zabytków oraz 225 na rzecz wojewódzkich konserwatorów

Prace archeologiczne w Tumie

zabytków i samorządowych konserwatorów zabytków. Na potrzeby opracowania opinii prowadzono lustracje terenowe, mające na celu ocenę stanu zachowania obiektów zabytkowych oraz wpływu prowadzonych inwestycji na stan ich zachowania.

Ponadto od 2009 r. NID prowadzi w imieniu Generalnego Konserwatora Zabytków postępowania odwoławcze od decyzji wojewódzkich konserwatorów zabytków w zakresie archeologii.

Koordynowanie realizacji procedury występowania z wnioskiem do ministra o uznanie przez Prezydenta RP zabytku nieruchomego za pomnik historii

Waloryzacja zasobu obiektów zabytkowych to kolejny cel w ramach zadań statutowych prowadzonych przez NID. W roku 2011 przeprowadzono lustracje terenowe obiektów potencjalnie kandydujących do tytułu pomnika historii (m.in. SGH w Warszawie, Kraków-Nowa Huta, Bohoniki i Kruszyniany

– meczety oraz mizary, Chełm – kopalnia kredy), przygotowano 11 opinii o kandydujących obiektach na potrzeby Rady Ochrony Zabytków oraz 5 projektów rozporządzeń Prezydenta RP o uznaniu nowych pomników historii.

WIĘCEJ INFORMACJI ► s. 52-55

Monitorowanie stanu obiektów uznanych za pomniki historii oraz kontrola prowadzonych na ich terenie prac budowlanych i konserwatorskich oraz badań w zakresie posiadanych upoważnień

Celem zadania jest opracowanie metod skutecznej profilaktyki w ochronie najcenniejszych zabytków. Jest to zadanie nowe, wprowadzone do statutu NID w 2011 r.

W niniejszym zakresie Instytut zorganizował we współpracy z UM w Lublinie I Ogólnopolskie Spotkanie Opiekunów Pomników Historii, inaugurujące proces budowy silnej marki „pomnika historii”. Na spotkaniu zaprezentowano działania i plany NID związane z monitoringiem pomników historii w celu zapewnienia najwyższej jakości prowadzonych prac konserwatorskich oraz – opracowane na zlecenie NID – logo pomnika historii (uprzednio zaakceptowane przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego). Na prośbę Kancelarii Prezydenta RP gromadzono informację dotyczącą systemu zarządzania obiektami uznanymi za pomnik historii oraz najpilniejszych potrzeb w tym zakresie. Ponadto pracownicy NID przeprowadzili 25 wizji lokalnych w celu monitorowania sposobu zarządzania pomnikami historii. Dodatkowo opracowano założenia do systemowego monitorowania pomników historii w Polsce.

WIĘCEJ INFORMACJI ► s. 56-57

1. Meczet w Kruszyńskach
2. Meczet w Bohonikach

1

2

Realizacja części zadań resortu kultury wynikających z przystąpienia Polski do Konwencji światowego dziedzictwa UNESCO z 1972 r., a w szczególności prowadzenie prac nad zapewnieniem standardów ochrony, konserwacji i prezentacji miejsc światowego dziedzictwa, monitorowanie i ocenianie ich stanu, koordynowanie prac nad przygotowaniem planów zarządzania oraz czuwanie nad ich realizacją na zlecenie ministra

Celem zadania jest wspomaganie ochrony polskich miejsc wpisanych na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. W minionym okresie przygotowano 4 raporty rządowe dotyczące stanu utrzymania miejsc Światowego Dziedzictwa w Polsce. W listopadzie 2011 r. odbyła się misja ekspertów Centrum Światowego Dziedzictwa UNESCO i ICOMOS (Międzynarodowej Rady Ochrony Zabytków i Miejsc) w ramach monitoringu kontrolnego dotyczącego stanu zachowania Hali Stulecia we Wrocławiu. Ponadto przygotowano i złożono wnioski do Komitetu Światowego Dziedzictwa UNESCO o wpis na Listę Światowego Dziedzictwa kopalni soli w Bochni (w ramach rozszerzenia wpisu kopalni soli w Wieliczce). Narodowy Instytut Dziedzictwa zakończył także prace nad wnioskiem w sprawie wpisania zespołu cerkwi z polskiego i ukraińskiego regionu Karpat na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. Zorganizowano także specjalistyczną konferencję pt. „Fenomen drewnianej cerkwi”, połączoną z objazdem naukowym po cerkwiach z terenów Polski i Ukrainy, podsumowującą prace nad wnioskiem i promującą wartość obiektów.

WIĘCEJ INFORMACJI ► s. 58-61

Przygotowano również wstępne materiały dotyczące potencjalnego wpisu na Listę Światowego Dziedzictwa kopalni srebra w Tarnowskich Górach oraz uczestniczono w pracach grupy roboczej opracowującej wnioski o renomację Puszczy Białowieskiej. Trwały także prace nad przygotowaniem deklaracji wyjątkowej uniwersalnej wartości dla wszystkich miejsc światowego dziedzictwa, których elementem było zorganizowanie warsztatów dla przedstawicieli opiekunów miejsc światowego dziedzictwa.

1. Kopalnia srebra w Tarnowskich Górach
2. Męka Pańska w kaplicy św. Kingi w kopalni soli w Bochni

Zakończono także realizowany przez PKN ICOMOS, we współpracy z NID oraz partnerami norweskimi, projekt finansowany z Funduszy Wymiany Kulturalnej pt. „Doskonalenie systemów ochrony i zarządzania dóbr wpisanych na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. Opracowanie deklaracji wyjątkowej uniwersalnej wartości i wskaźników monitoringu w oparciu o doświadczenia Norwegii i Polski”.

W roku 2011 prowadzony był także bieżący monitoring miejsc wpisanych na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. W związku z planowanymi lub prowadzonymi pracami inwestycyjnymi oraz kontrolą stanu zachowania przeprowadzono 14 lustracji terenowych polskich miejsc światowego dziedzictwa (m.in. Hala Stulecia we Wrocławiu, Park Mużakowski, Warszawa – Stare Miasto).

Realizacja programów szkoleniowych i informacyjnych na rzecz służb konserwatorskich i środowisk związanych z opieką nad zabytkami

W ramach zadania, którego celem jest doskonalenie zawodowe w obszarze ochrony zabytków, NID prowadzi stałą działalność wydawniczą. Przygotowano do druku dwa numery „Ochrony Zabytków”, „Kurier Konserwatorski” nr 9 i 10, „Teki Krakowskie” XVI i XVII oraz „Informator Archeologiczny” za rok 1999. Kontynuowano prace nad publikacją wielotomowej monografii *Kazimierza Stronczyńskiego opisy i widoki zabytków w Królestwie Polskim 1844-1855*. Wydany w roku 2010 tom I *Sprawozdanie ogólne* otrzymał w marcu 2011 r. wyróżnienie w Konkursie na Najtrafniejszą Szatę Edytorską Książki Naukowej, odbywającym się podczas XVII Wrocławskich Targów Książki Naukowej.

WIĘCEJ INFORMACJI ► s. 63, 79

W roku 2011 ukazał się długo oczekiwany kolejny tom zawierający artykuły dotyczące wyników badań archeologicznych przeprowadzonych w związku z budową dróg krajowych i autostrad w Polsce. Wydana przez Narodowy Instytut Dziedzictwa, pod redakcją prof. dr hab. Sławomira Kadrowa, publikacja zatytułowana *Raport 2005-2006* jest kontynuacją i rozwinięciem publikacji wydawanych przez Ośrodek Ratowniczych Badań Archeologicznych oraz Ośrodek Ochrony Dziedzictwa Archeologicznego.

NID zorganizował też doroczne obchody Międzynarodowego Dnia Ochrony Zabytków w Gnieźnie, któremu towarzyszył objazd studialny na Ostrów Lednicki oraz konferencja specjalistyczna pt. „Rejestr jako narzędzie ochrony zabytków”.

Instytut podjął również współpracę z Generalną Dyрекcją Ochrony Środowiska w celu koordynacji działań na rzecz ochrony środowiska naturalnego i kulturowego w Polsce (obszary współpracy to m.in. obszary chronione według dyrektywy INSPIRE, ochrona krajobrazu, prawne formy ochrony w Polsce, edukacja).

Zorganizowanemu przez NID I Ogólnopolskiemu Spotkaniu Opiekunów Pomników Historii towarzyszyło ogólnopolskie spotkanie konserwatorów samorządowych. Ponadto Instytut zorganizował szkolenie m.in. dla Wydziału Prewencji Komendy Głównej Policji, a także szkolenie dla wolontariuszy, w ramach współpracy z fundacją Witaj Warszawo, do programu „Przytul zabytek”.

Piotr Żuchowski,
Sekretarz Stanu
w MKiDN, Generalny
Konservator
Zabytków, podczas gali
Międzynarodowego Dnia
Ochrony Zabytków 2011
w Gnieźnie

Realizacja programów i kampanii społecznych w zakresie edukacji na rzecz dziedzictwa

Narodowy Instytut Dziedzictwa prowadzi szereg projektów, których celem jest m.in. wzmocnienie społecznej współodpowiedzialności za stan zabytków. W ramach tego zadania prowadzono koordynację krajową i regionalną przygotowań do kolejnej edycji Europejskich Dni Dziedzictwa w Polsce, obchodzonych w 2011 r. pod hasłem „Kamienie milowe”. Instytut był również współorganizatorem ogólnopolskiej inauguracji EDD na Ostrowie Lednickim i w Gnieźnie. Według statystyk w EDD 2011 wzięło udział około 250 000 osób, które uczestniczyły w 1381 wydarzeniach w 258 miejscowościach. Rozstrzygnięto także konkurs towarzyszący edycji 2011, który odbywał się pod hasłem „Gra w dziedzictwo”, realizowany – wzorem lat ubiegłych – wspólnie z Fundacją Centrum Edukacji Obywatelskiej.

WIĘCEJ INFORMACJI ► s. 64-65

Kontynuowano również program „Wolontariat na rzecz dziedzictwa” i rozbudowę bazy danych dla wolontariuszy i organizatorów. We współpracy ze Stowarzyszeniem „Borussia” Instytut prowadził program wolontariacki pt. „Zaginione wioski Puszczy Piskiej”. W ramach konkursu architektonicznego organizowanego we współpracy z UM Województwa Warmińsko-Mazurskiego pod hasłem „Twój dom – dialog z tradycją” zorganizowano wystawy promujące przedsięwzięcie. Prowadzono również współpracę ze Stowarzyszeniem Historyków Sztuki w ramach projektu „Sztuka na kółkach”. Niezwykle ważnym wydarzeniem, w którym aktywnie wzięło udział 21 wolontariuszy, było 4. Europejskie Forum Dziedzictwa we Wrocławiu, którego współorganizatorem – obok Rady Europy i Komisji Europejskiej – był Narodowy Instytut Dziedzictwa.

W roku 2011 po raz pierwszy NID miał możliwość realizacji edycji 2010 konkursu na Wydarzenie Muzealne Roku „Sybilla”, poprzedzonej przeprowadzeniem konkursu rzeźbiarskiego na nową statuetkę. Na konkurs „Sybilla” wpłynęły 163

zgłoszenia, 9 zostało nagrodzonych, a 23 wyróżnione. Uroczystość wręczenia nagród zorganizowano we współpracy z Muzeum Okręgowym w Toruniu. Z chwilą powstania Narodowego Instytutu Muzealnictwa i Ochrony Zbiorów organizację oraz prowadzenie procedury konkursowej przekazano do NIMOZ.

W ramach promocji dziedzictwa archeologicznego Instytut zorganizował wspólnie z Muzeum Archeologicznym w Poznaniu wystawę pt. „Arche(o)typy”, prezentującą bezprecedensowy w skali europejskiej program ratowniczych badań archeologicznych na trasie budowy dróg i autostrad.

NID objął też patronatem honorowym konkurs fotograficzny „Wiki Lubi Zabytki”, organizowany przez Wikimedia Polska w ramach ogólnoeuropejskiego pro-

1. Strona internetowa „Wolontariat na rzecz dziedzictwa”, www.zabytek.pl/wolontariat

2. Wystawa Arche(o)typy w Centrum Sztuki i Biznesu Stary Browar w Poznaniu

jektu „Wiki Loves Monuments”. Celem konkursu było budowanie świadomości społecznej dotyczącej wartości obiektów zabytkowych. W Polsce w wydarzeniu wzięło udział 500 użytkowników i czytelników polskiej Wikipedii. Polscy uczestnicy konkursu wykonali łącznie ponad 16 700 zdjęć, dzięki czemu uplasowali się na 3. miejscu w Europie, tuż za uczestnikami z Francji i Niemiec.

W 2011 r. Instytut był też współwydawcą „Spotkań z Zabytkami” i „Wiadomości konserwatorskich”.

Podejmowanie współpracy z właścicielami i zarządcami zabytków na rzecz właściwego zarządzania zasobem dziedzictwa kulturowego zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju oraz promowanie zasad opieki nad zabytkami

Jednym z kluczowych projektów Instytutu, którego celem jest promowanie dobrych praktyk w zakresie opieki nad zabytkami, była kolejna edycja konkursu „Zabytek Zadbany”, za którego prowadzenie od roku 2011 odpowiada NID. Jury, w skład którego weszli przedstawiciele Instytutu oraz wybitni eksperci ze środowiska konserwatorskiego, wyłoniło 4 laureatów i 10 wyróżnionych. Uroczyste wręczenie nagród odbyło się podczas obchodów Międzynarodowego Dnia Ochrony Zabytków w Gnieźnie.

WIĘCEJ INFORMACJI ► s. 66-69

NID podjął także współpracę z Polską Organizacją Turystyczną w ramach merytorycznego wsparcia konkursu na najlepiej zrewitalizowany obiekt zabytkowy przeznaczony na cele turystyczne. Podpisano również porozumienie z Uniwersytetem im. Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie dotyczące organizacji kursów specjalistycznych z zakresu zarządzania dziedzictwem dla właścicieli i gospodarzy zabytków sakralnych oraz jednostek samorządu terytorialnego. Uruchomienie realizacji projektu przewiduje się pod koniec 2012 r.

Prowadzenie specjalistycznej biblioteki w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami oraz zarządzania dziedzictwem kulturowym

Jednym z zadań w zakresie gromadzenia i udostępniania publikacji specjalistycznych jest prowadzenie przez Instytut biblioteki. W minionym roku zbiory biblioteki NID wzbogaciły się o 644 zakupione woluminy oraz 1344 przyjęte w formie darów i wymiany. Krokiem milowym było udostępnienie w roku 2011 katalogu on-line, który zawiera opisy bibliograficzne książek, czasopism wraz z zasobem, artykułów z czasopism i książek, dokumentów elektronicznych, które wpłynęły do biblioteki po 1992 r. Z wersji internetowej katalogu skorzystały 4282 osoby.

WIĘCEJ INFORMACJI ► s. 71

Realizacja współpracy międzynarodowej na rzecz dziedzictwa kulturowego i jego ochrony w zakresie powierzonym przez ministra

Celem tego zadania jest aktywne uczestnictwo w międzynarodowych forach i organizacjach związanych z ochroną dziedzictwa kulturowego. Jednym z ważniejszych wydarzeń roku 2011 był udział przedstawicieli NID w pracach europejskiej grupy eksperckiej, zajmującej się miejscem problematyki ochrony dziedzictwa w polityce Unii Europejskiej.

Kolejnymi ważnymi wydarzeniami w ramach współpracy międzynarodowej prowadzonej przez Instytut były: wystąpienie podczas dorocznego europejskiego spotkania szefów narodowych agencji ds. dziedzictwa (European Heritage Heads Forum), udział w spotkaniach grupy monitorującej dziedzictwo kulturowe w krajach basenu Morza Bałtyckiego (Monitoring Group on Cultural Heritage in the Baltic Sea States), udział w konferencji na temat Europejskiego Znak Dziedzictwa zorganizowanej przez Prezydencję Węgierską oraz w 35. sesji Komitetu Światowego Dziedzictwa UNESCO. Przedstawiciel Instytutu uczestniczył także w spotkaniach Europejskiego Stowarzyszenia Archeologów (European Association of Archaeologists) oraz Europae Archaeologiae Consilium (EAC), które zrzesza przedstawicieli instytucji zarządzających dziedzictwem archeologicznym w poszczególnych państwach europejskich.

W roku 2011 Narodowy Instytut Dziedzictwa we współpracy z Radą Europy i Komisją Europejską zorganizował 4. Europejskie Forum Dziedzictwa, które odbyło się we Wrocławiu w dniach 10-12 października jako jedno z oficjalnych wydarzeń Polskiej Prezydencji w Radzie Unii Europejskiej. Temat przewodni wydarzenia,

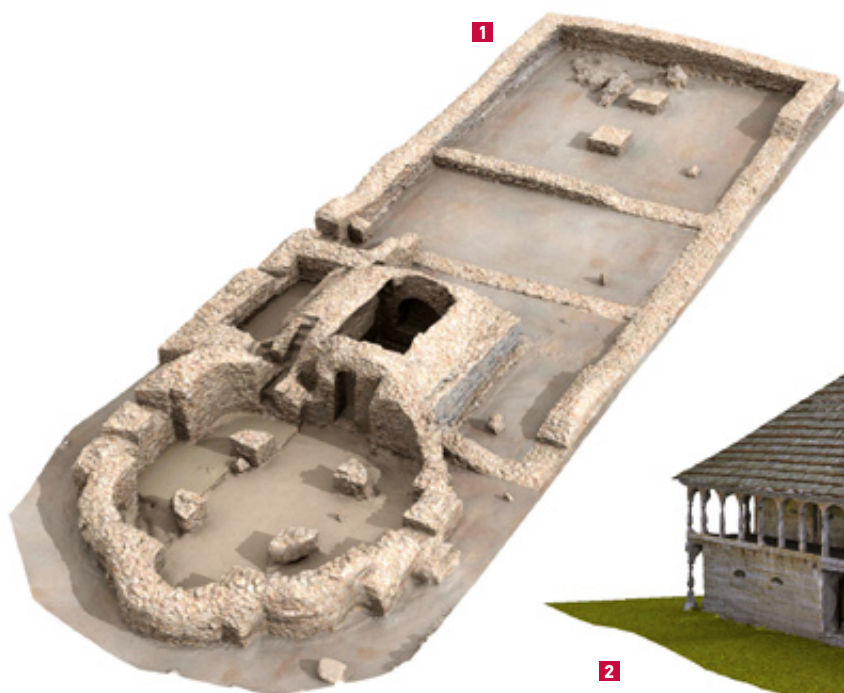
Obrady 4. Europejskiego Forum Dziedzictwa we Wrocławiu

zaproponowany przez NID, brzmiał: „Docień dziedzictwo! Dziedzictwo europejskie i rozwój gospodarczy”. W spotkaniu wzięło udział ponad 250 ekspertów z Europy i Stanów Zjednoczonych. Narodowy Instytut Dziedzictwa przygotował na to wydarzenie dwie wystawy: „Kamienie milowe” – przedstawiającą historię Polski oraz ekspozycję prezentującą realizację programu Europejskich Dni Dziedzictwa w poszczególnych krajach europejskich. **WIĘCEJ INFORMACJI ► s. 72-73**

Kontynuowano także współpracę z Prawnym Forum Dziedzictwa Europejskiego (European Heritage Legal Forum), którego doroczne spotkanie zorganizował NID we Wrocławiu. Ponadto eksperci Instytutu uczestniczyli w 18. Zgromadzeniu Ogólnym Państw Stron Konwencji Światowego Dziedzictwa, które odbyło się w siedzibie głównej UNESCO w Paryżu. NID był też współorganizatorem polsko-niemieckiej konferencji i objazdu pod hasłem: „Architektura ryglowa – wspólne dziedzictwo ANTIKON 2011”.

Niezwykle istotnym zagadnieniem jest współpraca ze wschodnimi sąsiadami Polski. NID w roku 2011 prowadził konsultacje z Samorządem Grodzieńskim i Uniwersytetem w Grodnie w ramach Rządowego Programu „Współpraca z Polonią i Polakami za granicą”, dotyczące ochrony i konserwacji polskich cmentarzy na Grodzieńszczyźnie. Kontynuowano także współpracę z partnerami z Ukrainy. Celem tej współpracy jest ratowanie obiektów zabytkowych znajdujących się w Żółkwi i na terenie zachodniej Ukrainy. Podjęto współdziałanie z przedstawicielami litewskimi, którego celem jest rozpoznanie obiektów dziedzictwa kulturowego znajdujących się w Rejonie Wileńskim. Kontynuowano współpracę z Uniwersytetem Kultury i Sztuki w Mińsku, zrealizowano kolejną edycję Akademii Nieświeskiej pod hasłem „Określenie wartości zabytkowych i formułowanie wytycznych konserwatorskich” (w Polsce) oraz „Ochrona i konserwacja zabytków architektury sakralnej” (na Białorusi).

WIĘCEJ INFORMACJI ► s. 74-75

1. Palatium na Ostrowie Lednickim

2. Górzno – model trójwymiarowy XVIII-wiecznego drewnianego spichlerza

Centrum Kompetencji w ramach programu wieloletniego „KULTURA+”

Zgodnie z zarządzeniem Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z 2011 r. Narodowy Instytut Dziedzictwa pełni funkcję Centrum Kompetencji w ramach programu wieloletniego „KULTURA+” w zakresie digitalizacji zabytków i muzealiów.

Zadania w obszarze muzealiów Centrum Kompetencji NID wykonuje w ścisłej współpracy z Narodowym Instytutem Muzealnictwa i Ochrony Zbiorów, w obszarze zabytków zaś Instytut realizuje zadania poprzez tworzenie skanów 3D najcenniejszych lub najbardziej zagrożonych zabytków oraz skanowanie decyzji o wpisie do rejestru zabytków. W roku 2011 wykonano m.in. dokumentację 3D kościoła pw. św. Anny w Warszawie, grodu pierwszych Piastów na Ostrowie Lednickim, cerkwi w Owczarach. Na podstawie zdjęć balonowych i latawcowych wykonano także modele 3D grodzisk w Samborach, gm. Wizna, województwo podlaskie oraz w Grodzisku, gm. Grębków, województwo mazowieckie.

W roku 2011 podpisano porozumienie z Wydziałem Geodezji i Kartografii Politechniki Warszawskiej, mające na celu opracowanie standardu fotogrametrycznego dokumentacji obiektów zabytkowych.

Niezależnie kontynuowano realizację projektu CARARE, który ma na celu opracowanie standardu cyfrowego formatu danych o zabytkach architektury i archeologii udostępnianych za pośrednictwem portalu EUROPEANA oraz opublikowanie zbioru cyfrowej dokumentacji zabytków Polski. W ramach zadania opracowywano kolekcje modeli 3D, pomników historii, zamków, stanowisk archeologicznych (kilka tysięcy obiektów cyfrowych dotyczących ok. 200 zabytk-

ków z terenu kraju). W roku 2011 rozpoczęto również budowę systemu do zarządzania zasobami multimedialnymi cyfrowych o zabytkach i prezentacji w Europeanie (repozytorium cyfrowe) wraz z portalem internetowym integrującym dane mapowe gromadzone w ramach budowy infrastruktury informacji przestrzennej z danymi CARARE. Dla potrzeb projektu CARARE przygotowano 4 kompletne modele 3D oraz wykonano modelowanie danych dla 6 kolejnych. Opracowano także profile metadanych oraz przygotowano prototyp aplikacji do pozyskiwania i generowania metadanych.

Inne zadania zlecone przez MKiDN

Wśród innych zadań zleconych przez ministra kultury i dziedzictwa narodowego oraz Generalnego Konserwatora Zabytków, realizowanych przez NID w 2011 r., należą:

- opracowanie dokumentów z zakresu strategii zarządzania dziedzictwem, jako wkładu merytorycznego do Krajowego Programu Ochrony Zabytków i Opieki nad Zabytkami na lata 2013-2018;
 - udział w konsultacjach projektu Krajowej Koncepcji Zagospodarowania Przestrzennego Kraju;
 - opracowanie i przesłanie uwag do rządowego projektu Strategii Rozwoju Kapitału Społecznego;
 - organizacja XI i XII posiedzenia Komitetu ds. Światowego Dziedzictwa Kulturowego w Polsce;
 - pełnienie funkcji koordynatora narodowego w ramach wprowadzania nowej wersji bazy danych o dziedzictwie prowadzonej z inicjatywy Rady Europy HEREIN;
 - wykonywanie zadań instytucji zarządzającej priorytetem „Digitalizacja zabytków i muzealiów” w ramach programu ministra „Zasoby cyfrowe”, co w 2011 r. obejmowało rozliczenie przyznanych w roku poprzednim dofinansowań;
 - wykonywanie zadań instytucji zarządzającej priorytetem „Ochrona zabytków archeologicznych” w ramach programu ministra „Dziedzictwo kulturowe” na 2011 r., na co złożyło się: zakończenie procedur dotyczących przyznania dofinansowania, zawarcie umów (29) i ewentualnych aneksów, złożenie dyspozycji przekazania środków, monitorowanie realizacji zadań;
 - wykonywanie zadań instytucji zarządzającej priorytetem „Ochrona zabytków archeologicznych” w ramach programu ministra „Dziedzictwo kulturowe” na 2012 r., na co złożyło się: udzielanie zainteresowanym informacji o warunkach naboru, ocena formalna złożonych wniosków, przygotowanie ich do oceny przez zespół ekspertów;
 - zarządzanie Parkiem Mużakowskim wpisanym na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO – remont konserwatorski Mostu Arkadowego, współpraca z partnerem niemieckim przy odbudowie Mostu Angielskiego na Nysie Łużyckiej oraz realizacja projektu zabezpieczenia relikwów i odtworzenia historycznej kompozycji na Tarasie Domku Angielskiego i w jego otoczeniu;
- WIĘCEJ INFORMACJI ► s. 76-77**
- prowadzenie intensywnych działań na rzecz pozyskania wspólnej siedziby dla NID w Warszawie.

Działalność Narodowego Instytutu Dziedzictwa w postępowaniach administracyjnych w sprawach skreśleń zabytków z rejestru

Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami przewiduje skreślenie z rejestru zabytku (obiektu lub obszaru) bądź jego części na podstawie decyzji ministra właściwego do spraw kultury i dziedzictwa narodowego. Materialnoprawną podstawą skreślenia zabytku z rejestru jest przepis art. 13 cyt. ustawy, który określa przesłanki przesądzające o podjęciu takiego rozstrzygnięcia. Odnoszą się one do dwóch przypadków: gdy zabytek uległ zniszczeniu w stopniu powodującym utratę jego wartości historycznej, artystycznej lub naukowej albo którego wartość będąca podstawą wydania decyzji o wpisie do rejestru nie została potwierdzona w nowych ustaleniach naukowych. Postępowanie administracyjne w tym zakresie prowadzone jest z urzędu lub na wniosek właściciela albo użytkownika wieczystego gruntu¹.

W toku prowadzonego postępowania wyjaśniającego² Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego zwraca się zazwyczaj do Narodowego Instytutu Dziedzictwa z prośbą o zgromadzenie materiału dowodowego w danej sprawie oraz zajęcie stanowiska dotyczącego zasadności wniosku o skreślenie zabytku z rejestru. Stanowisko to w postaci opinii merytorycznej jest istotnym elementem prowadzonego postępowania dowodowego. Opinie NID zawierają ocenę zasadności skreślenia zabytku z rejestru dokonaną zarówno w odniesieniu do treści rozstrzygnięcia, jak i uzasadnienia decyzji o wpisie do rejestru zabytków, która ma podstawowe znaczenie dla określenia przedmiotu wpisu oraz charakteru i zakresu ochrony. Często wobec lakoniczności

¹ Art. 13 ust. 6 Ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami.

² Zgodnie z art. 7 cyt. ustawy w toku postępowania organy administracji publicznej stoją na straży praworządności, urzędu lub na wniosek stron podejmują wszelkie czynności niezbędne do dokładnego wyjaśnienia stanu faktycznego oraz załatwienia sprawy, mając na względzie interes społeczny i słuszny interes obywateli.

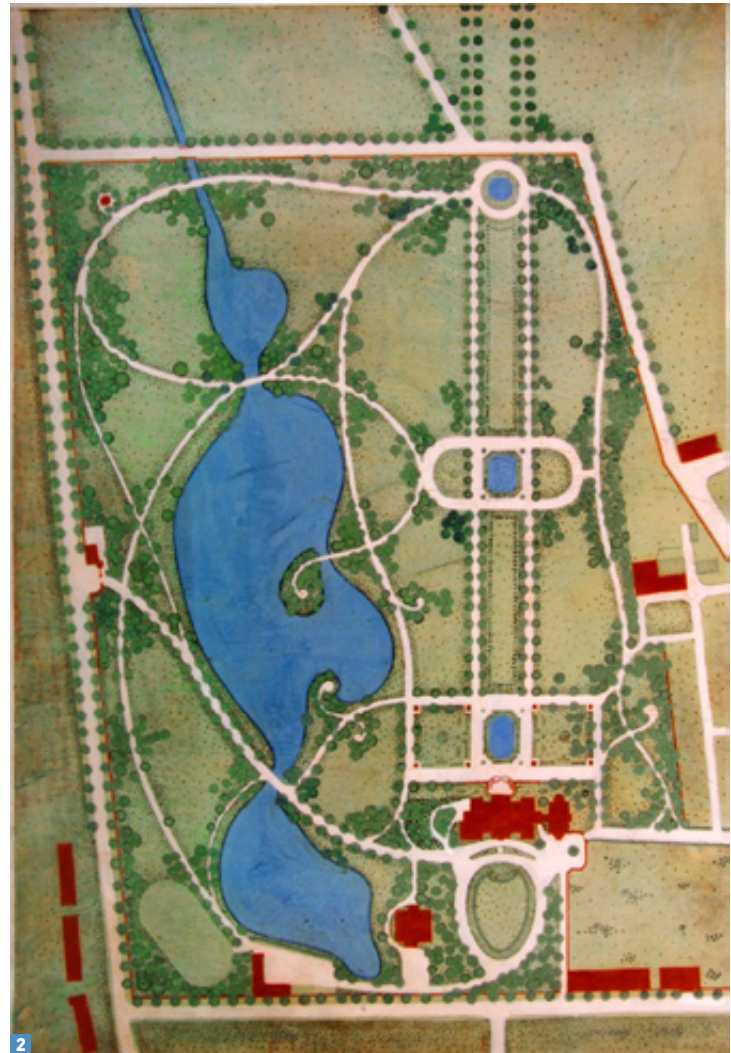
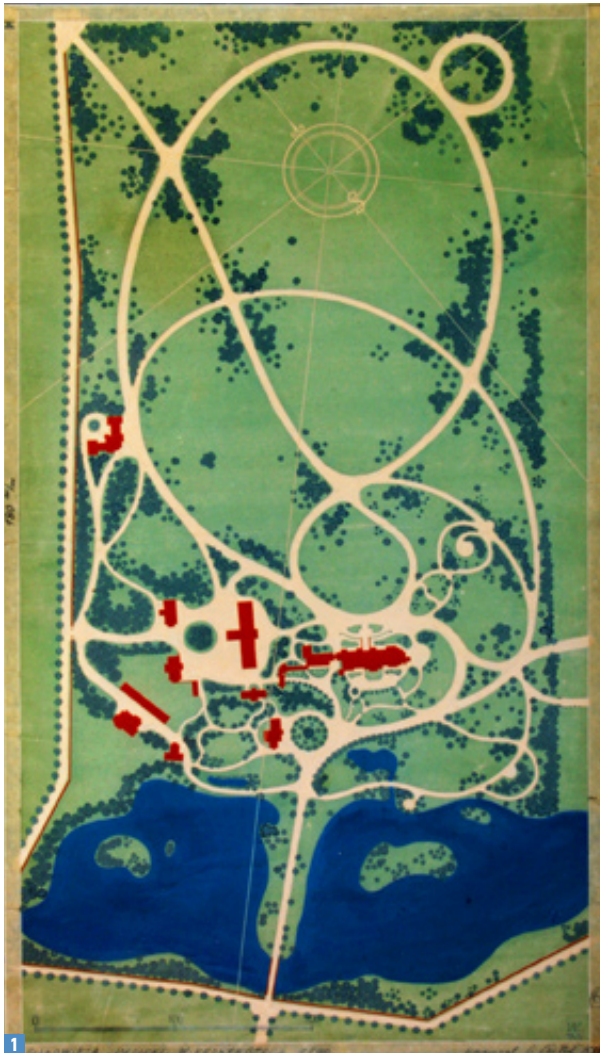
Łęcze, gm. Tolkmicko –
spalony dom podcieniowy

takich decyzji NID musi podejmować się merytorycznego rozstrzygnięcia, co i w jakim zakresie podlega ochronie prawnej, opierając się o badania historyczne, archiwalną dokumentację zabytku, ikonografię, kartografię i analizę stanu faktycznego.

W opiniach NID dotyczących wnioskowanych skreśleń zabytku z rejestru analizie podlega stopień zniszczenia obiektu powodujący utratę wartości historycznej, artystycznej lub naukowej, a nie sam stan techniczny budynku oraz brak uzasadnienia dla dalszego jego trwania z punktu widzenia technicznego czy użytkowego, popartego często ekspertyzą konstrukcyjną budynku, która wyklucza możliwość jego restauracji. Zły stan techniczny zabytku nie jest podstawą do skreślenia z rejestru³, stanowi natomiast przesłankę do podjęcia działań mających na celu jego zachowanie i dalsze utrzymanie. W opiniach dokonuje się zatem oceny, czy stan zabytku pozwala na przeprowadzenie w nim prac remontowo-konserwatorskich, a konieczna wymiana materiału może być przeprowadzona w zakresie pozwalającym na zachowanie waloru autentyczności. W przypadku, gdy obiekt jest elementem zespołu zabytkowego, bierze się pod uwagę także potrzebę zachowania integralności zespołu i rolę obiektu, jeżeli stanowi on kluczowy składnik współtworzący wartości historyczne i artystyczne, np. założenia pałacowo-folwarcznego.

Innym zagadnieniem jest określenie przesłanek naukowych, które zakwestionują – będącą podstawą wydania decyzji o wpisie do rejestru zabytków - wartość naukową, historyczną i artystyczną. Tego rodzaju przesłanki mogą być ujawnione w wyniku przeprowadzenia pogłębionych badań i analiz porównawczych, które wykażą nieprawidłowe rozpoznanie zabytku pod względem historycznym, stylistycznym, funkcjonalnym itp., a także potwierdzą oczywiste błędy popełnione w chwili wpisu zabytku do rejestru.

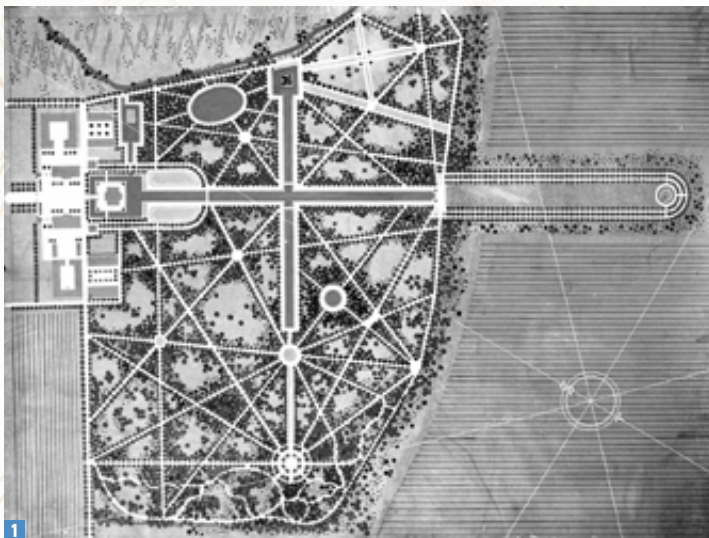
³ Zgodnie z art. 6 pkt 1 Ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, cyt.: „Ochronie i opiece podlegają, bez względu na stan zachowania...”

Teki Ciołka

Wartość spuścizny po Gerardzie Ciołku najlepiej charakteryzują słowa rzeczoznawców, którzy opiniowali jej zakup dla ówczesnego Ośrodka Dokumentacji Zabytków. Byli to prof. dr Jan Zachwatowicz i prof. dr Janusz Bogdanowski: „(...) zbiór ten zawiera w sobie potencjalne możliwości dalszych opracowań naukowych jak i projektowo-konserwatorskich. Zbiór jest unikalny, niezwykle bogaty, świadczy o wieloletniej systematycznej pracy (...) nabycie tego zbioru przez instytucję państwową, przez Ośrodek Dokumentacji Zabytków MKiS, opieka nad nim oraz udostępnienie do dalszego naukowego i konserwatorskiego wykorzystania jest nie tylko w pełni uzasadnione, lecz konieczne z uwagi na jego unikalność, wartość oraz znaczenie dla nauki i kultury”.

1. Ogród zamkowy w Białowieży wg projektu W. Kronenberga, oprac. G. Ciołek
2. Rekonstrukcja historycznego ogrodu pałacowego w Guzowie, oprac. G. Ciołek

1. Rekonstrukcja historycznego ogrodu pałacowego w Choroszczy, oprac. G. Ciołek

2. Projekt ogrodu zamkowego w Białej Podlaskiej, oprac. G. Ciołek

Zespół archiwalny znany pod nazwą „Teki Ciołka” obejmuje ok. 26 mb. Składają się na niego materiały tekstowe i ikonograficzne dotyczące w przeważającej części historii sztuki ogrodowej w Polsce. Jest to 140 pudeł tekturowych i 200 kartonowych teczek oraz materiały planistyczne i rysunkowe – około 7200 jednostek, zbiór negatywów liczący około 6500 sztuk i księgozbiór specjalistyczny – 580 woluminów. Spuścizna ta obejmuje następujące tematy: ogrody rezydencjonalne, ogrody klasztorne, miasta i ogrody miejskie, ogrody zagraniczne, parki narodowe, założenia techniczne, ogrody dydaktyczne i szkolne, założenia sportowo-turystyczne, zwierzyńce, ogrody szpitalne oraz materiały różne. Ponadto zawiera również dwa zbiory do niedokończonych słowników: „Słownika sztuki ogrodowej” i „Słownika ogrodników i twórców ogrodów w Polsce”. Materiały te od lat są rozpoznawane i opracowywane. Sfotografowano część planistyczną i zrobiono do niej kartotekę w układzie topograficznym zaopatrzoną we wglądówki. Wykonano dwa katalogi do księgozbioru (alfabetyczny i topograficzno-rzeczowy). Spisane zostały fotograficzne materiały negatywowe. Skończone zostały spisy zawartości dotyczące ogrodów rezydencjonalnych, ogrodów klasztornych, miast i ogrodów miejskich, „Słownika ogrodników i twórców ogrodów”, „Słownika sztuki ogrodowej”. Obecnie spisywana jest zawartość wariów. W roku 2011 dokonano spisu zawartości dotyczącego 2056 jednostek. Prace te będą kontynuowane.

Z materiałów, składających się na spuściznę po prof. G. Ciołku, korzystają przede wszystkim badacze historii sztuki ogrodowej w Polsce. Są wśród nich zarówno studenci przygotowujący swoje prace dyplomowe, architekci krajobrazu poszukujący informacji pomocnych przy rewaloryzacji historycznych założeń ogrodowych, jak i historycy sztuki czy regionaliści.

Ponadto zgłaszają się do nas właściciele obiektów zabytkowych, którzy starym parkom i ogrodom pragną przywrócić dawną świetność.

W zależności od zagadnienia mogą oni zapoznać się z reprodukcjami planów i odrysów, wypisami źródłowymi oraz z księgozbiorem specjalistycznym. Istnieje możliwość udostępnienia ich na miejscu lub w siedzibie w Grodzisku Mazowieckim. Wykonujemy skany oraz reprodukcje fotograficzne.

Digitalizacja zabytków

MODEL DANYCH PRZESTRZENNYCH DLA ZABYTEKÓW NIERUCHOMYCH I ARCHEOLOGICZNYCH

Jednym z najważniejszych elementów projektowanego systemu informacyjnego GIS jest tzw. model dziedziny (konceptualny) dla zabytków nieruchomych i archeologicznych. Wypracowanie koncepcji modelu danych realizowane jest własnymi siłami Instytutu – w ramach NID został zainicjowany projekt wewnętrzny oraz utworzony został zespół roboczy, gromadzący specjalistów z zakresu ochrony zabytków, kartografii i informatyki. Główne kryteria prac to utworzenie klasyfikacji obiektów zgodnej z ogólną specyfikacją „D.2.8.I.9 INSPIRE Data Specification on Protected Sites – Guidelines v. 3.0.1”, a w szczególności spójnej ze schematem „prostym” i „pełnym” specyfikacji. Prace zespołu koncentrują się aktualnie na klasyfikacji zabytków w kontekście wydzialeń zaproponowanych na poziomie specyfikacji INSPIRE. Widocznym problemem jest brak spójności z klasyfikacją zabytków określoną w ustawie o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, utrwaloną w świadomości specjalistów z dziedziny ochrony dziedzictwa kulturowego Polski (por. tabela 1).

Tabela 1. Porównanie klasyfikacji zabytków według klasyfikacji National Monument Records oraz według ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami

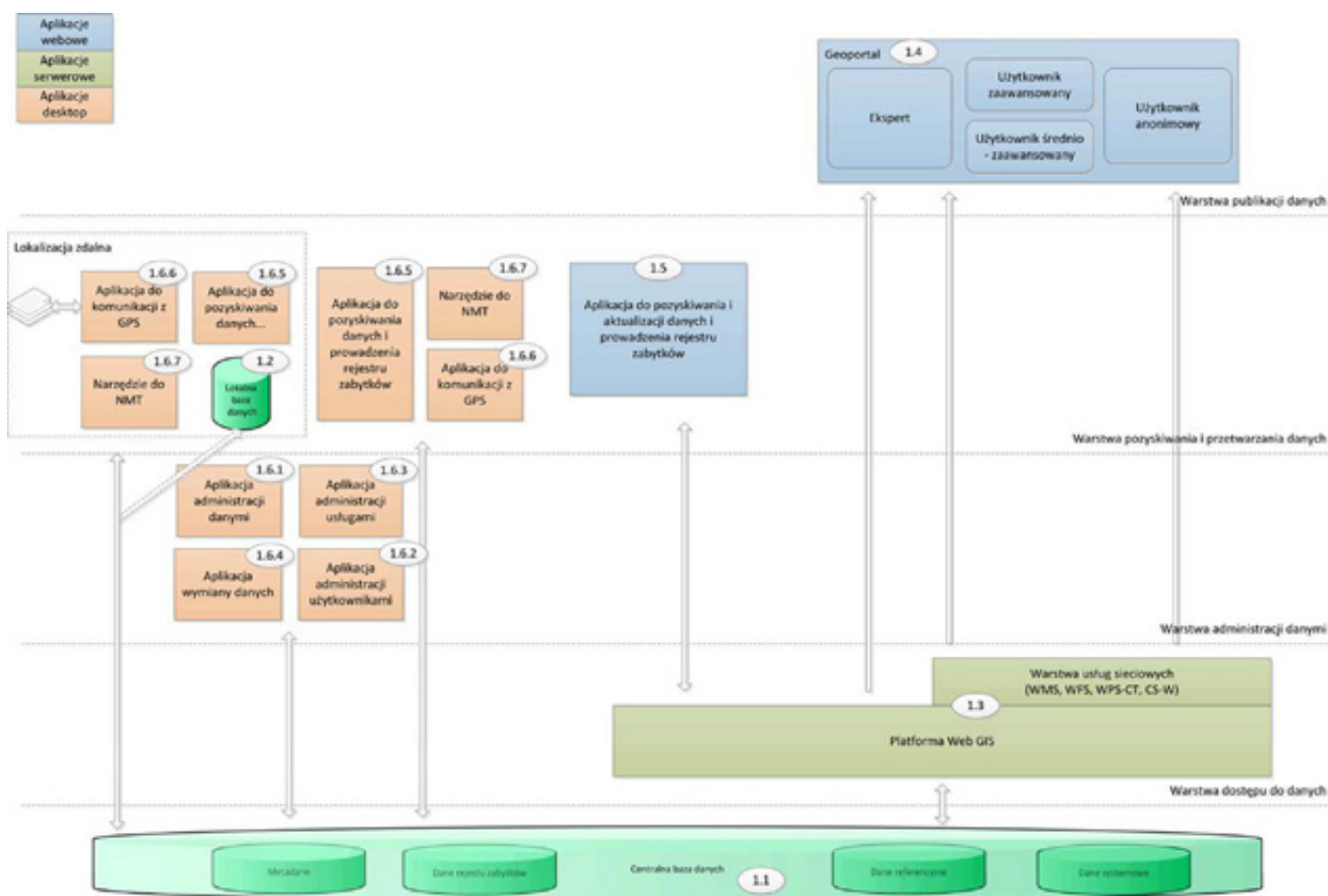
Klasyfikacja zabytków według National Monument Records	Klasyfikacja zabytków według ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (art. 6, ust. 1, pkt 1 oraz pkt 3)
<p>Zabytek:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) edukacyjny 2) komercyjny 3) komunikacyjny 4) kulturowy i sportowy 5) miejsce pamięci 6) mieszkalny 7) inny 8) morski 9) obronny 10) ogrody, parki oraz tereny miejskie 11) osadniczy 12) przemysłowy 13) religijny, rytualny i pogrzebowy 14) rolnictwo i wyżywienie 15) transport 16) użytku publicznego 17) zaopatrzenie w wodę i kanalizacja 18) zdrowie i opieka społeczna 	<p>Zabytki nieruchome będące w szczególności:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) krajobrazami kulturowymi 2) układami urbanistycznymi, ruralistycznymi i zespołami budowlanymi 3) dziełami architektury i budownictwa 4) dziełami budownictwa obronnego 5) obiektami techniki, a zwłaszcza kopalniami, hutami, elektrowniami i innymi zakładami przemysłowymi 6) cmentarzami 7) parkami, ogrodami i innymi formami zaprojektowanej zieleni 8) miejscami upamiętniającymi wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji <p>Zabytki archeologiczne będące w szczególności:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) pozostałościami terenowymi pradziejowego i historycznego osadnictwa 2) cmentarzyskami 3) kurhanami 4) relikwiami działalności gospodarczej, religijnej i artystycznej

SYSTEM INFORMATYCZNY DO PROWADZENIA I PREZENTACJI DANYCH O ZABYTKACH REJESTROWYCH POLSKI

Na początku października 2011 r. zakończono postępowanie przetargowe na wykonanie systemu informatycznego dla Narodowego Instytutu Dziedzictwa do pozyskiwania, prowadzenia oraz udostępniania danych o zabytkach rejestrowych Polski. Szczegóły architektury systemu przedstawia rysunek 1. Składa się on z 4 warstw funkcjonalnych:

1. warstwy dostępu do danych, złożonej z centralnej bazy danych gromadzącej informacje o metadanych, dane źródłowe rejestru zabytków (skany decyzji administracyjnych wraz z załącznikami graficznymi), dane referencyjne pozyskane z zasobu geodezyjnego i kartograficznego oraz ARiMR, jak również dane systemowe niezbędne do właściwego funkcjonowania systemu (dane konfiguracyjne);
2. warstwy dostępu do danych, umożliwiającej udostępnienie danych w standardach m.in. WMS – Web Map Service, WMTS – Web Map Tile Service, WFS – Web Feature Service, WPS-CT – Web Processing Service & Coordinate Transform oraz CSW – Catalogue Services for the Web;
3. warstwy administracji użytkownikami systemu, danymi oraz usługami systemowymi;
4. warstwy pozyskiwania i przetwarzania danych, składającej się z aplikacji do pozyskiwania danych i prowadzenia rejestru zabytków (desktop GIS),

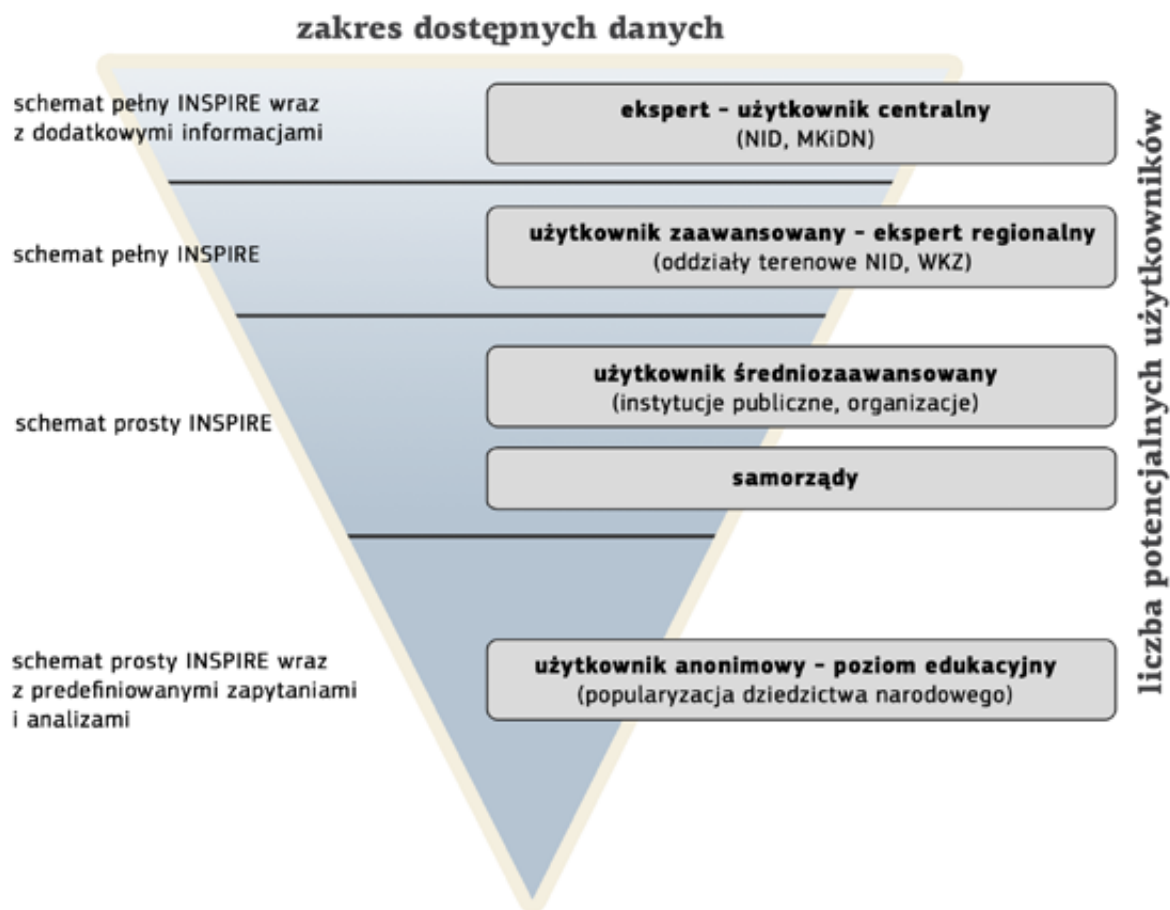
Rys. 1. Architektura systemu do prowadzenia oraz prezentacji danych zgromadzonych w rejestrze zabytków

aplikacji do wizualizacji danych NMT, modułu do komunikacji i wymiany danych z urządzeniami mobilnymi GPS. Ze względu na możliwość ograniczonej prędkości łącz internetowych dostępnych w Oddziałach Terenowych NID, przewidziano możliwość wykorzystania lokalnych baz danych, które synchronizowane będą z centralną bazą danych. System przewiduje również udostępnienie usługi pozwalającej na wektoryzację danych przy wykorzystaniu zwykłej przeglądarki internetowej.

Dostęp do danych zapewniony zostanie przez centralny geoportal. Dostęp do danych profilowany będzie ze względu na pełnioną funkcję użytkownika w systemie. Nie wszystkie dane będą dostępne powszechnie – przykładem są dane archeologiczne z określonych epok – celem tego działania jest ich ochrona przed potencjalną grabieżą. Podobnie dla użytkowników anonimowych nie może być udostępniana pełna dokumentacja zawierająca dane osobowe. Dla użytkowników profesjonalnych (np. pracowników NID) system będzie umożliwiał edycję danych i wykonywanie pełnych i złożonych analiz danych. W przypadku użytkowników o ograniczonych prawach dostępu – zakres danych będzie ograniczany (por. rysunek 2).

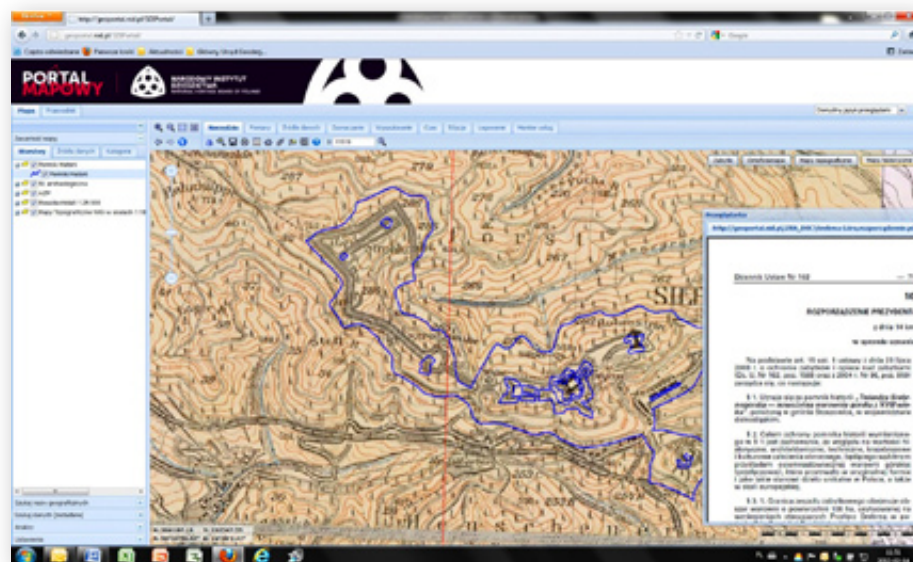
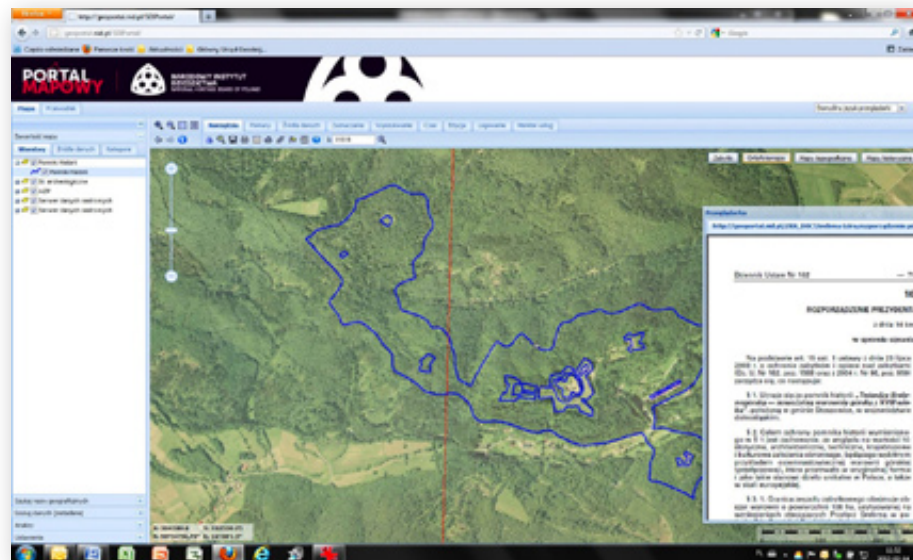
Rys. 2. Schemat wielopoziomowego dostępu do danych

Przy zachowaniu wszystkich terminów określonych w ustawie o infrastrukturze informacji przestrzennej – 9 listopada 2011 r. uruchomiony został geoportal NID, stanowiący jeden z węzłów infrastruktury informacji przestrzennej. Strategia dalszego rozwoju portalu zakłada:

1. zasilenie danymi przestrzennymi stanowiącymi reprezentację rejestru zabytków nieruchomych i archeologicznych,
2. integrację usług mapowych z usługami http dostarczającymi treści multimedialne do europejskiej biblioteki cyfrowej EUROPEANA. Platformą integrującą dane będzie tworzona aktualnie strona (portal mapowy NID).

Geoportal NID

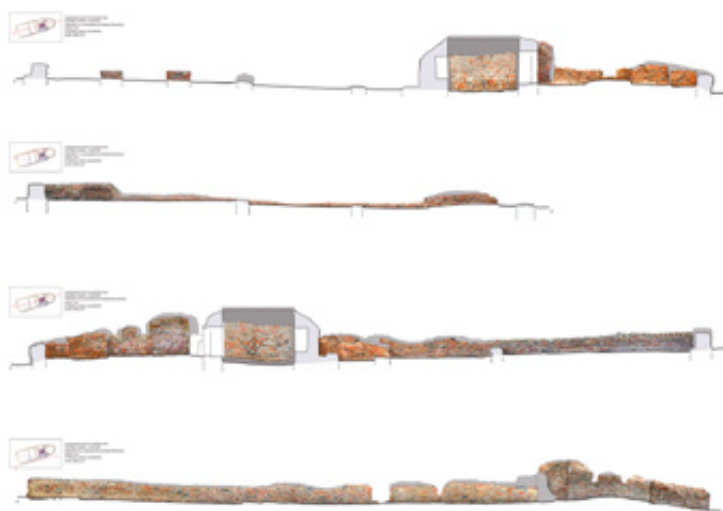
1

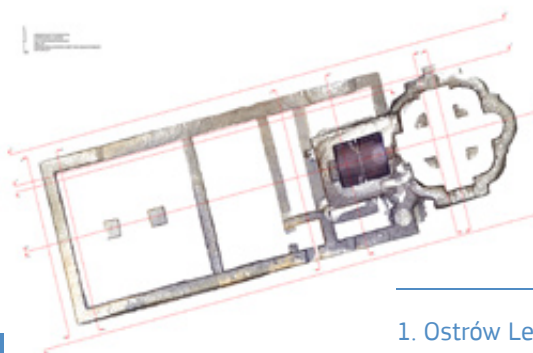
2

3

4

5

ZESPÓŁ DS. INWENTARYZACJI ZABYTKÓW NID

Zespół ds. Inwentaryzacji Zabytków Narodowego Instytutu Dziedzictwa jest grupą specjalistów zajmujących się praktycznym zastosowaniem nowoczesnych technik dokumentacyjnych dla potrzeb ochrony zabytków. Spośród wielu prac inwentaryzacyjnych prowadzonych przez Zespół w roku 2011 (m.in. projekt CARARE, projekt dokumentacji cerkwi UNESCO) dwa zasługują na szczególną uwagę.

Dokumentacja relikwów piastowskiego palatium na Ostrowie Lednickim, wykonana na prośbę Muzeum Pierwszych Piastów na Lednicy, była pierwszą kompleksową dokumentacją tego obiektu, wykonaną w technologii skanowania laserowego i naziemnej fotogrametrii cyfrowej bliskiego zasięgu. Do jej wykonania Zespół wykorzystał skaner Faro Focus 3D z oprogramowaniem Scene (we współpracy z firmą TPI Polska), stację fotogrametryczną Topcon Image Master, kamerę niemetryczną Canon 5D MarkII i tachimetr elektroniczny Leica

1. Ostrów Lednicki, palatium. Pomiar tachimetryczny znaczników fotogrametrycznych

2. Ostrów Lednicki, palatium. Przykład chmury punktów, pozyskanej ze skanera Faro Focus 3D

3. Ostrów Lednicki, palatium. Model hybrydowy

4. Ostrów Lednicki, palatium. Przykład dokumentacji fotogrametrycznej – ortofotoplany lic poszczególnych ścian

5. Ostrów Lednicki, palatium. Rzut z zaznaczeniem przekrojów

TCR705. Podczas dwóch dni prac terenowych wykonano osnowę geodezyjną w układzie globalnym (dowiązana odbiornikiem GPS Ashtech ProMark200), serię 17 skanów o gęstości 6 mm oraz 219 stereopar do opracowania fotogrametrycznego.

W efekcie kameralnego opracowania danych powstał siatkowy model trójwymiarowy obiektu. Na jego podstawie wykonano przekroje i rzuty. Uzupełnieniem dokumentacji były fotorealistyczne odwzorowania lic poszczególnych ścian w skali 1:50, a także trójwymiarowy, uproszczony model do celów prezentacyjnych.

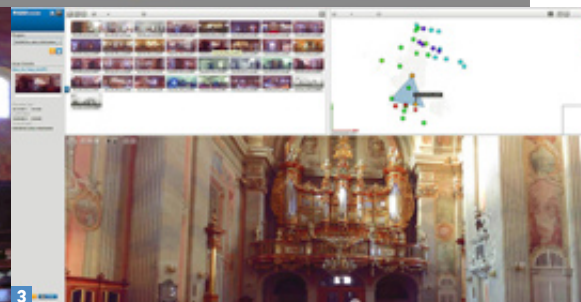
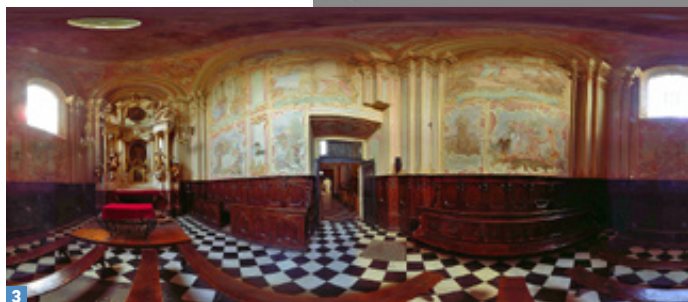
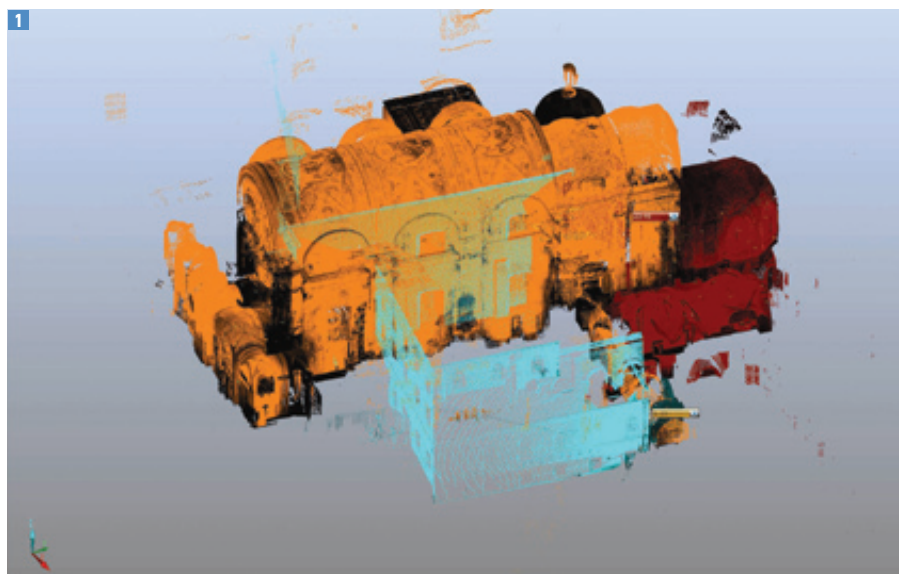
Drugim niezwykle ważnym projektem, w który zimą 2011 r. zaangażował się Zespół ds. Inwentaryzacji Zabytków, był pierwszy etap prac dokumentacyjnych w kościele pw. św. Anny w Warszawie. Projekt ten ma na celu inwentaryzację budynku oraz zarejestrowanie zmian i odkształceń bryły spowodowanych osuwaniem się skarpy wiślanej.

Pierwszy etap dotyczył wykonania skanów 3D wnętrza i części zewnętrznej kościoła. Z uwagi na stopień komplikacji obiektu etap ten trwał 6 dni, podczas których wykonano 68 skanów skanerem Faro Focus 3D, o gęstości 3-6 mm, o łącznej objętości 53 GB. Prace, przeprowadzone na zlecenie Biura Stołecznego Konserwatora Zabytków, będą kontynuowane w 2012 r. i zostaną uzupełnione o rozrisy ścian z naniesieniem pęknięć.

1. Warszawa, kościół pw. św. Anny. Widok zarejestrowanej chmury punktów

2. Warszawa, kościół pw. św. Anny. Zdjęcie panoramiczne z chmury punktów

3. Aplikacja służąca do prezentacji modelu w Internecie – tzw. wirtualnego spaceru po zinwentaryzowanym obiekcie.

Inwentaryzacja w Krzeszowie

W grudniu 2011 r. zamknięty został pierwszy etap inwentaryzacji dzieł sztuki i rzemiosła artystycznego prowadzonej przez wrocławski Oddział Terenowy NID w dawnym klasztorze cystersów w Krzeszowie.

Od 1946 r. klasztor ten jest siedzibą przybyłych ze Lwowa sióstr benedyktynek, które w 2008 r. udzieliły zgody na rozpoczęcie prac ewidencyjnych. W klasztorze zachowały się dzieła sztuki należące do trzech zgromadzeń zakonnych: cystersów – założycieli opactwa (1289-1811), benedyktyńców przybyłych do Krzeszowa z Emaus pod Pragą (1919-1946) oraz lwowskich benedyktynek (od 1946 r.).

Do chwili obecnej, zinwentaryzowano 854 przedmioty, dla których założono 639 kart ewidencyjnych zabytków ruchomych. Ze względu na wielkie zróżnicowanie i możliwe przemieszczanie zbiorów obejmujących malarstwo, rzeźbę, snycerkę, grafikę, złotnictwo oraz rzemiosło artystyczne wprowadzono znakowanie zinwentaryzowanych przedmiotów w postaci sygnatur o numeracji ciągłej. Dla każdego zabytku wykonana została dokumentacja fotograficzna z uwzględnieniem odwrotu, detalu i charakterystycznych uszkodzeń (łącznie 4466 ujęć). Cennym materiałem pomocniczym były karty ewidencyjne dzieł sztuki z lat 1960-1961 i 1987-1994. Na ich podstawie udało się dokonać weryfikacji i zidentyfikować 96 przedmiotów wpisanych do rejestru zabytków, pochodzących z kościołów krzeszowskich i zabezpieczonych w obrębie klasztoru. Brak inwentarzy nie pozwalała na całkowicie precyzyjne rozdzielanie zbiorów cystersów i benedyktyńców. Odrębność kolekcji lwowskiej jest lepiej zaznaczona, przy czym zauważyć należy, że w trakcie prac inwentaryzacyjnych udało się zidentyfikować 34 dzieła pochodzące ze Lwowa, których proveniencja została zapomniana.

Dzięki woli sióstr benedyktynek karty ewidencyjne sporządzone przez wrocławski Oddział Terenowy NID w latach 2008-2010 stały się podstawą dwóch decyzji o wpisie do rejestru zabytków, obejmujących 151 dzieł sztuki zarówno ze zbiorów krzeszowskich, jak i lwowskich. Przygotowywany jest kolejny wniosek o wpis do rejestru zabytków, dotyczący 293 przedmiotów.

Wpisy do rejestru zabytków umożliwiły ss. benedyktyńkom uzyskanie środków od marszałka województwa dolnośląskiego na konserwację w latach 2009-

Henryk Pobożny,
ok. 1720 r., aut. Jeremias
Joseph Knechtel

1

2011 dziesięciu obrazów, w tym dziewięciu portretów lwowskich księży.

Prowadzona inwentaryzacja, której głównym efektem są opracowane karty ewidencyjne, jest także podstawą dalszego upowszechnienia cennych, dotąd nieznanymi krzeszowskich i lwowskich zabytków w środowisku naukowym i muzealnym. Za przykład posłużyć tu może przechowywany w krzeszowskim klasztorze cykl portretów idealnych Piastów śląskich z ok. 1720 r., namalowany przez J.J. Knechtla na zlecenie cysterskiego opata Dominika Geyera. Cykl ten został po raz pierwszy zaprezentowany w całości w 2010 r. na międzynarodowej konferencji naukowej poświęconej sztuce baroku na śląsko-czesko-łużyckim pograniczu¹. W 2012 r. dwa portrety przedstawiające Henryka Pobożnego i Bolesława Rogatkę zostaną zaprezentowane w Muzeum Miedzi w Legnicy na monograficznej wystawie poświęconej ich autorowi. Dzieła sztuki z krzeszowskich zbiorów prezentowane są też na wystawach czasowych w Muzeum Tkactwa w Kamiennej Górze. Ponadto część fotografii wykonanych w czasie inwentaryzacji posłuży jako ilustracje w przygotowywanej do druku publikacji poświęconej kościołom i klasztorom rzymskokatolickim dawnego województwa ruskiego².

1. Portret opata Dominika Geyera, k. XVIII w.

2. Portret ksieni Katarzyny Szaporowskiej, ok. 1640 r., stan sprzed konserwacji

3. Św. Fortunat, 2. poł. XVII w., stan sprzed konserwacji

2

3

¹ Konferencja „Wokół Karkonoszy i Gór Izerskich. Sztuka baroku na śląsko-czesko-łużyckim pograniczu” odbyła się w dniach 14-16.10.2010 r. w Jeleniej Górze. Kwestie autorstwa cyklu omówione zostały przez Emilię Kłodę. Materiały z sesji są przygotowywane do druku.

² Będzie to tom 19. (cz. 1.) publikacji z serii „Materiały do dziejów sztuki sakralnej na ziemiach wschodnich dawnej Rzeczypospolitej”, wydawanej przez Międzynarodowe Centrum Kultury w Krakowie.

Dziedzictwo niematerialne

W 2011 r. Polska ratyfikowała Konwencję UNESCO z 2003 r. w sprawie ochrony niematerialnego dziedzictwa kulturowego. Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego powierzył Narodowemu Instytutowi Dziedzictwa zadanie wdrożenia zaleceń Konwencji.

Działania NID w 2011 r. związane z powierzonym zadaniem skupiły się na opracowaniu założeń Krajowego Programu Ochrony Niematerialnego Dziedzictwa Kulturowego oraz przygotowaniu wytycznych do prowadzenia Krajowej Listy Dziedzictwa Niematerialnego – jednego z elementów Programu.

Przygotowany w NID projekt Programu zakłada wdrożenie spójnych i wzajemnie uzupełniających się działań na trzech poziomach – centralnym, regionalnym oraz lokalnym.

Na poziomie centralnym w realizację planowanego Programu powinny być zaangażowane Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Narodowy Instytut Dziedzictwa, Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego oraz Ministerstwo Edukacji. Rolą instytucji centralnych powinno być zapewnienie warunków prawnych, technicznych, administracyjnych i częściowo finansowych do swobodnego kultywowania tradycji, przekazywania dziedzictwa kolejnym pokoleniom, jak również społecznego szerokiego dostępu do przejawów dziedzictwa niematerialnego w jego oryginalnym kontekście kulturowym.

Drugim poziomem, na którym Program powinien być wdrożony, jest poziom regionalny. Głównymi podmiotami wyznaczonymi do realizacji Programu na tym poziomie są urzędy marszałkowskie i podległe im instytucje kultury. Jednostki samorządu terytorialnego, zgodnie z proponowaną strategią, powinny angażować się w promowanie bogactwa dziedzictwa niematerialnego i wspieranie aktywności społeczności lokalnych w zakresie kultywowania tego dziedzictwa oraz jego transmisji międzypokoleniowej.

Procesja Bożego Ciała
w Łowiczu

Zgodnie z zapisami Konwencji najważniejszą rolę w ochronie dziedzictwa niematerialnego powinny odgrywać społeczności i reprezentujące je stowarzyszenia i organizacje, dla których określone przejawy owego dziedzictwa stanowią istotny element ich tożsamości. To właśnie zaangażowanie i aktywność społeczności lokalnych, grup ludzi, a czasami pojedynczych osób może zapewnić skuteczne trwanie przejawów dziedzictwa niematerialnego i ich przekazanie kolejnym pokoleniom jako żywej tradycji.

Niebagatelną rolę w skutecznej implementacji Programu na wszystkich trzech poziomach będą mieli do spełnienia także eksperci z zakresu etnologii, antropologii, socjologii, kulturoznawstwa i innych nauk pokrewnych. Ich zadanie będzie polegać na wsparciu merytorycznym działań związanych z ochroną przejawów dziedzictwa niematerialnego, ze szczególnym uwzględnieniem pomocy wspólnotom lokalnym w podtrzymywaniu swoich rodzimych tradycji, przy zachowaniu autentycznego kontekstu i oryginalnej treści kultywowanych fenomenów dziedzictwa niematerialnego.

Drugim ważnym zadaniem realizowanym przez NID w 2011 r. było przygotowanie wytycznych do uruchomienia Krajowej Listy Dziedzictwa Niematerialnego. Zgodnie z zaproponowanymi przez NID wytycznymi lista powinna mieć charakter informacyjny i będzie mogła stanowić wymaganą zapisami Konwencji podstawę do przygotowywania wniosku o umieszczenie na Międzynarodowej Reprezentatywnej Liście Dziedzictwa Niematerialnego elementów tradycji występujących na terenie Polski. Proponujemy, żeby Lista była prowadzona przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Narodowy Instytut Dziedzictwa prowadziłyby procedurę naboru wniosków. Wnioski o wpisanie przejawów dziedzictwa niematerialnego byłyby przygotowywane przez grupy społeczne, wspólnoty lokalne, jednostki lub organizacje pozarządowe zgodnie z opracowanymi w NID wzorami i rekomendacjami.

Warto dodać, że przygotowana w Instytucie propozycja Programu i Listy jest zgodna z zaleceniami Konwencji UNESCO z 2003 r., o czym świadczy analiza prawna wykonana przez niezależnych ekspertów. W 2012 r. opracowane w NID projekty będą konsultowane z różnymi środowiskami, tak aby uniknąć pomyłek i błędnych rozwiązań na etapie wdrażania systemu.

Szczegółowe informacje o wdrażanym Krajowym Programie Ochrony Niematerialnego Dziedzictwa Kulturowego, a także wszystkie informacje dotyczące Krajowej Listy Dziedzictwa Niematerialnego wraz z wzorami wniosków o wpis poszczególnych elementów tradycji, zostaną opublikowane po trwających konsultacjach eksperckich oraz po zaakceptowaniu i przyjęciu Programu i Listy przez Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego.

Poradnik dla planistów

W ramach wspierania prac samorządów gminnych, do których należą zadania związane z kształtowaniem i prowadzeniem polityki przestrzennej, Narodowy Instytut Dziedzictwa opracował poradnik dla planistów i samorządów lokalnych, dotyczący ustaleń ochrony zabytków w planowaniu przestrzennym pt.: „Problematyka ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin oraz w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego” (opracowanie dostępne na stronie internetowej NID¹). Celem prac było wskazanie możliwości przestrzennej ochrony dziedzictwa kulturowego w opracowaniach planistycznych oraz wsparcie projektantów takich opracowań w realizacji obowiązku wprowadzenia do nich zasad ochrony dziedzictwa kulturowego. Opracowanie to nie przyjęło kształtu wzorca (standardu) ustaleń w dokumentach planistycznych dotyczących ochrony dziedzictwa kulturowego, ale stanowi formę poradnika formułującego zasady i wytyczne do opracowania tej problematyki. Ochrona zabytków i krajobrazu kulturowego wymaga bowiem indywidualnego potraktowania w każdym opracowaniu planistycznym, uwzględnienia cech specyficznych dziedzictwa lokalnego, analiz różnorodnych kontekstów przestrzennych oraz konieczności właściwego kształtowania otoczenia obiektów i obszarów zabytkowych.

Formułując zasady działań związanych z ochroną i kształtowaniem dziedzictwa kulturowego, wprowadzanych do polityki przestrzennej gmin i do ustaleń miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, przyjęto generalne założenie, iż ochrona dziedzictwa kulturowego jest ważnym interesem publicznym i stanowi stały element zrównoważonego rozwoju. Służy utrzymaniu tożsamości państwa polskiego i społeczności lokalnych.

¹ <http://www.nid.pl/idm,1256,ochrona-zabytkow-w-planowaniu-przestrzennym.html>

Obejmuje również ochronę dziedzictwa przyrodniczego, umożliwiając kompleksową odbudowę krajobrazów zniszczonych niewłaściwym zagospodarowaniem. Wskazano również, iż niezbędne jest pozyskanie społecznej akceptacji tych zasad oraz wypracowanie sposobów łagodzenia ewentualnych konfliktów pomiędzy interesami obywateli zamieszkującymi i działającymi na danym terenie a potrzebami wynikającymi z ochrony dziedzictwa.

W poradniku zwrócono uwagę na konieczność udziału w zespołach projektowych osób specjalizujących się w dziedzinach związanych z ochroną dziedzictwa kulturowego, pomimo iż ustawowo nakazane jest współdziałanie jednostek autorskich planów przestrzennych i władz lokalnych ze służbami konserwatorskimi na wszystkich etapach prac projektowych. Ułatwiłoby to opracowanie miejscowych planów w taki sposób, aby mogły być podstawą do wydawania pozwoleń na realizację inwestycji przez odpowiednie służby, bez angażowania dla ich uszczegółowienia wojewódzkiego konserwatora zabytków.

Ważne miejsce w tym opracowaniu zajęło studium krajobrazu kulturowego. Wskazano, iż rzetelnie opracowane studium krajobrazu kulturowego dla obszaru całej gminy powinno stanowić niezbędny materiał wyjściowy do studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego. Jest ono wskazane dla pełnego rozpoznania zasobu zabytkowego gminy i określenia jego ochrony. Niedocenianie studium krajobrazu kulturowego lub zbyt powierzchowne traktowanie jego problematyki na etapie opracowania studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego skutkować może ustaleniami planistycznymi, które prowadzić mogą do dewastacji tego krajobrazu. Zalecany zakres studium zawarto w aneksie. W formie aneksu opracowano również przykłady ujęć wybranych elementów dziedzictwa kulturowego (krajobraz kulturowy, stanowisko archeologiczne, zespół urbanistyczny itp.) oraz obszerny słownik pojęć, które ewentualnie można wykorzystać w słownikach do planów miejscowych.

Ewidencja badań archeologicznych

Prowadzenie ewidencji pozwoleń na badania archeologiczne, wydawanych przez wojewódzkie urzędy ochrony zabytków, jest jednym z zadań statutowych Działu Archeologii Narodowego Instytutu Dziedzictwa. Poniższa krótka analiza przygotowana została na podstawie decyzji przesłanych do NID przez poszczególne wojewódzkie urzędy ochrony zabytków.

Ewidencja dziedzictwa archeologicznego, w tym prowadzonych badań archeologicznych, służy statystykom i analizom, niezbędnym do kreowania standardów mających na celu skuteczną politykę konserwatorską w zakresie ochrony dziedzictwa archeologicznego.

W 2011 roku NID otrzymał 7078 decyzji, w tym 6702 pozwoleń, 366 zmian, 8 uchyleń i umorzeń decyzji, 1 odmowę wydania decyzji i 1 decyzję na wstrzymanie badań. Analiza wykazała, w stosunku do poprzedniego roku, wzrost liczby decyzji o około 7%. W dalszym ciągu około 16% pozwoleń wydawanych jest

Groby ciepłopalne,
Domastaw, stanowisko
10/11/12, gm. Kobierzyce,
woj. dolnośląskie.
Cmentarzysko kultury
łużyckiej z wczesnej epoki
żelaza zlokalizowane
w pasie budowy
Autostradowej Obwodnicy
Wrocławia

Artefakty wydobyte
podczas badań
archeologicznych,
Domasław, stanowisko
10/11/12

na badania przy zabytkach wpisanych do rejestru. Niezmiennie zdecydowana większość badań prowadzona jest przez firmy i osoby prywatne (około 90%). Tylko około 10% badań prowadzona jest przez instytucje państwowe i organizacje społeczne.

Analiza decyzji jest w pewnym stopniu utrudniona ze względu na zbyt ogólnikowy opis prowadzonych prac. Największa liczba decyzji posiada jedynie zapis o prowadzeniu badań archeologicznych, bez podania ich rodzaju. Niewiele mniej jest wydawanych pozwoleń na prowadzenie nadzorów archeologicznych. W stosunku do 2010 r. zauważyć można również około 10-procentowy wzrost liczby pozwoleń na poszukiwania zabytków. Jeśli chodzi o liczbę pozwoleń wydanych przez poszczególne wojewódzkie urzędy ochrony zabytków, to widoczny jest ich dwukrotny wzrost w Opolu oraz w Kaliszu.

Weryfikacja obiektów wpisanych do rejestru zabytków nieruchomych

Proces weryfikacji obiektów nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków prowadzony jest, po wstępnych pracach przygotowawczych, od lipca 2009 r. Weryfikacja prowadzona jest przez oddziały terenowe Narodowego Instytutu Dziedzictwa, a koordynowana przez Dział Ewidencji i Rejestru Zabytków NID. Jej celem jest określenie stanu zachowania i struktury własności obiektów nieruchomych. Kolejność weryfikacji prowadzonej dla jednostek administracyjnych – gmin, powiatów – uzależniona jest od warunków organizacyjno-transportowych.

Zakres działań obejmuje:

- weryfikację rejestru zabytków nieruchomych w terenie (obiekty nieistniejące, obiekty, które utraciły wartości zabytkowe, obiekty translokowane),
- określenie stanu zachowania obiektów i istniejących zagrożeń,
- aktualizację danych zawartych we wpisie do rejestru zabytków.

Celem weryfikacji jest stworzenie list obiektów uszeregowanych w następujące grupy:

- obiekty nieistniejące,
- obiekty translokowane do skansenu lub w inne miejsce,
- obiekty niezidentyfikowane (nie dające się zidentyfikować na podstawie danych zawartych w decyzji o wpisie do rejestru zabytków),
- obiekty, które w znacznym stopniu utraciły wartości zabytkowe,
- obiekty, których wpis wymaga uzupełnienia danych,
- obiekty o znacznych wartościach, nie wpisane do rejestru zabytków, ale na ten wpis zasługujące.

W trakcie weryfikacji sprawdzane są następujące informacje:

- dane administracyjne,
- określenie obiektu – funkcja pierwotna i funkcja obecna,
- przynależność do zespołu – czy obiekty zostały prawidłowo przypisane do zespołów funkcjonalno-przestrzennych,

1, 2. Goszcz - kościół ewangelicki - dworski, późnobarokowy, z elementami rokoka, wzniesiony 1743-49, odnowiony ok. 1939 r. Od 1945 r. nieużytkowany

3. Trawniki - kaplica grobowa, wzniesiona w 1911 r., stanowi element pozostałości zespołu dworskiego wpisanego do rejestru zabytków w 1977 r.

- adres – aktualna nazwa ulicy i numer budynku; w przypadku obiektów bez adresu krótki opis położenia,
- materiał – zasadniczy materiał ścian według załączonego słownika,
- powierzchnia – parków i cmentarzy w hektarach (tylko na podstawie decyzji),
- datowanie – tylko data powstania i najważniejsze daty przebudów,
- ogólne określenie stanu zachowania,
- obecna forma własności,
- aktualny numer rejestru,
- wnioskodawca wpisu: z urzędu – na wniosek strony,
- uwzględnienie w decyzji wyposażenia,
- uwzględnienie w decyzji otoczenia,
- uwzględnienie w decyzji obiektów archeologicznych,
- numery działek wymienionych w decyzji.

W pierwszej kolejności prace koncentrowały się na określeniu liczby obiektów nieistniejących, ale nadal figurujących w rejestrze. Następnie skoncentrowano się na obiektach, które utraciły wartości zabytkowe, zostały przeniesione do skansenów lub też translokowane na inne miejsce oraz na obiektach szczególnie zagrożonych, które nie utraciły wartości zabytkowych bądź zasługują na wpis do rejestru zabytków. Ważnym elementem tego etapu jest aktualizacja podstawowych danych dotyczących zabytków wpisanych do rejestru.

Proces ma charakter ciągły. Na koniec 2011 r. stan zaawansowania działań weryfikacyjnych w rozbiu na województwa przedstawiał się następująco:

Weryfikacja rejestru zabytków nieruchomych (dane z Oddziałów Terenowych NID – stan na 30.12.2011 r.)

Województwo	Obiekty wpisane do rejestru zabytków	Obiekty zweryfikowane do 30 grudnia 2011 r.	Obiekty nieistniejące	Obiekty translokowane		Obiekty niezidentyfikowane	Obiekty, które utraciły wartości zabytkowe	Obiekty zagrożone	Obiekty nie wpisane do rejestru zabytków – uznane za wartościowe
				do skansenów	w inne miejsce				
1	2	3	4	5	6	7	7	9	10
dolnośląskie	7690	5370	87	1	2	11	21	286	971
kujawsko-pomorskie	2759	1646	35	0	1	1	6	30	23
lubelskie	3431	2875	8	0	0	1	10	54	11
lubuskie	3607	1945	85	2	0	20	24	22	434
łódzkie	2418	1392	43	0	6	5	1	18	3
małopolskie	4730	3161	91	21	3	12	30	78	47
mazowieckie	6079	3046	63	2	1	12	8	30	134
opolskie	2725	2725	78	1	4	39	56	189	63
podkarpackie	3541	3277	121	34	16	47	53	180	203
podlaskie	2108	2108	82	0	3	10	46	2	4
pomorskie	2796	2074	71	1	3	5	8	122	297
śląskie	3482	3482	95	3	2	22	24	201	119
świętokrzyskie	1469	1149	65	38	1	1	23	23	10
warmińsko-mazurskie	5407	2658	116	9	4	8	42	53	28
wielkopolskie	6615	5707	86	16	15	24	29	169	1195
zachodniopomorskie	3056	2536	53	0	0	0	33	240	286
RAZEM:	61913	45151	1179	128	61	218	414	1697	3828

Łosie - kaplica cmentarna, przeniesiona z Klimkówki ok. 1989 r. w związku z budową zapory i utworzeniem na jej terenie zbiornika wodnego. Obecna lokalizacja korzystna, o dużych walorach widokowych

Procedura uznania zabytku nieruchomego za **pomnik historii**

W ciągu ostatnich lat zauważalny jest wśród właścicieli i zarządców obiektów zabytkowych wzrost zainteresowania marką pomnika historii. Tym samym liczba składanych wniosków o uznanie zabytku za pomnik historii znacznie wzrosła. W latach 2009-2011 wniosków tych było aż 29. Część z nich niestety nie spełniała wymogów formalnych, mimo iż dotyczyła obiektów o niezaprzeczalnej wartości dla dziedzictwa kulturowego kraju. Często wnioski te wymagały uzupełnień lub poprawy.

Geneza pojęcia „pomnik historii” sięga roku 1962, kiedy to pojawiło się ono w ustawie o ochronie dóbr kultury. Po raz pierwszy miano to przyznano 15 obiektom, jednak dopiero w roku 1994. Kolejne wpisy miały miejsce od roku

Duszynki Zdrój – młyn papierniczy uznany przez Prezydenta RP za pomnik historii w 2011 r.

1. XIX-wieczna Osada Fabryczna w Żyrardowie uznana przez Prezydenta RP za pomnik historii w 2011 r.

2. Zespół zamkowo-parkowy w Kórniku uznany przez Prezydenta RP za pomnik historii w 2011 r.

2000 – średnio po kilka rocznie (z wyjątkiem lat 2001, 2002 i 2006). W obecnej chwili posiadamy 46 (stan na 31 grudnia 2011 r.), z czego 9 jest także na Liście Światowego Dziedzictwa UNESCO.

Zgodnie z zapisami obecnej ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z 2003 r. uznanie zabytku nieruchomego przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej za pomnik historii jest jedną z czterech form ochrony i ma znaczenie nobilitacyjne. Procedura nadawania zabytkom tego zaszczytnej miana przebiega zgodnie z zapisami Konstytucji RP (artykuły: 87, 92, 142 ust. 1, 143, 144 ust. 1 i 2), a szczegóły procesu reguluje dokument: Kryteria i procedury uznawania obiektu za pomnik historii (dokument zarekomendowany do stosowania przez Radę Ochrony Zabytków przy Ministrze Kultury i Dziedzictwa Narodowego 6 października 2005 r.). Realizację procesu – od momentu przekazania wniosku przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego do chwili przedstawienia mu projektu rozporządzenia o uznaniu zabytku za pomnik historii – koordynuje Narodowy Instytut Dziedzictwa.

Przebieg procedury oraz towarzyszące jej uwarunkowania doskonale zilustrować może przykład wniosku dotyczącego uznania za pomnik historii meczetów i mizarów w Bohonikach i Kruszynianach w województwie podlaskim. Dokument ten wraz z pełną dokumentacją, po uprzednim zaopiniowaniu przez Podlaskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Białymstoku, w styczniu 2011 r. złożony został do Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego Bogdana Zdrojewskiego. W tym samym miesiącu Departament Ochrony Zabytków przekazał go do NID.

Wniosek poddano analizie formalnej – oceniono kompletność złożonej dokumentacji, potwierdzono stan prawny obiektów (objęcie ich wpisem do rejestru). Po stwierdzeniu braku jakichkolwiek wad formalnych, w oparciu o kryteria pomnika historii (zawarte w ww. dokumencie: Kryteria i procedury...) przeprowadzona została analiza merytoryczna. W praktyce oznacza to zawsze dokonanie analizy porównawczej obiektu – jego oceny na tle obszaru i epoki, poznania dokładnej historii obiektu, przeprowadzenia wizji lokalnej i analizy wniosków z wizji, a także oceny polityki konserwatorskiej względem zgłaszanego obiektu.

W przypadku Bohonik i Kruszyńnian działania te jeszcze w lipcu pozwoliły na sporządzenie opinii merytorycznej, którą następnie skierowano do Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Tutaj przedłożona została działającej przy MKiDN Radzie Ochrony Zabytków, która po zapoznaniu się z dokumentacją i po krótkiej dyskusji uznała na posiedzeniu, które odbyło się 15 grudnia 2011 r. zasadność ww. wniosku.

Zanim Prezydent RP ogłosi rozporządzenie o uznaniu zabytku za pomnik historii, ważność aktu urzędowego (rozporządzenia) musi jeszcze – zgodnie z Konstytucją – stwierdzić swym podpisem Prezes Rady Ministrów. Procedura kończy się wraz z ogłoszeniem w Dzienniku Ustaw rozporządzenia Prezydenta RP o uznaniu za pomnik historii, w tym przypadku – meczetów i mizarów w Bohonikach i Kruszyńnianach w woj. podlaskim.

Powyższy opis całego procesu, ilustrując wieloetapowość i uwarunkowania procedury, pokazuje jednocześnie, iż istotnym elementem procesu jest rzetelne przygotowanie materiału dokumentacyjnego przez wnioskodawcę. Wykluczenie konieczności późniejszych uzupełnień oraz opracowanie dokumentacji zgodnie z wzorem udostępnionym na stronie internetowej NID mają bowiem istotny wpływ na sprawny przebieg procesu uznania obiektu za pomnik historii.

Meczet w Kruszyńskich

Przykład wniosku dotyczącego Bohonik i Kruszyńskich dotyczy jeszcze jednego bardzo ważnego aspektu. Jego pozytywne zaopiniowanie przez ROZ stanowi przyczynek do tego, aby lista najcenniejszych obiektów odzwierciedlała całe bogactwo dziedzictwa kulturowego kraju. Wraz z meczetami po raz pierwszy w poczet pomników historii mają bowiem zostać zaliczone także cmentarze. Po raz pierwszy też uwagę zwrócono na świątynie innych niż rzymskokatolickie wyznań. Obiekty te zostały ponadto wyróżnione nie tyle ze względu na ich wartości artystyczne i zabytkowe, ile z uwagi na wyjątkowe wartości historyczne, ciągłość tradycji miejsca i jego unikatowe znaczenie kulturowe. Meczety stanowią bowiem nie mający analogii przykład drewnianego budownictwa muzułmańskiego, łączącego tradycje islamu z lokalną tradycją budownictwa sakralnego. Wraz z mizarami są materialnym źródłem do dziejów islamu i Tatarów na ziemiach polskich, a dowodząc bogactwa kulturowego i tolerancji religijnej na terenie dawnej Rzeczypospolitej Obojga Narodów, integralnie przynależą do historii i kultury Polski.

Kaplica św. Trójcy w Lublinie. Lublin - historyczny zespół architektoniczno-urbanistyczny uznany za pomnik historii przez Prezydenta RP w 2007 r.

Budowanie silnej marki „pomnika historii”

Pomnik historii jest jedną z czterech prawnych form ochrony zabytków w Polsce. Po konsultacji z Radą Ochrony Zabytków, na wniosek ministra kultury i dziedzictwa narodowego, ustanawiany jest przez prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej specjalnym rozporządzeniem. Wyjątkowa procedura uznawania obiektu za pomnik historii świadczy o ogromnej nobilitacji takiego miejsca – miejsca o unikalnej wartości historycznej, naukowej i artystycznej, mającego znaczenie dla polskiego dziedzictwa kulturowego, utrwalonego w świadomości społecznej i stanowiącego źródło inspiracji dla kolejnych pokoleń¹.

Dotychczas spośród ponad 65 000 zabytków nieruchomości wpisanych do rejestru wyróżnionych zostało 46 obiektów², które odzwierciedlają bogactwo i różnorodność dziedzictwa kulturowego w Polsce. Są to, prócz pojedynczych zabytków, także układy urbanistyczne, zespoły sakralne i rezydencjonalne, krajobrazy kulturowe, zabytki techniki, zabytki archeologiczne, dzieła architektury oraz budownictwa.

Pomniki historii tworzą reprezentacyjną grupę będącą swoistym przewodnikiem po historii i tradycji Polski. Atutem pomników historii jest ich selektywność: tworzą katalog najwybitniejszych przykładów spuścizny narodowej. Z tego faktu wynika potrzeba ochrony i promocji pomników historii jako wyjątkowego zasobu kulturowego Polski. Narodowy Instytut Dziedzictwa zgodnie ze swoją misją prowadzi działania, poprzez które dąży do stworzenia zrównoważonej ochrony dziedzictwa w Polsce. Jednym z tych działań jest budowa i promocja marki „pomnik historii”.

**P O M N I K
H I S T O R I I**

Logotyp pomnika historii, nagrodzony w prestiżowym międzynarodowym konkursie dla projektantów Wolda Professional 2010

¹ Obowiązujące kryteria uznania za pomnik historii sformułowane przez Radę Ochrony Zabytków, organ doradczy Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego.

² Stan na 31 grudnia 2011 r.

Potrzeba budowy spójnej marki wynika, oprócz zaznaczenia wyjątkowej wartości pomników historii, z konieczności ich lepszej ochrony oraz bardziej efektywnego wykorzystania w rozwoju społeczno-ekonomicznym regionu, w którym się znajdują. Budowa marki jest próbą odnalezienia miejsca dla cennych obiektów zabytkowych w dzisiejszej rzeczywistości. Markę można zbudować w oparciu o jakościowy produkt – w tym specyficznym wydaniu – produkt pomnika historii. Nieodzowne jest więc otoczenie pomników dodatkową ochroną, która zapewni trwanie ich autentyczności i wyjątkowych wartości.

Zgodnie z przepisami miano pomnika historii nie zmienia jego statusu: podstawą realnej ochrony jest wpis do rejestru zabytków. Co więcej, właściciel lub zarządca pomnika historii sprawujący opiekę nad zabytkiem nie uzyskuje żadnych dodatkowych praw, obowiązków lub dodatkowych mechanizmów finansowania przeznaczonych dla tej grupy najcenniejszych obiektów. Konieczne są więc inne działania, zapewniające pomnikom historii dodatkową ochronę, mającą na celu utrzymanie wartości tych obiektów.

Należy pamiętać, że wartość tych zabytków stanowi o ich atrakcyjności; nie można zbudować silnej marki dla słabego produktu. Dlatego tak ważna jest troska o stan ich zachowania. W tym celu Narodowy Instytut Dziedzictwa realizuje kilka działań. Przede wszystkim, Instytut koordynuje procedurę uznania obiektów za pomniki historii, gromadzi o nich wiedzę, dokumentację, tworzy standardy konserwacji oraz upowszechnia je. Ponadto, od początku 2011 r. prowadzone są prace nad strategią stałego monitoringu miejsc uznanych za pomniki historii. Monitoring pozwoli gromadzić informacje o stanie zachowania poszczególnych obiektów i ich najpilniejszych potrzebach, dzięki czemu możliwe będzie reagowanie na zagrożenia powodujące spadek ich wartości.

Nieodłącznym elementem monitoringu jest ścisła współpraca ze służbami konserwatorskimi, państwowymi i samorządowymi oraz z samymi właścicielami i opiekunami. Instytut, pragnąc stworzyć platformę wymiany doświadczeń i wiedzy na temat pomników historii, zorganizował Forum Opiekunów Pomników Historii, które odbyło się po raz pierwszy w Lublinie. Intencją Instytutu jest zapewnienie Forum możliwości corocznych spotkań.

Szansą na lepszą ochronę pomników jest również wzrost świadomości społeczeństwa w kwestii ich znaczenia dla lokalnego rozwoju. Posiadanie pomnika historii na swoim terytorium to ogromny prestiż, który uzyskuje jego otoczenie – miejscowość, region, województwo. Wykorzystanie potencjału takiego obiektu daje szanse oparcia rozwoju o atrakcyjność miejsca interesującego dla turystów, inwestorów, a także dla samych mieszkańców. Pomniki mogą przyczynić się nie tylko do rozwoju lokalnej gospodarki, ale również do wzrostu dumy i świadomości lokalnej, polepszenia jakości życia i rozwoju kapitału ludzkiego.

Niezwykle istotna jest identyfikacja dobra, pod którą będzie ono znane i rozpoznawane. Jednym z pierwszych kroków podjętych w tym kierunku było opracowanie na zlecenie Narodowego Instytutu Dziedzictwa nowoczesnego, ale także nawiązującego do tradycji logotypu. O trafności projektu może świadczyć fakt, iż opracowany w 2010 r. i zaakceptowany przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego logotyp „pomnik historii” zdobył wyróżnienie na międzynarodowym konkursie dla projektantów Wolda Professional 2010. Instytut przekazuje logo do wykorzystania z zastrzeżeniem jego użytkowania zgodnie z warunkami określonymi w Księdze Znaku³. Spójność obiektów uznanych za pomniki historii promuje również wydawnictwo Instytutu „Pomniki historii. Najcenniejsze obiekty i zespoły zabytkowe w Polsce”.

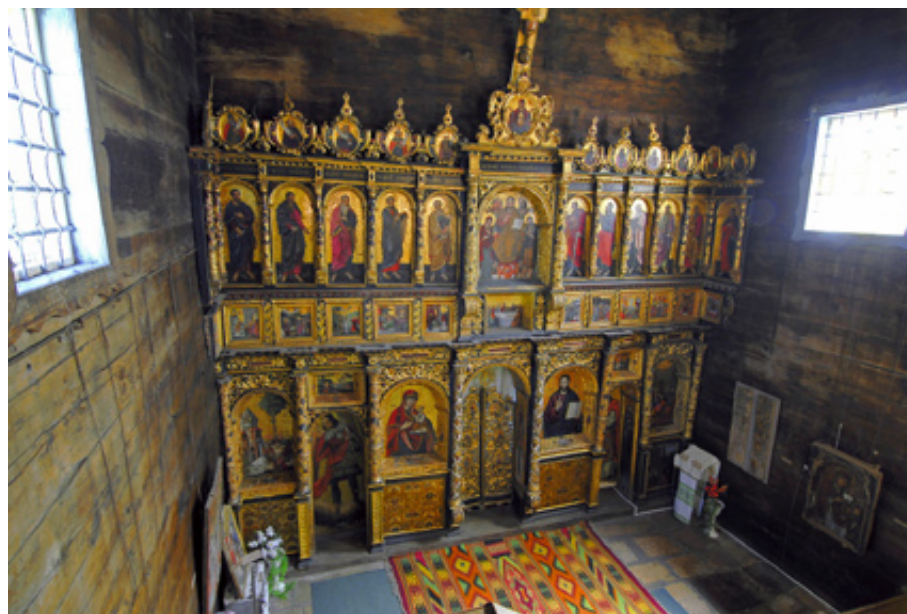
Działania te są elementem kampanii na rzecz budowania marki pomnika historii – budowania rozpoznawalności, pozytywnych skojarzeń, zaangażowania, identyfikacji, świadomości współodpowiedzialności – a więc tych zjawisk, które mogą zapewnić pomnikom możliwość ochrony zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju.

³ Logo pomnika historii można pobrać bezpłatnie ze stron Narodowego Instytutu Dziedzictwa <http://www.nid.pl/idm,1267,logo-pomnikow-historii.html>

Cerkiew pw. św. Michała
Archanioła – Turzańsk
(Polska)

Wniosek o wpis na
Listę Światowego Dziedzictwa
UNESCO drewnianych cerkwi
polskiego i ukraińskiego
regionu Karpat

Ikonostas w cerkwi
pw. Świętego. Ducha -
Rohatyn (Ukraina)

W styczniu 2012 r. w centrum światowego dziedzictwa UNESCO w Paryżu został złożony polsko-ukraiński wniosek o wpis na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO drewnianych zabytkowych cerkwi polskiego i ukraińskiego regionu Karpat. Wniosek ten jest wynikiem kilkuletniej współpracy Narodowego Instytutu Dziedzictwa (jednego z inicjatorów wpisu) z partnerami ze strony ukraińskiej: Państwowym Historyczno-Architektonicznym Rezerwatem w Żółkwi oraz Naukowo-Badawczym Instytutem Badania Zabytków w Kijowie.

Wniosek obejmuje 16 zabytkowych cerkwi drewnianych, po 8 z obszaru Polski i Ukrainy. Te wyjątkowe zabytki architektury sakralnej budowano w typowej dla ludów słowiańskich technice zrębowej, głównie z drewna szpilkowego, na kamiennym podmurowaniu, a ich dachy kryto drewnianymi gontami. Tradycyjne rozwiązania ciesielskie i konstrukcyjne dostosowywano do potrzeb wyznaczonych przez liturgię i tradycję Kościoła, tworząc dzieła awangardowe, niepowtarzalne w żadnym innym miejscu naszego globu.

Świątynie te stanowią najdoskonalsze osiągnięcia drewnianej architektury cerkiewnej swych czasów, po dziś dzień zdumiewając skomplikowanymi rozwiązaniami konstrukcyjnymi. Zastosowane przy budowie cerkwi techniki ciesielskie były podporządkowane konkretnym wymaganiom, dyktowanym przez liturgię obrządku wschodniego. Wyjątkowość cerkwi będących przedmiotem wpisu na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO w kontekście innych drewnianych obiektów sakralnych w Europie tkwi w różnorodności form i typów, przy jednoczesnej stylistycznej tożsamości, a także innowacyjnych rozwiązaniach konstrukcyjnych. Zespół proponowanych do wpisu drewnianych cerkwi w polskim i ukraińskim regionie Karpat, będąc unikatową spuścizną kulturową, ma wypełnić nader istotną lukę w reprezentacji tradycyjnych drewnianych budowli sakralnych Europy, obecnych na Liście UNESCO.

Kryteria selekcyjne, które zostały przyjęte do wyboru wyżej wymienionych obiektów to: wartość historyczna, naukowa, społeczna i artystyczna, jak również autentyczność (oparty na koncepcji zawartej w deklaracji z Nara), integralność i reprezentatywność danego typu. Ich charakterystyczne cechy regionalne sprawiają, że są unikatowe w skali światowej. Stanowią doskonały przykład integracji walorów kulturowych i przyrodniczych lokalnego krajobrazu. To właśnie drewniane budownictwo sakralne stało się wyznacznikiem odmienności kulturowej polskich i ukraińskich Karpat.

Niedoceniana dotychczas wartość architektury drewnianej jest od kilku lat na nowo odkrywana, stanowiąc tym samym obiekt szczególnego zainteresowania społeczności międzynarodowej. Potwierdzeniem tego są kolejne wpisy na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. W roku 2001 wpisano Kościoły Pokoju w Jaworze i Świdnicy, natomiast w 2003 r. kościoły drewniane południowej Małopolski: w Binarowej, Bliznem, Dębnie, Sękowej, Haczowie, Lipnicy Murowanej. W ramach akcji informacyjnej o inicjatywie wpisu na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO Narodowy Instytut Dziedzictwa przygotował wystawę prezentującą obiekty nominowane do wpisu. Wystawa była prezentowana we wrześniu i październiku 2011 r. w zamku w Krasieczynie podczas konferencji poświęconej sprawie wpisu oraz w listopadzie 2011 r. w Kancelarii Prezydenta Ukrainy. Prace nad przygotowaniem wniosku były finansowane niemal w całości ze środków Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego.

W roku 2012 planowana jest misja eksperta ICOMOS, związana z prowadzoną oceną wniosku o wpis drewnianych cerkwi na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO.

Cerkiew pw. Opieki
Bogurodzicy – Owczary
(Polska)

-
1. Cerkiew pw. św. Jerzego – Drohobycz (Ukraina)
 2. Ikonostas w cerkwi pw. św. Archanioła – Turzańsk (Polska)
 3. Ikonostas w cerkwi pw. Opieki Bogurodzicy – Owczary (Polska)

Obiekty będące przedmiotem wpisu

Polska

1. Radruż, cerkiew pw. św. Paraskiewy

woj. podkarpackie, gm. Horyniec Zdrój (obecnie filia Muzeum Kresów w Lubaczowie)

2. Chotyń, cerkiew pw. Narodzenia

Przenajświętszej Bogurodzicy

woj. podkarpackie, gm. Radymno (obecnie filialna cerkiew greckokatolicka)

3. Smolnik, cerkiew pw. św. Michała Archanioła

woj. podkarpackie, gm. Lutowiska (obecnie kościół filialny rzymskokatolicki)

4. Powroźnik, cerkiew pw. św. Jakuba Młodszego Apostoła

woj. małopolskie, gm. Muszyna (obecnie kościół parafialny rzymskokatolicki pw. św. Jakuba Młodszego Apostoła)

5. Owczary (do 1949 r. Rychwałd),

cerkiew pw. Opieki Bogurodzicy

woj. małopolskie, gm. Sękowa (obecnie kościół filialny rzymskokatolicki)

6. Kwiatów, cerkiew pw. św. Paraskiewy

woj. małopolskie, gm. Uście Gorlickie (obecnie kościół filialny rzymskokatolicki)

7. Brunary Wyżne, cerkiew pw. św. Michała

Archanioła

woj. małopolskie, gm. Uście Gorlickie (obecnie kościół parafialny rzymskokatolicki pw. NMP Wniebowziętej)

8. Turzańsk, cerkiew pw. św. Michała

Archanioła

woj. podkarpackie, gm. Komańcza (obecnie filialna cerkiew prawosławna)

Ukraina

9. Potylicz, cerkiew pw. Zesłania

Ducha Świętego

obwód lwowski, rejon żółkiewski (obecnie parafia greckokatolicka)

10. Rohatyn, cerkiew pw. Świętego Ducha

obwód iwanofrankowski, rejon rohatyński (obecnie oddział Iwanofrankowskiego Muzeum Sztuki)

11. Drohobycz, cerkiew pw. św. Jerzego

obwód lwowski, miasto Drohobycz (obecnie część Regionalnego Muzeum Tradycji Ludowych w Drohobyczu)

12. Żółkiew, cerkiew pw. Świętej Trójcy

obwód lwowski, rejon żółkiewski (obecnie parafia greckokatolicka)

13. Werbiaż Niżny, cerkiew pw. Narodzenia Theotokos

obwód iwanofrankowski, rejon kołomyjski (obecnie parafia prawosławna Patriarchatu Kijowskiego)

14. Jasina, cerkiew pw. Wniebowstąpienia Pańskiego

obwód zakarpacki, rejon rachowski (obecnie wspólnie użytkowana przez parafie Kościoła Prawosławnego Patriarchatu Moskiewskiego i Ukraińskiego Kościoła Greckokatolickiego)

15. Użok, cerkiew pw. św. Michała Archanioła

obwód zakarpacki, rejon wielkoberezeński (obecnie parafia prawosławna Patriarchatu Moskiewskiego)

16. Matków, cerkiew pw. św. Dymitra

obwód lwowski, rejon turkowski (obecnie parafia greckokatolicka)

WIDOKI

ZABYTEKÓW STAROŻYTNOŚCI

W KRÓLESTWIE POLSKIM

służące

do objaśnienia opisu tychże starożytności,
sporządzonego przez Delegację wysłaną

Z POLECENIA RADY ADMINISTRACYJNEJ KRÓLESTWA

w latach 1844 i 1846 zebrałe.

ATLAS I.

GUBERNIA RADOMSKA.

POWIATY: KIELECKI, MIECHOWSKI, ODKUSKI, i STOBNICKI.

1850.

Karta tytułowa Atlasu
Guberni Radomskiej

Dzieło Kazimierza Stronczyńskiego

Reprodukcje z Atlasu
Guberni Radomskiej

1. Kościół parafialny
w Małogoszczy
2. Kościół w Starym
Korczynie
3. Ruina zamku
w Bobolicach
4. Ruina zamku Biskupów
Krakowskich w Siewierzu

Kazimierza Stronczyńskiego opisy i widoki zabytków w Królestwie Polskim (1844-1855) to monumentalne dzieło, opracowane ponad 150 lat temu, będące pierwszą w Europie inwentaryzacją zabytków, wyprzedzającą o wiele lat podobne działania w państwach zachodnioeuropejskich. Inwentaryzacja, przeprowadzona przez Kazimierza Stronczyńskiego i jego współpracowników w trudnych czasach zaboru rosyjskiego, objęła świeckie i sakralne zabytki Królestwa Polskiego – średniowieczne i nowożytnie – w 410 miejscowościach.

Oryginał dzieła Stronczyńskiego, szczęśliwie zachowany w zbiorach Gabinetu Rycin Biblioteki Uniwersyteckiej w Warszawie, zawiera 5 tomów tekstu, obejmujących *Ogólne sprawozdanie Delegacji* oraz *Opisy zabytków starożytności* w poszczególnych guberniach, jak również 7 atlasów z widokami akwarelowymi opisywanych obiektów. Ten obszerny tekst, liczący ok. 1200 stron, został przepisany z wcześniej sporządzonego mikrofilmu, wiernie w stosunku do oryginału, czyli z zachowaniem XIX-wiecznej ortografii i nieużywanych już dziś znaków diakrytycznych.

Współczesne opracowanie, wymagające zaangażowania i pomocy licznej grupy fachowców, polegało na konfrontacji w terenie zinwentaryzowanych obiektów z ich dzisiejszym stanem zachowania, czego efektem są niezwykle cenne zdjęcia porównawcze, a także na uzupełnieniu oryginalnych tekstów komentarzami odwołującymi się do najnowszej literatury naukowej. Dzięki temu powstał pełny obraz poszczególnych zabytków, ukazujący ich przemiany na przestrzeni lat. Dodatkowo reproduktowane zostały rysunki i herby umieszczone na marginesach *Opisów zabytków starożytności*.

Rozpoczęcie publikacji opracowania inwentaryzacji Stronczyńskiego nie byłoby możliwe bez ogromnego wsparcia śp. ministra Tomasza Merty. Tylko dzięki Jego zaangażowaniu udało się pozyskać środki finansowe i wydać pierwsze tomy monografii – *Ogólne sprawozdanie Delegacji* oraz opisy zabytków guberni radomskiej i płockiej. Wydanie całości planujemy na rok 2014.

Podsumowanie Europejskich Dni Dziedzictwa 2011

Tradycyjnie już Europejskie Dni Dziedzictwa w Polsce odbywały się w drugi i trzeci weekend września. Narodowy Instytut Dziedzictwa – ogólnopolski koordynator projektu – po raz piąty zaproponował wspólny dla całej Polski temat obchodów: „Kamienie milowe”. 19. edycja EDD w naszym kraju, decyzją Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego, została rozpoczęta na Ostrowie Lednickim.

„Kamienie milowe” to temat, który miał zachęcić uczestników wydarzeń odbywających się w ramach projektu do odkrywania zabytków swojego regionu, jak również do refleksji nad znaczeniem wydarzeń historycznych w wymiarze lokalnym i ich związków z historią Starego Kontynentu. Imprezy takie, jak zorganizowany przez Miejską Bibliotekę Publiczną w Kędzierzynie-Koźlu „Rajd rowerowy Szlakiem III Powstania Śląskiego” czy odbywający się w Nowym Dworze Mazowieckim cykl „Od przeszłości do teraźniejszości”, gdzie uczestnicy brali udział m.in. w polowej mszy św. w intencji poległych w obronie Ojczyzny, rekonstrukcji Bitwy Napoleońskiej z 1813 r. „Oblężenie Modlina”, a także w koncertach pieśni patriotycznych, dały szansę lokalnym społecznościom na poznanie wydarzeń mających istotny wpływ na rozwój całego regionu.

Jednym z najważniejszych wydarzeń była ogólnopolska inauguracja na Ostrowie Lednickim, kolebce polskiej państwowości, która rozpoczęta została odprawioną przez prymasa-seniora abp. Henryka Muszyńskiego mszą świętą w intencji pierwszych władców Polski. Otwarcia towarzyszyły również inne liczne atrakcje, m.in. pokazy walki wojów z czasów piastowskich, pikniki historyczne oraz warsztaty edukacyjne dla najmłodszych. Dalsza część odbyła

1. Gród pierwszych Piastów na Ostrowie Lednickim. Wyspa Ostrów Lednicki uznana za pomnik historii przez Prezydenta RP w 1994 r.

2. Ogólnopolska inauguracja EDD 2011, rozpoczęta mszą świętą w intencji pierwszych władców Polski, odprawioną przez prymasa-seniora abp. Henryka Muszyńskiego

3. Pokaz walki grup rekonstrukcyjnych

Plakaty promocyjne EDD 2011 w Polsce

Konferencja prasowa na temat obchodów EDD 2011 w Polsce. Od lewej: Zygmunt Kalinowski – Muzeum Pierwszych Piastów na Ostrowie Lednickim, Barbara Bilińska – dyrektor Discovery na Europę Centralną, Paulina Florjanowicz – dyrektor NID, Hanna Machińska – Dyrektor Biura Rady Europy w Polsce

prymasa Polski abp. Józefa Kowalczyka. Idea Europejskich Dni Dziedzictwa narodziła się 3 października 1985 r. w Granadzie w Hiszpanii podczas II Konferencji Rady Europy. To wtedy francuski minister kultury zaproponował rozszerzenie na całą Europę zainicjowanych we Francji w 1984 r. „Dni Otwartych Zabytków”, podczas których po raz pierwszy bezpłatnie udostępniono obiekty. Inicjatywa cieszyła się tak dużym zainteresowaniem i poparciem społecznym, że w 1991 r. zainspirowała Radę Europy do ustanowienia Europejskich Dni Dziedzictwa. Obecnie biorą w nich udział członkowie Rady Europy oraz Armenia, Azerbejdżan, Gruzja i Turcja. Polska przyłączyła się do projektu w 1993 r.

Europejskie Dni Dziedzictwa z roku na rok cieszą się w Polsce coraz większym zainteresowaniem. W roku 2011 w blisko 1400 wydarzeniach w 307 miejscowościach udział wzięło ok. 250 000 uczestników. Najliczniejszą frekwencją mogą pochwalić się województwa dolnośląskie i mazowieckie, gdzie jednocześnie odnotowano rekordową liczbę zaangażowanych miejscowości, jak i animowanych wydarzeń.

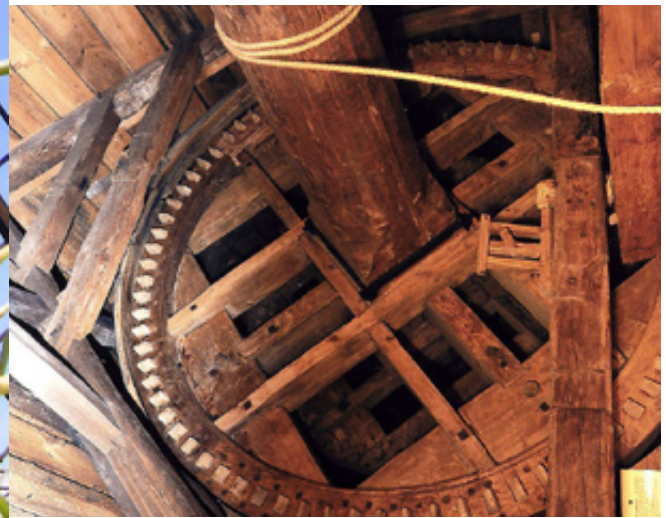
Sukces największego w Europie „święta zabytków” możliwy jest dzięki poparciu i zaangażowaniu tak władz samorządowych, instytucji kultury, jak i organizacji pozarządowych i osób prywatnych. Dzięki oryginalnej formule, EDD w Polsce coraz bardziej wpisują się w świadomość społeczną Polaków, stając się jednocześnie instrumentem edukacyjnym w zakresie dziedzictwa kulturowego. Nie bez znaczenia jest także wsparcie udzielane przez partnerów i patronów medialnych, dzięki któremu wzmacniana jest marka EDD w Polsce. Narodowy Instytut Dziedzictwa jako ogólnopolski koordynator wydarzenia podpisał porozumienie z Discovery, dzięki któremu spoty promujące wydarzenie prezentowane są na kanałach tematycznych Discovery. Podczas ubiegłorocznej edycji ważnymi partnerami wspierającymi wydarzenie były także: Polska Agencja Prasowa, Rzeczpospolita, Wirtualna Polska, Spotkania z Zabytkami, Stróer oraz Centrum Edukacji Obywatelskiej. Patronat honorowy nad wydarzeniem objął Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Instytut jest odpowiedzialny za przedstawienie tematu przewodniego obchodów. Wszystkie działania realizowane przez Instytut w ramach Europejskich Dni Dziedzictwa są dostrzegane i doceniane przez naszych zagranicznych partnerów, zwłaszcza przedstawicieli Rady Europy oraz Komisji Europejskiej, z którymi NID prowadzi owocną współpracę.

się w Muzeum Pierwszych Piastów w Gnieźnie, natomiast zakończona została uroczystą mszą świętą w katedrze gnieźnieńskiej, celebrowaną przez

Wiatrak w Sulmierzycach

Konkurs „Zabytek Zadbany” 2011

Zabytek Zadbany” jest corocznym konkursem ogłaszającym przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Nadzór nad konkursem sprawuje Generalny Konserwator Zabytków. Od 2011 r. za realizację procedury konkursowej odpowiedzialny jest Narodowy Instytut Dziedzictwa. Od tego roku obowiązuje też nowy regulamin konkursu. Niezmienny pozostał cel, tj. upowszechnianie najlepszych wzorców konserwacji, utrzymania i zagospodarowania zabytków, zmieniała się natomiast formuła oraz procedury. Charakter edukacyjny konkursu polega na popularyzacji wiedzy dotyczącej właściwego postępowania z zabytkami architektury podczas ich użytkowania oraz w trakcie przeprowadzanych remontów.

Zgodnie z założeniami konkursu do aktywnego udziału zostali zaproszeni właściciele, użytkownicy i zarządcy zabytków, którzy mogą zgłaszać do konkursu swoje obiekty. Zabytki oceniane były w 4 kategoriach:

- a. ochrona wartości zabytkowej pojedynczego obiektu;
- b. ochrona przestrzeni kulturowej i krajobrazu (w tym założenia dworskie i pałacowe);
- c. adaptacja obiektów zabytkowych;
- d. kategoria specjalna: architektura i konstrukcje drewniane.

W każdej kategorii przyznawano 1 nagrodę główną oraz 3 wyróżnienia. W roku 2011 wpłynęło 57 wniosków, z czego 6 nie spełniało kryteriów formalnych, pozostałe poddane zostały procedurze konkursowej – 26 obiektów w kategorii A (ochrona wartości zabytkowej pojedynczego obiektu), 6 obiektów w kategorii B (ochrona przestrzeni kulturowej i krajobrazu, w tym założenia dworskie i pałacowe), 13 obiektów w kategorii C (adaptacja obiektów zabytkowych) i 6 obiektów w kategorii D (architektura drewniana i konstrukcje drewniane). Najwięcej wniosków zgłoszono z województw: podkarpackiego i śląskiego (po 8 wniosków) oraz lubelskiego, łódzkiego i wielkopolskiego (po 5 wniosków). Wśród wnioskodawców byli przede wszystkim właściciele i posiadacze obiektów, a także służby konserwatorskie. Przewagę stanowiły obiekty architektury sakralnej i rezydencjonalnej, były też przykłady architektury użyteczności publicznej, kamienic mieszczańskich oraz przemysłu i techniki, w tym tak niecodzienne, jak torowisko kolei wąskotorowej.

Procedura konkursowa realizowana jest dwustopniowo. W pierwszym etapie oceny merytorycznej dokonują eksperci NID z poszczególnych ośrodków terenowych. Swoją opinię formułują na podstawie przesłanej dokumentacji, oględzin obiektu w terenie, ewentualnie też dokumentacji uzupełniającej. Werdykt należy do Jury Konkursu, które składa się z osób posiadających dużą wiedzę i doświadczenie w dziedzinie konserwacji. Po zapoznaniu się z dokumentacją oraz oceną ekspertów Jury nominuje po 4 zgłoszenia w każdej kategorii, spośród których wyłania laureata.

Kaplica pw. św. Marii
Magdaleny w Karniowicach

Jury konkursu:

prof. Ireneusz Płuska – przewodniczący

prof. Bogumiła Rouba – członek

Ewa Nekanda-Trepka – członek

Paulina Florjanowicz – członek

Mariusz Czuba – członek

Zgodnie z werdyktem Jury wyniki konkursu były następujące:

KATEGORIA A

Kaplica pw. św. Marii Magdaleny w Karniowicach

NAGRODA za uratowanie zagrożonego zabytku, wzorcowo przeprowadzone prace konserwatorskie i badawcze oraz właściwe użytkowanie i udostępnienie lokalnej społeczności.

Bazylika pw. Wniebowzięcia NMP w Starej Wsi k. Brzozowa

WYRÓŻNIENIE za kompleksowo przeprowadzone prace konserwatorskie zrealizowane w oparciu o pełne badania.

Kościół parafialny pw. Najświętszego Serca Pana Jezusa w Zagwizdzu

WYRÓŻNIENIE za kompleksowe prace przy substancji zabytkowej i w otoczeniu obiektu oraz za podjęcie współpracy z lokalną społecznością na rzecz zabytków znajdujących się w jego sąsiedztwie.

Kościół pw. MB Królowej Polski w Iwęcinie

WYRÓŻNIENIE za zachowanie lokalnej tradycji budownictwa i utrzymanie historycznego pokrycia gontowego dachu.

Zakład Wodociągu
Centralnego (Stacja
Filtrów) w Warszawie

KATEGORIA B

Zakład Wodociągu Centralnego (Stacja Filtrów) w Warszawie

NAGRODA za rewitalizację utrzymującą i eksponującą wygląd unikalnego w skali światowej zespołu zabytków techniki wraz z utrzymaniem historycznej funkcji.

Zespół pałacowo-parkowy w Węgrzynowicach

WYRÓŻNIENIE za prawidłowo przeprowadzoną kompleksową konserwację budynku, parku i ogrodzenia.

Zespół pałacowo-parkowy w Gułtowach

WYRÓŻNIENIE za sprawnie i szybko przeprowadzone działania ochronne i konserwatorskie oraz za odkrycie i ucytelnienie nowych elementów.

Koszalińska Kolej Wąskotorowa

WYRÓŻNIENIE za ochronę integralnego elementu krajobrazu kulturowego oraz za podtrzymanie funkcji, która wpływa na aktywizację lokalnej turystyki.

KATEGORIA C

Budynek Maszynowni Szybu Maciej w Zabrze

NAGRODA za prawidłowo przeprowadzone prace konserwatorskie wykonane z pełnym poszanowaniem dla substancji zabytkowej oraz wzorcowe zaadaptowanie obiektu na cele ekspozycyjne przy poszanowaniu pierwotnej funkcji budynku.

Muzeum Sopotu

WYRÓŻNIENIE za odtworzenie programu funkcjonalnego mieszczańskiego domu z minimalną ingerencją elementów współczesnych w substancję zabytkową.

Kamienica Naujacksa w Olsztynie

WYRÓŻNIENIE za adaptację na funkcje społeczno-kulturalne, które podkreśliły i wyeksponowały wartości zabytkowe.

Budynek przędzalni wysokiej w zespole dawnych zakładów Izraela Poznańskiego w Łodzi

WYRÓŻNIENIE za adaptację z zachowaniem wartościowych elementów wnętrza i zewnątrz. Umiejętne połączenie rozwiązań współczesnych zachowujących najistotniejsze elementy dziedzictwa kulturowego obiektu. Niewielkie wątpliwości będą niektóre działania wewnątrz imitujące rozwiązania historyczne.

KATEGORIA D

Wiatrak w Sulmierzycach

NAGRODA za prawidłową konserwację wnętrza i zewnątrz, zachowującą wartości historyczne i dokumentacyjne oraz za znaczenie edukacyjne, ukazujące dawne funkcje obiektu.

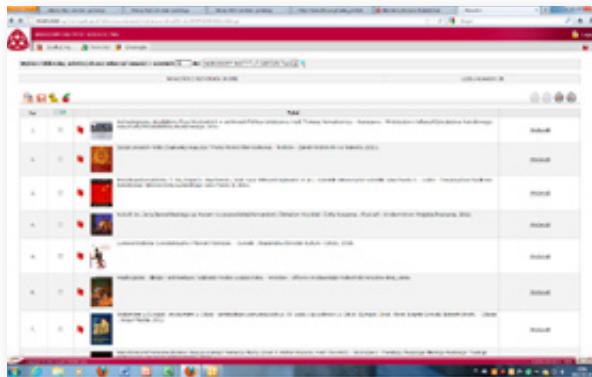
Spichlerz Galowice

WYRÓŻNIENIE za uratowanie obiektu przed katastrofą budowlaną oraz dostosowanie funkcji do obiektu.

Nagrody i wyróżnienia wręczono 15 kwietnia 2011 r. w Teatrze im. A. Fredry w Gnieźnie podczas uroczystej gali z okazji Międzynarodowego Dnia Ochrony Zabytków.

Katalog *on-line* biblioteki
NID

Biblioteka Narodowego Instytutu Dziedzictwa

Narodowy Instytut Dziedzictwa prowadzi specjalistyczną bibliotekę, której księgozbiór liczy około 70 000 woluminów książek i czasopism. Biblioteka specjalizuje się w gromadzeniu druków z dziedziny sztuki, w tym dotyczących zabytków architektury i budownictwa, architektury krajozobrazu, konserwacji i ochrony zabytków oraz muzealnictwa.

Swoją działalność biblioteka rozpoczęła w roku 1962, wraz z powstaniem Ośrodka Dokumentacji Zabytków.

W kwietniu 2011 r. biblioteka udostępniła katalog swoich zbiorów w Internecie, w programie bibliotecznym PROLIB M21. Katalog *on-line* zawiera opisy bibliograficzne książek i czasopism, które wpłynęły do biblioteki po 1992 r. oraz wybranych publikacji wydanych wcześniej. Cechą wyróżniającą Bibliotekę NID spośród innych specjalistycznych bibliotek w Polsce jest tworzenie bazy artykułów z czasopism oraz – od 2009 r. – artykułów z materiałów konferencyjnych i książek pamiątkowych. Dzięki temu czytelnik ma możliwość zebrania pełnej bibliografii na interesujący go temat.

Katalog *on-line* okazał się bardzo przyjazny w użytkowaniu. Tylko w pierwszym roku jego działania odnotowano ponad 4000 wejść na stronę. Istnieje możliwość przeszukiwania bazy katalogowej w oparciu o podstawowe indeksy: autor, tytuł, seria, hasło przedmiotowe, ISBN, ISSN, wydawca, instytucja, rok wydania, jak również możliwość wyszukiwania „po słowach”. Dodatkową zaletą tego programu jest tworzenie strategii wyszukiwawczych, dostęp do wyników przeszukiwania bazy w zakładce „Historia wyszukiwań” oraz możliwość umieszczenia w „Schowku” wybranych opisów bibliograficznych.

Czytelnicy zwracają szczególną uwagę na przejrzysty *interface* wyświetlanego opisu, który oprócz podstawowych informacji pokazuje okładkę, spis treści zamieszczony w multimedialnych oraz rekordy powiązane, np. artykuły i recenzje.

Biblioteka NID
przy ul. Kopernika 36/40
w Warszawie

4. EUROPEJSKIE FORUM DZIEDZICTWA
4. EUROPEAN HERITAGE FORUM
4. FORUM EUROPEEN DU PATRIMOINE

4. Europejskie Forum Dziedzictwa we Wrocławiu

W roku 2011 Polska po raz pierwszy została gospodarzem 4. Europejskiego Forum Dziedzictwa, które odbyło się w dniach 10-12 października we Wrocławiu. Konferencja, której organizatorami była Rada Europy, Komisja Europejska oraz Narodowy Instytut Dziedzictwa, odbyła się pod hasłem „Doceń dziedzictwo! Dziedzictwo europejskie i rozwój gospodarczy”. Forum zostało wpisane do kalendarza wydarzeń towarzyszących Polskiej Prezydencji w Radzie Unii Europejskiej. Jest to najważniejsze tego typu wydarzenie w Europie oraz największe organizowane dotychczas przez Narodowy Instytut Dziedzictwa.

Uroczystej inauguracji wydarzenia we wrocławskim Muzeum Architektury dokonali Bogdan Zdrojewski – Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Daniel Théron – dyrektor Departamentu Kultury, Dziedzictwa i Różnorodności Kulturowej Rady Europy, Alessandro Senesi – wicedyrektor Biura ds. Programów Kulturalnych Dyrekcji Generalnej ds. Edukacji i Kultury Komisji Europejskiej oraz Adam Grehl – wiceprezydent miasta Wrocławia. Obecni byli także László Tóké – wiceprzewodniczący Parlamentu Europejskiego oraz Jan Kaźmierczak – wiceprzewodniczący Podkomisji ds. Dziedzictwa Kulturowego Zgromadzenia Parlamentarnego Rady Europy. Uczestnikami forum byli eksperci do spraw dzie-

1. Debata odbywająca się w ramach 4. Europejskiego Forum Dziedzictwa. Od lewej: Daniel Théron – dyrektor Departamentu Kultury, Dziedzictwa i Różnorodności Kulturowej Rady Europy, Paulina Florjanowicz – dyrektor NID, dr Noel Fojut – przewodniczący Zespołu ds. Strategii i Ustawodawstwa, Historic Scotland oraz Alessandro Senesi – wicedyrektor Biura ds. Programów Kulturalnych Generalnej Dyrekcji ds. Edukacji i Kultury Komisji Europejskiej

2. Wrocławska Hala Stulecia, uznana za pomnik historii przez Prezydenta RP w 1994 r. Hala Stulecia została wpisana na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO w 2006 r.

1. Bogdan Zdrojewski,
Minister Kultury
i Dziedzictwa Narodowego
Rzeczypospolitej Polskiej,
podczas uroczystego
otwarcia Forum

2. Debata odbywająca
się w ramach
4. Europejskiego Forum
Dziedzictwa w Hali
Stulecia

dzictwa, ekonomiści, a także przedstawiciele władz samorządowych i organizacji pozarządowych z kilkudziesięciu krajów Europy oraz Stanów Zjednoczonych.

W debatach, które toczyły się w Regionalnym Centrum Turystyki Biznesowej przy Hali Stulecia, omówione zostały kwestie z zakresu potencjału ekonomicznego dziedzictwa w kontekście tworzenia regionalnych i ponadregionalnych strategii rozwoju. Spotkanie to było okazją, by spojrzeć na dziedzictwo jako na trwały element w długofalowych strategiach rozwoju, zwłaszcza w dobie kryzysu gospodarczego.

Wrocławskie Forum ożywiło międzynarodową debatę nie tylko na temat rewitalizacji zabytków, ale przede wszystkim na temat rozwoju ekonomicznego, w kontekście połączenia dziedzictwa kulturowego z realnymi potrzebami społeczeństwa. Uczestnicy spotkania starali się odpowiedzieć na pytanie, w jaki sposób możemy te korzyści mierzyć oraz dla czego cenimy dziedzictwo w szerszym kontekście wykorzystania jego potencjału gospodarczego, nie ograniczając się do zysków pochodzących z branży turystycznej.

Europejskiemu Forum Dziedzictwa towarzyszyło spotkanie koordynatorów narodowych Europejskich Dni Dziedzictwa z 50 państw, dla których Komisja Europejska zorganizowała warsztaty na temat promocji projektów społecznych. W szkoleniu mieli również okazję wziąć udział regionalni koordynatorzy EDD z całej Polski, których sieć utworzył Narodowy Instytut Dziedzictwa.

Podczas wydarzenia prezentowane były także dwie wystawy przygotowane przez Narodowy Instytut Dziedzictwa. Pierwsza z nich, „Kamienie miłowe”, to przedstawione w bardzo spójny i syntetyczny sposób najważniejsze wydarzenia z naszej historii, nauki i kultury, kształtujące zawiłe dzieje naszego kraju. Druga natomiast pokazywała różnorodność kulturową oraz specyfikę Europejskich Dni Dziedzictwa w poszczególnych krajach europejskich. Ponadto podczas Forum powstał film dokumentujący wydarzenie, który dostępny jest na stronie www.4ehf.pl oraz na kanale YouTube Narodowego Instytutu Dziedzictwa www.youtube.com/TVNID.

Międzynarodowa Poddyplomowa Letnia Szkoła „Akademia Nieświeska”

Międzynarodowa Poddyplomowa Letnia Szkoła „Akademia Nieświeska” jest polsko-białoruskim przedsięwzięciem, którego misją jest szkolenie kadr konserwatorskich z krajów Europy Środkowo-Wschodniej powstałych w wyniku rozpadu Związku Radzieckiego, przede wszystkim Białorusi, Ukrainy, Litwy, Rosji i Mołdawii.

„Akademia Nieświeska” funkcjonuje od osiemnastu lat. Powstała w 1995 r. na mocy porozumienia z dnia 15 listopada 1994 r. o szkoleniu kadr specjalistów z krajów środkowoeuropejskich, zawartego pomiędzy Ośrodkiem Ochrony Zabytkowego Krajobrazu z siedzibą w Warszawie a Instytutem Problemów Kultury Republiki Białorusi z siedzibą w Mińsku. Porozumienie objęli patronatem ministrowie kultury Polski i Białorusi. Zasady współpracy określano kolejnymi porozumieniami zawieranymi w latach 2003, 2005, 2008, a ostatnio w roku 2011. Obecnie partnerami współorganizującymi „Akademię Nieświeską” są: Narodowy Instytut Dziedzictwa w Warszawie (zgodnie z decyzją Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego kontynuujący zadania realizowane przez Ośrodek Ochrony Zabytkowego Krajobrazu) oraz Państwowy Białoruski Uniwersytet Kultury i Sztuki w Mińsku (zgodnie z decyzją Ministra Kultury Białorusi kontynuujący zadania Instytutu Problemów Kultury Białorusi).

Celem Międzynarodowej Poddyplomowej Letniej Szkoły „Akademia Nieświeska” jest kształcenie absolwentów szkół wyższych z krajów Europy Środkowo-Wschodniej zajmujących się zawodowo ochroną i konserwacją zabytków. Kursy szkoleniowe odbywają się w cyklach dwuletnich. Każdy z kursów poświęcony jest innej tematyce, powiązanej z ochroną, konserwacją i zagospodarowaniem obiektów zabytkowych. Zajęcia rozpoczynają się w Białorusi wykładami teoretycznymi prowadzonymi przez specjalistów polskich i białoruskich, zgodnymi z tematem wiodącym kursu. Wykładom towarzyszy objazd studialny poświęco-

Uroczystość zakończenia XVI Kursu „Akademii Nieświeskiej” pt. „Określanie wartości zabytkowych i formułowanie wytycznych konserwatorskich” – Warszawa, Pałac Myślewicki w Łazienkach Królewskich. Na zdjęciu: Paulina Florjanowicz – dyrektor NID, Borys Svetlov, rektor Państwowego Białoruskiego Uniwersytetu Kultury i Sztuki, Vasily Chernik – radca Ambasady Republiki Białoruś w Rzeczypospolitej Polskiej

1. Słuchacze „Akademii Nieświeskiej” w ruinach zamku w Czorsztynie, atrakcji turystycznej na terenie Pienińskiego Parku Narodowego

2. Wizyta studialna w Muzeum Łazienki Królewskie w Warszawie, Letniej Rezydencji króla Stanisława Augusta, dotyczyła problematyki przygotowania do prac konserwatorskich Pałacu na Wodzie

ny praktycznym aspektem ochrony i konserwacji zabytków. Zakończenie każdego z kursów ma miejsce latem następnego roku w Polsce. Celem drugiej części kursu jest przede wszystkim zapoznanie słuchaczy z ochroną i konserwacją zabytków w praktyce, działalnością służb ochrony zabytków oraz realizowanymi aktualnie w Polsce pracami konserwatorskimi. Służy temu dziesięciodniowy objazd naukowy. Na zakończenie kursu, po prezentacji prac dyplomowych dotyczących wiodącego tematu, słuchacze otrzymują dyplomy ukończenia Międzynarodowej Podyplomowej Letniej Szkoły „Akademia Nieświeska”.

Dotychczas zrealizowano siedemnaście kursów „Akademii Nieświeskiej”. W 2011 r. oprócz zakończenia w Polsce kursu XVII pt. „Ochrona i konserwacja zabytkowych budowli sakralnych”, rozpoczął się kurs XVIII pt. „Otoczenie zabytku, strefy ochrony konserwatorskiej”, który zakończy się w roku 2013. Tematyka przeprowadzonych do tej pory kursów dotyczyła: zasad ochrony, konserwacji i zagospodarowania obiektów i zespołów zabytkowych, m.in. teorii i praktyki ochrony krajobrazu kulturowego oraz pielęgnacji historycznych parków i ogrodów, ochrony i konserwacji zabytkowych cmentarzy, ochrony i kształtowania zabytkowego krajobrazu, ochrony i kształtowania krajobrazu miast i miasteczek, ochrony, kształtowania i zagospodarowania turystycznego Kanału Augustowskiego i przyległego dorzecza, praktycznych aspektów rewaloryzacji zabytkowych ogrodów i parków, ochrony i możliwości zagospodarowania tu-

rystycznego zabytkowych fortyfikacji i budowli obronnych, badań interdyscyplinarnych w zespołach pałacowo-ogrodowych, ochrony i możliwości zagospodarowania zabytkowych budowli przemysłowych, wykorzystania oraz zasad zagospodarowania obiektów i zespołów zabytkowych dla celów turystycznych, ochrony i kształtowania krajobrazu miast historycznych, ochrony i konserwacji zabytkowych budowli sakralnych, zasad określania wartości zabytkowych i formułowania wytycznych konserwatorskich.

Absolwenci „Akademii Nieświeskiej” byli siedmiokrotnie laureatami Konkursu Polskiego Komitetu Narodowego ICOMOS im. Profesora Jana Zachwatowicza na najlepsze prace dyplomowe z zakresu studiów i rewaloryzacji obiektów lub zespołów zabytkowych.

Międzynarodowa Podyplomowa Letnia Szkoła „Akademia Nieświeska” należy do przedsięwzięć wchodzących w skład Programu współpracy pomiędzy Ministrem Kultury i Dziedzictwa Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej a Ministrem Kultury Republiki Białorusi i od wielu lat cieszy się dobrą opinią w środowisku konserwatorskim Europy Środkowo-Wschodniej.

Rewaloryzacja Parku Mużakowskiego w Łęknicy w roku 2011

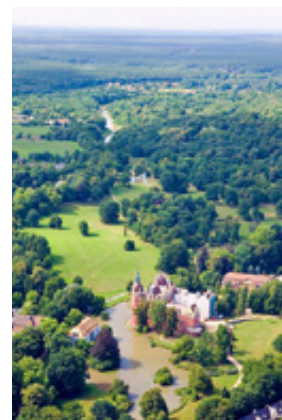
Jednym z istotnych projektów realizowanych przez Narodowy Instytut Dziedzictwa jest zarządzanie procesem rewitalizacji transgranicznego Parku Mużakowskiego. Obiekt ten jest jednym z najbardziej rozległych parków krajobrazowych w Europie. Założony na początku XIX w. przez księcia Hermana von Pückler-Muskau, jest przykładem doskonałego połączenia natury i sztuki ogrodniczej.

Narodowy Instytut Dziedzictwa realizował w 2011 r. na terenie Parku Mużakowskiego zadania inwestycyjne, promocyjne, edukacyjne, jak również prowadził bieżącą konserwację obiektu. Głównymi partnerami zewnętrznymi przy prowadzeniu prac byli: zarządca części niemieckiej – saksońska fundacja Stiftung „Fürst-Pückler-Park Bad Muskau” oraz Miasto Łęknica. W 2011 r. NID dwukrotnie konsultował także swoje działania z Międzynarodową Radą Konserwatorską.

W roku 2011 Instytut przeprowadził remont konserwatorski Mostu Arkadowego, który był współfinansowany ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Programu Operacyjnego Współpracy Transgranicznej Polska-Saksonia 2007-2013. Projekt zrealizowano we współpracy z zarządcą niemieckiej części parku. Most Arkadowy jest jednym z trzech obiektów architektonicznych zachowanych w polskiej części parku. Jest to monumentalna budowla wsparta na pięciu arkadach, łącząca krawędzie głębokiego wąwozu, którą wzniesiono w 1853 r. w miejscu pierwotnego mostu drewnianego. Wraz z remontem budowli przeprowadzono także prace porządkowe i konserwatorskie w jej otoczeniu. Uroczyste otwarcie mostu odbyło się 9 grudnia 2011 r.

W tym samym roku NID, jako partner zarządcy niemieckiej części parku, uczestniczył też w odbudowie Mostu Angielskiego. Jest on drugim, po Moście Podwójnym, mostem na Nysie Łużyckiej łączącym niemiecką i polską część parku, odbudowanym po zniszczeniach wojennych. Budowla ta ma zarówno znaczenie funkcjonalne, jak i kompozycyjne, stanowiąc element krajobrazu wi-

Park Mużakowski w Łęknicy, uznany za pomnik historii przez Prezydenta RP w 2004 r., wpisany na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO w 2004 r.

doczny z obu stron Nysy. Przeprowadzona odbudowa nawiązuje do ostatniej, przedwojennej formy mostu. Inwestycja zrealizowana została przez zarządę niemieckiej części parku – saksońską fundację Stiftung „Fürst-Pückler-Park Bad Muskau” i była współfinansowana ze środków Investitionsprogramms Nationale UNESCO-Welterbestätten (Federalny Program Inwestycyjny dla Obiektów Światowego Dziedzictwa UNESCO).

Wkładem Narodowego Instytutu Dziedzictwa w inwestycję było odtworzenie kompozycji parku na tarasie Domu Angielskiego, stanowiącym ustronie parkowe historycznie powiązane z Mostem Angielskim i urządzone przez twórcę parku w stylu angielskich cottage. W ramach realizacji I etapu prac odtworzono historyczny układ przestrzenny wraz z widokiem w kierunku niemieckiej części parku, układ ścieżek, zrekonstruowano pawilon widokowy, a także wyeksponowano fundamenty niezachowanego budynku głównego.

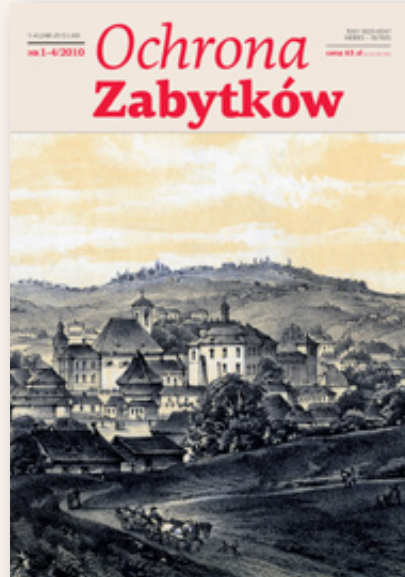
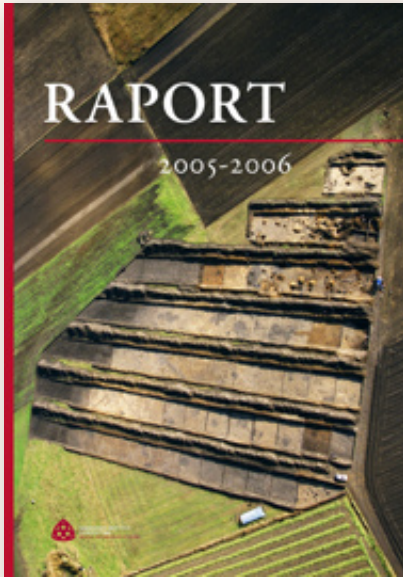
Uroczyste otwarcie mostu odbyło się 17 października 2011 r. W uroczystościach, które miały miejsce w obu częściach parku wzięli udział: ze strony niemieckiej m.in. premier Saksonii Stanisław Tillich oraz pełnomocnik Rządu Federalnego Niemiec ds. Kultury i Mediów Bernd Neumann, a ze strony polskiej wicedyrektor Narodowego Instytutu Dziedzictwa Mariusz Czuba.

Wydarzeniom tym towarzyszyły także działania o charakterze promocyjnym i edukacyjnym.

Wraz z zarządcą niemieckiej części parku i miastem Łęknica zorganizowano Święto Parku – coroczną imprezę plenerową, w której uczestniczą nie tylko mieszkańcy pobliskich miejscowości, ale i turyści z Polski i Niemiec. W czasie imprezy odbywają się różnorodne pokazy, wystawy plenerowe, widowiska teatralne, spotkania z ciekawymi ludźmi, kiermasze produktów regionalnych i koncerty, w tym koncert galowy na scenie plenerowej z udziałem znanych solistów teatrów operowych.

NID kontynuował także realizację rozpoczętego w 2009 r. programu edukacyjnego, promującego wartości kulturowe oraz przyrodnicze Parku Mużakowskiego i regionu. W 2011 r. NID uzyskał na ten cel dofinansowanie z Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Zielonej Górze. Program skierowany był do dzieci i młodzieży z placówek oświatowych i edukacyjnych znajdujących się na terenie gmin sąsiadujących z parkiem. W ramach programu ogłoszono szereg konkursów, zorganizowano spotkania, zabawy tematyczne, spacer po parku ze specjalistami z dziedziny ochrony przyrody, botanikami i leśnikami. Urządzono ścieżkę dydaktyczną, a także wydano publikacje promujące park i jego wartości historyczne. W programie wzięło udział ponad 500 uczniów z 20 placówek, spośród których w konkursach nagrodzono około 200 uczestników.

Uroczyste otwarcie Mostu Arkadowego w Parku Mużakowskim w Łęknicy

Publikacje Narodowego Instytutu Dziedzictwa

RAPORT

2005-2006

Wydawnictwa Narodowego Instytutu Dziedzictwa w roku 2011

Jedną z ważnych form aktywności NID jest działalność wydawnicza. Skupia się ona przede wszystkim na trzech głównych publikacjach. Są to: „Kurier Konserwatorski” – czasopismo skierowane przede wszystkim do pracowników służb konserwatorskich, „Ochrona Zabytków” – kwartalnik z wieloletnimi tradycjami, poruszający zagadnienia szeroko rozumianej ochrony i konserwacji zabytków oraz archeologiczny *Raport* – prezentujący wyniki badań na terenie inwestycji drogowych.

Dodatkowo w 2010 r. Narodowy Instytut Dziedzictwa rozpoczął publikację monografii *Kazimierza Stronczyńskiego opisy i widoki zabytków w Królestwie Polskim (1844-1855)*, monumentalnego, pięciotomowego dzieła, niezwykle ważnego dla wszystkich historyków, konserwatorów i pasjonatów zabytków. Stanowi ono pierwszą w Europie inwentaryzację zabytków, uzupełnioną współcześnie o wnikliwe komentarze i zdjęcia porównawcze, dające pełny obraz poszczególnych zabytków, ukazujący ich przemiany na przestrzeni lat.

Instytut prowadzi bieżącą sprzedaż swoich publikacji, a także dysponuje publikacjami wydanymi przez Ośrodek Dokumentacji Zabytków oraz Ośrodek Ochrony Zabytkowego Krajobrazu. Więcej informacji znajdują Państwo w zakładkach tematycznych na naszej stronie www.zabytek.pl

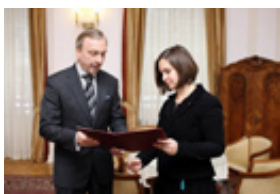
Debata odbywająca się
w ramach 4. Europejskiego
Forum Dziedzictwa
we Wrocławiu

Kalendarium 2011

STYCZEŃ

1 stycznia – Krajowy Ośrodek Badań i Dokumentacji Zabytków zmienił nazwę na Narodowy Instytut Dziedzictwa oraz uzyskał nowy statut (Zarządzenie nr 32 Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 23 grudnia 2010 r. w sprawie zmiany nazwy i zakresu działania Krajowego Ośrodka Badań i Dokumentacji Zabytków).

Nominacja Pauliny Florjanowicz na stanowisko Dyrektora Narodowego Instytutu Dziedzictwa – 5 stycznia 2011 r.

5 stycznia – Paulina Florjanowicz odebrała z rąk Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego Bogdana Zdrojewskiego nominację na stanowisko dyrektora Narodowego Instytutu Dziedzictwa.

styczeń – zakończono prace nad dokumentacją wniosku o rozszerzenie wpisu na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO Kopalni Soli w Wieliczce o podziemne wyrobiska Kopalni Soli w Bochni i Zamek Żupny, pod nową wspólną nazwą: Wieliczka i Bochnia królewskie Kopalnie Soli. Narodowy Instytut Dziedzictwa koordynował opracowanie dokumentacji oraz złożenie wniosku.

13-14 stycznia – w Oslo odbył się trzeci warsztat w ramach projektu „Legalny i nielegalny obrót dobrami kultury. Platforma badawczo-edukacyjna wymiany doświadczeń w dziedzinie zapobiegania przestępstwom przeciw dziedzictwu kulturowemu”. Ponadto 13 stycznia na Targach Turystycznych w Lillestrøm miało miejsce sympozjum poświęcone zwalczaniu nielegalnego obrotu dóbr kultury oraz zaprezentowano wystawę dedykowaną tej tematyce.

22 stycznia – w Oslo odbyło się spotkanie robocze polskich i norweskich ekspertów w ramach projektu pt. „Doskonalenie systemów ochrony i zarządzania dóbr wpisanych na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO”. Partnerem spotkania był Narodowy Instytut Dziedzictwa.

28 stycznia – Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego przesłał do Centrum Światowego Dziedzictwa w Paryżu wniosek o poszerzenie wpisu na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO Kopalni Soli w Wieliczce o podziemne wyrobiska Kopalni Soli w Bochni oraz Zamek Żupny w Wieliczce. Wniosek opracowany został przez reprezentantów obu kopalni soli oraz Muzeum Żup Krakowskich w Wieliczce, przy udziale i koordynacji NID.

LUTY

22 lutego – w Warszawie odbyło się XI posiedzenie Komitetu ds. Światowego Dziedzictwa Kulturowego w Polsce. Głównym tematem posiedzenia była ochrona i konserwacja miejsc wpisanych na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. Narodowy Instytut Dziedzictwa pełni funkcję sekretariatu Komitetu ds. Światowego Dziedzictwa Kulturowego w Polsce.

24-25 lutego – w Brukseli miało miejsce spotkanie międzynarodowej grupy roboczej dotyczące projektu tworzenia strategii Unii Europejskiej wobec dziedzictwa kulturowego, w której Polskę reprezentuje dyrektor Narodowego Instytutu Dziedzictwa.

MARZEC

1 marca – wszystkie zadania dotyczące obszaru muzealnictwa zostają przeniesione z Narodowego Instytutu Dziedzictwa do Narodowego Instytutu Muzealnictwa i Ochrony Zbiorów (NIMOZ). NIMOZ, oparty o struktury działającego od 20 lat Ośrodka Ochrony Zbiorów Publicznych, rozpoczął swoją działalność 1 marca 2011 r.

marzec – publikacja *Kazimierza Stronczyńskiego opisy i widoki zabytków w Królestwie Polskim (1844-1855)*, Tom I *Ogólne sprawozdanie delegacji*, została wyróżniona w konkursie na najtrafniejszą szatę edytorską książki naukowej, odbywającym się w ramach XVII Wrocławskich Targów Książki Naukowej.

Kazimierza Stronczyńskiego opisy i widoki zabytków w Królestwie Polskim (1844-1855)

1-2 oraz 8-9 marca – pierwsza sesja szkoleń podstawowych z zakresu budowy infrastruktury informacji przestrzennej oraz wdrażania dyrektywy INSPIRE w obszarze zabytków dla 60 pracowników Narodowego Instytutu Dziedzictwa.

4 marca – Narodowy Instytut Dziedzictwa zawarł porozumienie ze Skarbem Państwa Państwowym Gospodarstwem Leśnym Lasy Państwowe, dotyczące współpracy w realizacji projektu „Rekultywacja na cele przyrodnicze terenów zdegradowanych, popoligonowych i powojсковych zarządzanych przez PGL LP”.

10-12 marca – w Słubicach pod patronatem NID odbyła się konferencja „Moje? Twoje? Nasze? Polsko-niemieckie dziedzictwo kulturowe a społeczeństwo obywatelskie w dzisiejszej Polsce – doświadczenia, trendy, szanse”. Podczas spotkania pracownicy NID wygłosili dwa referaty. Organizatorami wydarzenia byli: Uniwersytet Europejski Viadrina we Frankfurcie n. Odrą, Katedra Ochrony Zabytków, partnerem Fundacja na Rzecz Collegium Polonicum w Słubicach.

Spotkanie Monitoring Group on Cultural Heritage In the Baltic Sea States w marcu 2011 r.

17-18 marca – w Kotce w Finlandii miało miejsce spotkanie sieci eksperckiej zajmującej się wspólnym monitoringiem dziedzictwa kulturowego krajów basenu Morza Bałtyckiego, tzw. Monitoring Group on Cultural Heritage In the Baltic Sea States. W pracach grupy Polskę reprezentował dyrektor Narodowego Instytutu Dziedzictwa oraz dyrektor Centralnego Muzeum Morskiego.

17-19 marca – w Ename w Belgii odbył się doroczny zjazd Europae Archaeologiae Consilium (EAC). Temat przewodni spotkania brzmiał „Heritage reinvents Europe”. EAC zrzesza przedstawicieli instytucji zarządzających dziedzictwem archeologicznym w poszczególnych państwach europejskich. Polskę w EAC reprezentuje Narodowy Instytut Dziedzictwa.

KWIECIEŃ

1 kwietnia – Biblioteka NID udostępniła katalog on-line swoich zbiorów. Katalog zawiera opisy bibliograficzne książek, czasopism (wraz z zasobem), artykułów z czasopism i książek, dokumentów elektronicznych, które wpłynęły do

biblioteki po 1992 r. oraz wybranych publikacji wydanych przed tym rokiem. Do końca roku z katalogu skorzystały 4282 osoby.

4-5 kwietnia – w Warszawie odbyło się spotkanie polskich i norweskich ekspertów podsumowujące projekt „Doskonalenie systemów ochrony i zarządzania dóbr wpisanych na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO”.

6 kwietnia – Narodowy Instytut Dziedzictwa zorganizował warsztaty dotyczące opracowania oficjalnych Orzeczeń wyjątkowej uniwersalnej wartości dla miejsc światowego dziedzictwa UNESCO z terenu Polski – pierwsze spotkanie robocze przedstawicieli zarządców miejsc światowego dziedzictwa dotyczące przygotowania tych dokumentów dla dóbr z terenu Polski.

6-8 kwietnia – w Jaén w Hiszpanii odbyło się spotkanie uczestników projektu CARARE, którego partnerem jest Narodowy Instytut Dziedzictwa. Omawiano tam m.in. stan prac nad przygotowaniem modeli 3D do prezentacji w portalu Europeana. Przedstawiciele Narodowego Instytutu Dziedzictwa zaprezentowali przykłady modeli zabytków przygotowane przez Zespół ds. Inwentaryzacji Zabytków. Ponadto modele NID zaprezentowano podczas posiedzenia komitetu sterującego i oficjalnej kontroli projektu jako najlepszy przykład realizacji celów wyznaczonych w CARARE.

7-8 kwietnia – przedstawiciele Narodowego Instytutu Dziedzictwa wzięli udział w konferencji „Cultural Heritage Education” zorganizowanej przez Norsk Kulturråd w norweskim Fredrikstad. W wydarzeniu uczestniczyło niemal 40 przedstawicieli centralnych instytucji oraz placówek muzealnych z Norwegii, Szwecji, Finlandii, Niemiec, Litwy, Łotwy, Estonii, Islandii oraz Polski. Konferencja była okazją do zaprezentowania projektu „Wolontariat na rzecz dziedzictwa”, realizowanego przez Narodowy Instytut Dziedzictwa.

14-15 kwietnia – obchody Międzynarodowego Dnia Ochrony Zabytków 2011 w Gnieźnie. Wydarzenie odbyło się pod honorowym patronatem Jego Ekscelencji Prymasa Polski, Metropolity Gnieźnieńskiego Księdza Arcybiskupa Józefa Kowalczyka oraz Sekretarza Stanu w Ministerstwie Kultury i Dziedzictwa Na-

Gniezno – Międzynarodowy Dzień Ochrony Zabytków 2011

rodowego Piotra Żuchowskiego. 14 kwietnia miała miejsce konferencja naukowa pt. „Rejestr jako narzędzie ochrony zabytków”. Następnego dnia, podczas Gali MDOZ, odbyło się m.in. ogłoszenie wyników i wręczenie nagród w konkursie Generalnego Konserwatora Zabytków „Zabytek Zadbany”, który od 2011 r. jest prowadzony przez Narodowy Instytut Dziedzictwa.

MAJ

11-12 maja – konferencja pt. „Legalny i nielegalny obrót dobrami kultury. Zapobieganie przestępstwom przeciw dziedzictwu kulturowemu”, zorganizowana w Warszawie przez Narodowy Instytut Dziedzictwa we współpracy z Kulturrad, Riksantikvaren (Norwegia) oraz z Centralnym Muzeum Morskim w Gdańsku, jako część projektu „Legalny i nielegalny obrót dobrami kultury. Platforma badawczo-edukacyjna wymiany doświadczeń w dziedzinie zapobiegania przestępstwom przeciw dziedzictwu kulturowemu”. Projekt był współfinansowany przez Islandię, Liechtenstein oraz Norwegię poprzez środki Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego i Norweskiego Mechanizmu Finansowego.

Konferencja „Legalny i nielegalny obrót dobrami kultury. Zapobieganie przestępstwom przeciw dziedzictwu kulturowemu”

18 maja – rozstrzygnięcie konkursu pt. „Wydarzenie Muzealne Roku – SYBILLA 2010”, realizowanego wyjątkowo przez Narodowy Instytut Dziedzictwa. Uroczystość wręczenia nagród miała miejsce w Muzeum Okręgowym w Toruniu i towarzyszyła obchodom jubileuszu 150-lecia muzeum.

25 maja – w Głównej Auli Politechniki Lwowskiej we Lwowie odbyła się konferencja pt. „Problemy i zadania ochrony drewnianego sakralnego dziedzictwa Lwowszczyzny”, zorganizowana przez władze Rejonu Lwowskiego. W spotkaniu udział wzięli również przedstawiciele Narodowego Instytutu Dziedzictwa – wicedyrektor NID Mariusz Czuba oraz kierownik Działu Ewidencji i Rejestru Zabytków Jerzy Szałygin. Ich wystąpienia poświęcone były odpowiednio: zasobom, ochronie i zachowaniu drewnianej architektury sakralnej w Polsce oraz zabezpieczeniu drewnianych obiektów architektury sakralnej w naszym kraju. W konferencji wzięło udział około 900 osób.

25-29 maja – odbyło się doroczne spotkanie European Heritage Heads Forum (forum zrzeszające szefów europejskich agencji narodowych ds. dziedzictwa) w Amsterdamie, którego temat przewodni brzmiał: „Zmieniające się dziedzictwo kulturowe wsi” (Changes In Rural Heritage). Dyrektor NID wygłosiła referat na temat stanu zachowania i form ochrony dziedzictwa terenów wiejskich w Polsce.

26-27 maja – w Pradze miało miejsce robocze spotkanie „punktów kontaktowych” Europy Centralnej, Południowo-Wschodniej i Wschodniej w ramach przygotowań do sporządzenia sprawozdania okresowego z realizacji konwencji światowego dziedzictwa UNESCO. Spotkanie było zorganizowane przez Ministerstwo Kultury Republiki Czeskiej oraz czeski Narodowy Instytut Dziedzictwa we współpracy z Centrum Światowego Dziedzictwa UNESCO. NID pełni funkcję punktu kontaktowego ds. światowego dziedzictwa w Polsce.

27-28 maja – odbyło się 13. posiedzenie Międzynarodowej Rady Konserwatorskiej Parku Mużakowskiego/Muskauer Park i Parku w Branitz Bad Muskau/Łęknica. Uczestnicy spotkania zapoznali się ze stanem zaawansowania prac remontowych po stronie niemieckiej m.in. w kolejnych pomieszczeniach Nowego Zamku, remontem historycznego zaplecza ogrodniczego, którego część będzie adaptowana na funkcje turystyczne. Ponadto, przedstawiono informacje na temat realizacji projektów po stronie polskiej np.: Mostu Arkadowego, odtwarzania historycznego układu kompozycyjnego na tarasie Domu Angielskiego, gdzie wyeksponowano relikty niezachowanego budynku głównego. Tematem spotkania był także aktualny stan przygotowań do złożenia przez park w Branitz wniosku o wpis na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. Przedstawiono również informacje na temat planowanego otwarcia Mostu Angielskiego oraz monitoringu miejsc światowego dziedzictwa.

28 maja – Święto Parku Mużakowskiego 2011, którego co roku organizatorami są Narodowy Instytut Dziedzictwa, Stiftung Fürst-Pückler-Park Bad Muskau oraz Ośrodek Kultury Sportu i Rekreacji w Łęknicy.

30 maja – Narodowy Instytut Dziedzictwa podpisał umowę z Wikimedia Polska. Instytut podjął współpracę i opiekę merytoryczną nad projektem „Wiki Lubi Zabytki” w Polsce.

Święto Parku
Mużakowskiego 2011

31 maja-1 czerwca – w Lublinie odbyła się ogólnopolska konferencja pt. „Rola samorządowych służb konserwatorskich w systemie ochrony zabytków w Polsce” oraz I Ogólnopolskie Spotkanie Opiekunów Pomników Historii zorganizowane przez NID. Przy tej okazji zaprezentowano po raz pierwszy oficjalne logo pomnika historii przygotowane na zlecenie Instytutu.

CZERWIEC

czerwiec – Narodowy Instytut Dziedzictwa wykonał rejestrację fotogrametryczną polichromii drewnianego kościoła pw. św. Michała Archanioła w Binarowej. Obiekt ten należy do najcenniejszych zabytków późnogotyckiej drewnianej architektury sakralnej w Polsce.

19-29 czerwca – w siedzibie głównej UNESCO w Paryżu odbyła się 35. sesja Komitetu Światowego Dziedzictwa UNESCO. W trakcie dorocznej sesji Komitet podejmuje decyzje dotyczące: ogólnej polityki i zasad realizacji Konwencji światowego dziedzictwa UNESCO z 1972 r., stanu poszczególnych dóbr wpisanych na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO oraz nowych wpisów na Listę. W składzie polskiej delegacji rządowej był obecny przedstawiciel NID.

24-26 czerwca – 45. Ogólnopolski Festiwal Kapel i Śpiewaków Ludowych w Kazimierzu Dolnym. Festiwalowi towarzyszyło seminarium, podczas którego reprezentanci NID przedstawili założenia Konwencji UNESCO z 2003 r. w sprawie ochrony niematerialnego dziedzictwa kulturowego.

29 czerwca – zakupiono sprzęt GPS wykorzystywany podczas geolokalizacji zabytków wpisanych do rejestru i ewidencji zabytków.

LIPIEC

lipiec – Narodowy Instytut Dziedzictwa wykonał skanowanie laserowe, fotogrametrię oraz model 3D grodu pierwszych Piastów na Ostrowie Lednickim.

Model 3D palatium na Ostrowie Lednickim

6 lipca – Narodowy Instytut Dziedzictwa rozpoczął współpracę z Wydziałem Geodezji i Kartografii Politechniki Warszawskiej. Zgodnie z zawartym porozumieniem współpraca dotyczy m.in. opracowywania standardów i zaleceń z zakresu tworzenia rekonstrukcji oraz dokumentacji obiektów zabytkowych w formie kartograficznej, fotogrametrycznej i modeli 3D. Ponadto współpraca będzie prowadzona także w zakresie badań naukowych i organizowania wspólnych konferencji, sesji i seminariów dotyczących najnowszych metod badawczych i postępu techniki z zakresu stosowania nieinwazyjnych metod pomiarowych oraz prowadzenia prac dyplomowych inżynierskich i magisterskich.

6 lipca – Narodowy Instytut Dziedzictwa i Narodowy Instytut Muzealnictwa i Ochrony Zbiorów zawarły porozumienie o współpracy. Zakres współpracy obejmuje uzgodnione projekty realizowane przez obie strony porozumienia w konkretnych dziedzinach prowadzonej przez nie działalności statutowej. Wspólne działania będą się koncentrować m.in. na realizacji zadań Centrów Kompetencji w zakresie digitalizacji zabytków i muzealiów.

6 lipca – formalne powierzenie dyrektorowi NID zadań Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego w zakresie realizacji budowy infrastruktury informacji publicznej w zakresie zabytków nieruchomości.

25 lipca – w Narodowym Instytucie Dziedzictwa powołany został Zespół ds. Ochrony Tradycji Kultury, którego celem jest wdrażanie zapisów Konwencji UNESCO z 2003 r. w sprawie ochrony niematerialnego dziedzictwa kulturowego, ratyfikowanej przez Polskę (w Polsce Konwencja weszła w życie 16 sierpnia 2011 r.).

SIERPIEŃ

sierpień – pozyskano dane referencyjne z państwowego zasobu geodezyjnego i kartograficznego (pozytywne rozpatrzenie wniosku NID i przekazanie danych przez GUGiK 4 sierpnia, pozytywne rozpatrzenie wniosku NID i przekazanie danych przez ARiMR 29 sierpnia). Posiadanie danych referencyjnych umożliwi digitalizację zabytków i ich lokalizację na mapie.

1-12 sierpnia – trzecia edycja projektu wolontariackiego „Zaginione wioski Puszczy Piskiej”, współorganizowanego przez NID, Stowarzyszenie WK „Borussia” (Olsztyn), stowarzyszenie „Sadyba” (Kadzidłowo), Nadleśnictwo Pisz, przy współpracy Miasta Pisz. Celem realizowanego projektu wolontariackiego było przypomnienie owych „zagubionych wiosek”, uczytelnienie śladów po tych wsiach poprzez uporządkowanie ich cmentarzy.

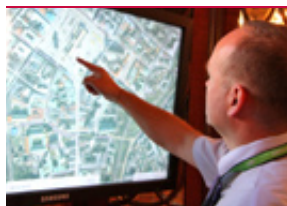
3 sierpnia – wyznaczenie punktu kontaktowego ds. INSPIRE właściwego ds. zabytków w Narodowym Instytucie Dziedzictwa.

22 sierpnia-3 września – przeprowadzona została w Polsce 2. część XVI Kursu Międzynarodowej Poddyplomowej Letniej Szkoły „Akademia Nieświeska” pt. „Określanie wartości zabytkowych i formułowanie wytycznych konserwatorskich”. Miała ona formę objazdu studialnego obejmującego problematykę ochrony wybranych zabytków Warszawy, Krakowa i Podtatrza.

WRZESIEŃ

wrzesień – logotyp pomnika historii zaprojektowany przez Mammastudio na zlecenie NID został nagrodzony w prestiżowym ogólnoswiatowym konkursie dla projektantów Wolda Professional 2010.

Konferencja „Wdrażanie dyrektywy INSPIRE w ochronie przyrody”

6-8 września – w Krakowie oraz w Zakopanem odbyła się międzynarodowa konferencja pt. „Wdrażanie dyrektywy INSPIRE w ochronie przyrody” organizowana przez Generalną Dyрекcję Ochrony Środowiska przy współpracy Urzędu Miasta Krakowa w ramach polskiej prezydencji w Radzie Unii Europejskiej. Partnerem spotkania był Narodowy Instytut Dziedzictwa. Celem konferencji było nawiązanie współpracy i wymiana informacji na temat zagadnień wynikających z wdrażania zarówno samej Dyrektywy, jak i przepisów wykonawczych w tym zakresie.

7-8 września – w Wieliczce odbyła się międzynarodowa konferencja pt. „Wyjątkowa uniwersalna wartość a monitoring dóbr światowego dziedzictwa”, pod-

sumowująca trwający dwa lata polsko-norweski projekt „Doskonalenie systemów ochrony i zarządzania dóbr wpisanych na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO”, realizowany przez Polski Komitet Narodowy Międzynarodowej Rady Ochrony Zabytków ICOMOS we współpracy z Narodowym Instytutem Dziedzictwa, Norweskim Komitetem Narodowym Międzynarodowej Rady Ochrony Zabytków ICOMOS oraz Małopolskim Wojewódzkim Urzędem Ochrony Zabytków. Projekt był realizowany przy wsparciu udzielonym przez Islandię, Lichtenstein oraz Norwegię, poprzez dofinansowanie ze środków Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego oraz Norweskiego Mechanizmu Finansowego.

8 września – w Centrum Konferencyjnym Polskiej Agencji Prasowej w Warszawie miała miejsce konferencja prasowa na temat obchodów Europejskich Dni Dziedzictwa 2011 w Polsce. W spotkaniu udział wzięli: Paulina Florjanowicz – dyrektor Narodowego Instytutu Dziedzictwa, Hanna Machińska – dyrektor Biura Rady Europy w Polsce, Barbara Bilińska – dyrektor Discovery na Europę Centralną oraz Zygmunt Kalinowski z Muzeum Pierwszych Piastów na Ostrowie Lednickim. Podczas konferencji podpisano porozumienie o współpracy pomiędzy Narodowym Instytutem Dziedzictwa a Discovery Networks CEEMEA, właściciela kanałów Discovery World i Discovery Historia.

8 września – przedstawiciel Instytutu prowadził seminarium pt.: „Ochrona zabytków numizmatycznych” współorganizowane przez Wydział Prawa Uniwersytetu Opolskiego, Izbę Celną w Opolu oraz Stowarzyszenie Prawa Finansowego „AUREUS”. Program seminarium, oprócz podstawowych zagadnień związanych z zasadami ochrony dziedzictwa i organizacją systemu ochrony zabytków, poświęcony został przede wszystkim specyfice zabytków numizmatycznych, ze szczególnym uwzględnieniem dziedzictwa archeologicznego i przestępczości przeciwko niemu. Ekspertem zaproszonym do współpracy był kierownik gabinetu numizmatycznego Zamku Królewskiego w Warszawie.

Konferencja prasowa
na temat obchodów
Europejskich Dni
Dziedzictwa 2011 w Polsce

9 września – Narodowy Instytut Dziedzictwa oraz Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad zawarły Umowę licencyjną na korzystanie z opracowań wyników badań archeologicznych, związanych z realizacją 3 inwestycji drogowych zlokalizowanych w województwie zachodniopomorskim i pomorskim.

10-11 i 17-18 września – odbywały się Europejskie Dni Dziedzictwa w Polsce pod hasłem „Kamienie milowe”. 10 września na Ostrowie Lednickim miała miejsce inauguracja XIX edycji EDD w Polsce.

12-14 września – w głównej siedzibie UNESCO w Paryżu miało miejsce spotkanie otwartej grupy roboczej ds. usprawnienia procesu zgłaszania i rozpatrywania wpisów na Listę reprezentacyjną niematerialnego dziedzictwa kulturowego ludzkości, tworzoną w ramach konwencji UNESCO w sprawie ochrony niematerialnego dziedzictwa kulturowego z 2003 r. Polskę reprezentowali przedstawiciele Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego oraz Narodowego Instytutu Dziedzictwa.

13-15 września – we Lwowie i Krasicy odbyła się międzynarodowa konferencja naukowa pt. „Fenomen drewnianej cerkwi”. Konferencja organizowana była w związku z dobiegającymi końca pracami nad polsko-ukraińskim wnioskiem o wpis zespołu cerkwi regionu Karpat na Listę Światowego Dziedzictwa Kulturowego i Przyrodniczego UNESCO.

Wirtualny model 3D

15 września – dzięki środkom uzyskanym z Wieloletniego Programu Rządowego „Kultura+”, Narodowy Instytut Dziedzictwa zakupił skaner 3D służący do digitalizacji zabytków. Dzięki skanerowi możliwe jest wykonywanie precyzyjnej dokumentacji konserwatorskiej oraz wirtualnych modeli 3D zabytków.

19-21 września – w Kamieniu Pomorskim miała miejsce polsko-niemiecka konferencja pt. „Architektura ryglowa – wspólne dziedzictwo ANTIKON 2011”, organizowana przez Szczecin Expo Towarzystwo Wspierania Rozwoju Pomorza Zachodniego, przy współudziale Narodowego Instytutu Dziedzictwa.

28 września – inauguracyjne posiedzenie Rady Programowej NID w Nieborowie (powołanie Rady 16 sierpnia 2011 r. – Zarządzenie dyrektora NID nr 30/11).

PAŹDZIERNIK

październik – Narodowy Instytut Dziedzictwa wykonał skaniny laserowe drewnianej cerkwi pw. Opieki Bogurodzicy w miejscowości Owczary. Obiekt ten, wraz z 15 innymi cerkwiami, został ujęty we wniosku w sprawie wpisania zespołu cerkwi z polskiego i ukraińskiego regionu Karpat na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO.

październik – NID wydał publikację pod tytułem *Pomniki historii*, prezentującą 46 zabytków nieruchomych o szczególnym znaczeniu dla kultury polskiej, ustanowionych przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej pomnikami historii.

Publikacja *Pomniki historii*

październik – NID zaprezentował publikację pt. *Stop przestępczości przeciwko dziedzictwu. Dobre praktyki i rekomendacje*, stanowiącą efekty pracy grup roboczych oraz zawierającą najciekawsze referaty wygłoszone podczas konferencji. *Stop przestępczości przeciwko dziedzictwu....* jest podręcznikiem propagującym dobre praktyki i proponującym wzorcowe rozwiązania problemów związanych z ochroną dziedzictwa kulturowego. Publikacja wydana została w trzech językach: polskim, norweskim i angielskim.

3-15 października – w Mińsku na Białorusi odbyła się pierwsza część XVII Kursu Międzynarodowej Podyplomowej Letniej Szkoły „Akademia Nieświeska” pt. „Ochrona i konserwacja zabytków architektury sakralnej”. Miała ona formę wykładów przeprowadzonych przez specjalistów polskich i białoruskich. Zorganizowane zostały też wyjazdy studialne w Mińsku oraz w Mirze i Nieświeżu. Słuchaczami byli specjaliści z Białorusi, Ukrainy i Litwy.

4-7 października – w Kijowie na Ukrainie odbyło się seminarium polsko-ukraińskie dotyczące zarządzania obiektami wpisanymi na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO.

5-7 października – Dyrektor NID uczestniczyła w spotkaniu sieci eksperckiej zajmującej się wspólnym monitoringiem dziedzictwa kulturowego krajów basenu

Morza Bałtyckiego, tzw. „Monitoring Group on Cultural Heritage In the Baltic Sea States”. Spotkanie odbyło się na duńskiej wyspie Bornholm.

4. Europejskie Forum Dziedzictwa we Wrocławiu

10-12 października – we Wrocławiu miało miejsce 4. Europejskie Forum Dziedzictwa, którego organizatorami byli Rada Europy, Komisja Europejska oraz Narodowy Instytut Dziedzictwa. Wydarzenie odbyło się pod hasłem „Doceń dziedzictwo! Dziedzictwo europejskie i rozwój gospodarczy”. 4. Europejskie Forum Dziedzictwa zostało wpisane w kalendarz wydarzeń towarzyszących Polskiej Prezydencji w Radzie Unii Europejskiej. W Forum wzięło udział niemal 250 specjalistów z kraju i z zagranicy.

13 października – we Wrocławiu odbyło się, zorganizowane przez NID, posiedzenie European Heritage Legal Forum. EHLF składa się z przedstawicieli państw europejskich, analizujących wpływ legislacji unijnej na ochronę dziedzictwa kulturowego w Państwach Członkowskich. Forum zostało powołane z inicjatywy European Heritage Heads Forum. Uczestnicy spotkania przedstawili raporty krajowe prezentujące bieżące problemy ochrony zabytków wynikające z legislacji UE i prawa krajowego. Podczas spotkania poruszono także temat negatywnego wpływu wdrażanej polityki zwiększania efektywności energetycznej budynków na zabytkową architekturę.

14 października – w Narodowym Instytucie Dziedzictwa powołany został Zespół ds. Zabytków Techniki, Inżynierii i Przemysłu, którego celem jest wypracowanie jednolitych standardów w zakresie kryteriów oceny wartości zabytków techniki, inżynierii i przemysłu, jak również koordynacja prac prowadzonych w NID w zakresie odnoszącym się do tych zabytków.

17 października – w Parku Mużakowskim w Bad Muskau/Łęknicy został otwarty Most Angielski. Jest on drugim, po Moście Podwójnym, mostem na Nysie Łużyckiej łączącym niemiecką i polską część parku, odbudowanym po zniszczeniach wojennych. NID współpracował z partnerami z Niemiec w realizacji projektu. W ramach tej współpracy Instytut odtworzył historyczne kompozycje na Tarasie Domu Angielskiego w Parku Mużakowskim.

20 października – w Warszawie miało miejsce XII posiedzenie Komitetu ds. Światowego Dziedzictwa Kulturowego w Polsce. Głównym tematem były potencjalne nowe kandydaty do wpisu na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO.

20-21 października – w Krakowie przedstawiono wyniki warsztatów badań architektonicznych dawnego zespołu dominikańskiego w Łęczycy na konferencji naukowej „Źródła do dziejów dominikanów”.

21 października – ogłoszono hasło Europejskich Dni Dziedzictwa 2012 w Polsce. Temat przewodni wydarzeń „Tajemnice codzienności” przywołuje spojrzenie na dziedzictwo niematerialne, które jest kwintesencją bycia tu i teraz, pokazuje kreatywność ludzi, wspólnotę kulturalną i historyczną, która jest podstawą dla każdego człowieka do określenia własnej tożsamości.

Skansen w Maurzycach,
miejsce inauguracji
Europejskich Dni
Dziedzictwa w 2012 r.

27-28 października – przedstawiciele NID prowadzili szkolenie z zasad ochrony zabytków dla koordynatorów ds. prewencji kryminalnej z Komend Wojewódzkich Policji i Komendy Stołecznej Policji, współorganizowane przez Wydział Prewencji KWP w Poznaniu i Wydział Prewencji KGP. Program szkolenia obejmował podstawy prawne ochrony dziedzictwa kulturowego w Polsce, specyfikę zabytków ruchomych, nieruchomych i archeologicznych, a także informacje o praktycznych aspektach zwalczania przestępczości przeciwko dobrom kultury. Zaprezentowano także specyfikę działań prewencyjnych w zakresie przestępstw przeciwko zabytkom na przykładzie wybranych województw.

LISTOPAD

7-9 listopada – zaprezentowano osiągnięcia, założenia i plany Instytutu w zakresie realizacji postanowień dyrektywy INSPIRE podczas konferencji Polskiego Towarzystwa Informacji Przestrzennej.

7-9 listopada – w siedzibie głównej UNESCO w Paryżu odbyło się 18. Zgromadzenie Ogólne Państw Stron Konwencji Światowego Dziedzictwa. W trakcie sesji przeprowadzono wybory do Komitetu Światowego Dziedzictwa UNESCO. W składzie oficjalnej delegacji polskiej był obecny przedstawiciel NID.

9 listopada – uruchomienie Geoportalu NID w ramach budowy infrastruktury informacji przestrzennej (kamień milowy wdrażania dyrektywy INSPIRE). Obecnie Geoportal NID zawiera próbkę danych dla zabytków archeologicznych oraz pełne informacje na temat pomników historii oraz obiektów wpisanych na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO.

Portal mapowy pozwala na:

- wyszukiwanie zbiorów i usług danych przestrzennych na podstawie zawartości odpowiadających im metadanych oraz umożliwia wyświetlanie i publikowanie zawartości metadanych,
- przeglądanie, wyświetlanie, nawigowanie, nakładanie na siebie zobrazowań, zbiorów oraz wyświetlanie objaśnień symboli kartograficznych,
- przeglądanie źródłowej dokumentacji w postaci skanowanych kart rejestru zabytków.

Hala Stulecia we Wrocławiu

15-16 listopada – misja ekspertów UNESCO/ICOMOS dotycząca stanu zachowania Hali Stulecia we Wrocławiu, odbywająca się w ramach monitoringu inwencyjnego (kontrolnego) prowadzonego przez Komitet Światowego Dziedzictwa UNESCO. Organizatorem misji ekspertów był Narodowy Instytut Dziedzictwa oraz Urząd Miasta Wrocławia.

21-25 listopada – przedstawiciele NID uczestniczyli w seminarium pt. „Metodyka inwentaryzacji oraz rejestracji obiektów dziedzictwa kulturowego oraz przygotowania zabytku do robót restauracyjnych” organizowanym we Lwowie i Czerniowcach na Ukrainie w ramach Międzynarodowego Centrum Ochrony Dziedzictwa Kulturowego z Żółkwi.

21-22 listopada – druga sesja szkoleń podstawowych z zakresu budowy infrastruktury informacji przestrzennej oraz wdrażania dyrektywy INSPIRE w obszarze zabytków dla 60 pracowników Narodowego Instytutu Dziedzictwa.

24 listopada – w Brukseli podczas spotkania grupy eksperckiej „Unia Europejska i dziedzictwo kulturowe” nastąpiło przekazanie Polsce (którą na tym forum reprezentuje Narodowy Instytut Dziedzictwa), przewodnictwa w grupie na rok 2012.

28-29 listopada – spotkanie robocze przedstawicieli zarządców miejsc światowego dziedzictwa UNESCO w Polsce poświęcone przygotowaniu Orzeczeń wyjątkowej uniwersalnej wartości dla poszczególnych dóbr wpisanych na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO.

GRUDZIEŃ

grudzień – Narodowy Instytut Dziedzictwa wykonał skany 3D kościoła pw. św. Anny w Warszawie. Przy użyciu nowoczesnych urządzeń i oprogramowania komputerowego powstał trójwymiarowy obraz świątyni. Działania prowadzone przez Narodowy Instytut Dziedzictwa były związane z pogarszającym się stanem zabytku.

grudzień – NID rozpoczął prace nad tworzeniem repozytorium plików cyfrowych digitalizowanych zabytków.

grudzień – zakończono prace nad dokumentacją wniosku o wpis drewnianych cerkwi z regionu polskich i ukraińskich Karpat na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. Narodowy Instytut Dziedzictwa koordynował opracowanie dokumentacji.

6 grudnia – rozpoczęto prace nad witryną internetową pełniącą rolę platformy integrującej serwer mapowy z repozytorium cyfrowym. Witryna docelowo zapewni możliwość zintegrowanego przeglądania wszystkich zasobów informacji o zabytkach (danych przestrzennych, danych atrybutowych o zabytkach, plików cyfrowych, skanów dokumentacji konserwatorskiej, zdjęć zabytków, modeli 3D, a w przyszłości także danych z archiwów).

9-10 grudnia – odbyło się 14. Posiedzenie Międzynarodowej Rady Konserwatorskiej Parku Mużakowskiego/Muskauer Park i Parku w Branitz Bad Muskau/Łęknica. W ramach posiedzenia Rady odbyło się otwarcie Mostu Arkadowego po zakończonym remoncie konserwatorskim.

14 grudnia – w Warszawie odbyła się konferencja wewnętrzna NID, której tematem przewodnim były zasady kontroli zarządczej.

Raduż – zespół cerkiewny
pw. św. Paraskewy.
Widok z dzwonnicy

Kontakt

Narodowy Instytut Dziedzictwa

ul. Szwoleżerów 9, 00-464 Warszawa
centrala: 22 628 48 41, 22 622 60 92
sekretariat: 22 629 37 91
fax: 22 622 65 95
e-mail: info@nid.pl

ul. Kopernika 36/40, 00-924 Warszawa
centrala: 22 826 02 39, 22 826 17 14, 22 826 92 47
sekretariat: 22 826 93 52
fax: 22 826 93 52

Zapraszamy do odwiedzenia naszych stron:

www.zabytek.pl

Legalny i nielegalny obrót dziełami sztuki:

www.stop-heritage-crime.org

Wolontariat na rzecz dziedzictwa:

www.zabytek.pl/wolontariat

Europejskie Dni Dziedzictwa:

www.edd2012.pl

Jesteśmy na Facebooku: **www.facebook.com/zabytek**

oraz na YouTube: **www.youtube.com/TVNID**

Biblioteka Narodowego Instytutu Dziedzictwa

ul. Kopernika 36/40, 00-924 Warszawa
tel. 22 826 02 39 wew. 116 (Kierownik Biblioteki)
wew. 119 (Biblioteka), 118 (Czytelnia)
fax: 22 826 02 39 wew. 121
e-mail: biblioteka@nid.pl
Katalog on-line: **www.zabytek.pl/biblioteka**

Oddziały Terenowe NID

Oddział Terenowy NID w Białymstoku

Dojlidy Fabryczne 23, 15-565 Białystok
tel. (85) 748 22 20, 748 22 22
fax (85) 748 22 21
e-mail: ot.bialystok@nid.pl

Oddział Terenowy NID w Gdańsku

ul. Św. Trójcy 5, 80-822 Gdańsk
tel./fax (58) 301 77 12, 301 47 86,
301 75 22
e-mail: ot.gdansk@nid.pl

Oddział Terenowy NID w Katowicach

ul. Mickiewicza 29, 40-085 Katowice
tel. (32) 207 24 00, 207 24 01, 207 24 02
e-mail: ot.katowice@nid.pl

*** Oddział Terenowy NID w Kielcach**

ul. Wesoła 47/49, 25-363 Kielce
tel./fax (41) 344 52 93
e-mail: ot.kielce@nid.pl

Oddział Terenowy NID w Krakowie

ul. Św. Tomasza 8/7, 31-014 Kraków
tel./ fax (12) 429 10 11
e-mail: ot.krakow@nid.pl

Oddział Terenowy NID w Lublinie

ul. Krakowskie Przedmieście 10/
Przechodnia 2/4, 20-002 Lublin
tel./fax (81) 743 62-24, 743 70 88
e-mail: ot.lublin@nid.pl

Pracownia Terenowa w Zamościu

ul. Partyzantów 11, 22-400 Zamość
tel. (84) 638 62 04
e-mail: pracownia.zamosc@nid.pl

Oddział Terenowy NID w Łodzi

ul. Piotrkowska 272b, 90-361 Łódź
tel./fax (42) 682 62 44
e-mail: ot.lodz@nid.pl

Oddział Terenowy NID w Olsztynie

ul. 11-Listopada 4, 10-104 Olsztyn
tel. (89) 521 26 89, 527 37 54
fax (89) 521 26 88
e-mail: ot.olsztyn@nid.pl

Oddział Terenowy NID w Opolu

ul. Krawiecka 13, 45-023 Opole
tel. (77) 423 01 74, 423 01 84
fax (77) 453 65 30
e-mail: ot.opole@nid.pl

Oddział Terenowy NID w Poznaniu

61-725 Poznań, ul. Mielżyńskiego 27/29
tel./fax (61) 851 73 64
e-mail: ot.poznan@nid.pl

Pracownia Terenowa w Trzebinach

Trzebiny - Pałac 30A, 64-100 Leszno
tel. (65) 533-03-47
e-mail: pracownia.trzebiny@nid.pl

Oddział Terenowy NID w Rzeszowie

ul. Hetmańska 15, 35-045 Rzeszów
tel. (17) 853 67 76
tel./fax (17) 853 29 43
e-mail: ot.rzeszow@nid.pl

Oddział Terenowy NID w Szczecinie

Plac Orła Białego 1, 70-562 Szczecin
tel./fax (91) 433 61 67
fax (91) 488 79 10
e-mail: ot.szczecin@nid.pl

Oddział Terenowy NID w Toruniu

ul. Rابيةńska 21, 87-100 Toruń
tel./fax (56) 663 55 88
e-mail: ot.torun@nid.pl

Oddział Terenowy NID w Warszawie

ul. Piwna 44 lok. 3, 00 - 265 Warszawa
tel./fax (22) 831 37 33
e-mail: ot.warszawa@nid.pl

Oddział Terenowy NID we Wrocławiu

ul. Władysława Łokietka 11,
50-243 Wrocław
tel. (71) 322 16 40
e-mail: ot.wroclaw@nid.pl

Oddział Terenowy NID w Zielonej Górze

Stary Rynek 1, 65-067 Zielona Góra
tel. (68) 329-14-90
fax (68) 324-10-34
e-mail: ot.zgora@nid.pl

Pracownia Terenowa „Park Mużakowski” w Łęknicy

ul. Wybrzeżna 25, 68-208 Łęknica
tel./ fax (68) 362 41 82
e-mail: pracownia.leknica@nid.pl

*** Od 1 stycznia 2012 r. część zadań realizowanych przez OT NID w Kielcach została powierzona OT NID w Krakowie**

Raport roczny Narodowego Instytutu Dziedzictwa

2011

Opracowanie redakcyjne

Paulina Florjanowicz
Dariusz Bogacz

Opracowanie graficzne

Piotr Berezowski

Autorzy zdjęć

M. Bartosiewicz, D. Bogacz, M. Bugaj, M. Czuba, P. Florjanowicz,
I. Górka, K. Jagiełło, D. Kalina, L. Klupsz, P. Kobek, J. Marczuk,
Muzeum Papiernictwa w Dusznikach Zdroju, K. Plotrowska,
B. Podubny, M. Rymkiewicz, R. Stachańczyk, A. Siwek, M. Socha-
-Włodarska, J. Włodarczyk, J. Wrzosek, E. Zagdański (Muzeum
Regionalne w Opocznie)

ISBN 978-83-63260-08-8

© Narodowy Instytut Dziedzictwa
ul. Szwoleżerów 9, 00-464 Warszawa

Druk

Geokart, Rzeszów